VOIE, Revue religieuse russe
CALE
ORGANUL GÂNDULUI RELIGIOS RUS. editat de N. A. BERDYAEV, cu participarea lui B. P. VYSHESLAVTSEV
În cărțile anterioare ale Căii au fost publicate articole de următorii autori: N. N. Alekseev, P. F. Anderson, N. S. Arseniev, II. Arshanbo (Franța), S. S. Bezobrazova, E. Belenson, N. A. Berdyaeva, N. Bubnova, prot. S. Bulgakov, R. Walter, B. P. Vysheslavtsev, Frank Gaven, (America), M. Georgievsky, H. N. Glubokoesky, I. Hofshtvtter, V. Grinevich, L. A. Zander, V. V Zunkovsky, tatăl lui A. Elchaninov, P. K. Ivanov, Yu. Ivask, V. N. Ilyin, A. Karpov, L. P. Karsavin, A. Kartashev, N. A. Klepinin, S.), L. Ilozlowskago (ț) (Polonia), G. G. Kuhlman, T. Ts. Ku (China), M. Kurdyumova , I. Logowskago, F. Liva (Basel), N. O. Losskago, J. Maritain (Franța), J. Menshikovd, P. I. Novgorodtseva (|), prot. Nalimov (|), S. Ollard (Anglia), A. Pogodin, A. M. Remizov, D. Remenko, Yu. Sazonova, E. Skobtsova, I. Smolich, V. Speransky, I. Stratonov, V. Seseman, P. Tillich (Germania), N. Timashev, S. Troitsky, cartea G. N. Trubetskoy (t), N. O. Fedorov (t), G. P. Fsdotov, G. V. Florovsky, S. L. Frank, prot. S. Chetverikov, D. Chizhevsky, V. Eckersdorf, G. Ehrenberg (Germania), tatăl lui G. Tsebrikov, L. PIESTOV, Prinț. D. Şahhovski (ieromonah Ioan).
------ Adresa redacției și biroului: --
10, B.D. MONTPARNASSE, PARIS (XV).
Prețul emisiunii a 19-a: 0,60 USD.
Prețul abonamentului este de 2,25 USD pe an (6 cărți). Abonamentele sunt acceptate la sediul revistei.
Nr. 22. IUNIE 1930 Nr. 22.
CUPRINS: p.
1. Prot. S. Chetverikov. – Euharistia ca centru
Viața creștină 3
2. A. Karpov. - A. M. Buharev (Arhimandrit Feodor) ... 24
3. I. Hofstetter. - Teomahismul (Ce este vitejia
Iacov și dreptatea lui Iov) 52
4. M. Kurdiumov.–Ortodoxie și bolșevism 67
5. Scrisoare din Rusia către N. A. Berdyaev 93
6.J.I. _ Shestov. – V. V. Rozanov 97
7. Da. Menshikov. - Sufletul lucrurilor 104
8. V. Zenkovsky – Congresul de la Atena 116
9. V. Ilyin.–Despre a doua expoziție de icoane 126
10. Cărți noi: G. Florovsky. – Orient și Occident
G. Florovsky. – Charles Gore. Isus din Nazaret. V. Vysheslavtsev, - Asketismus. Schelderup 1929. B. Vysheslavtsev, - Psychana lise de l'Art Baudouin 129
Reprezentant: Le Viconte Hetmán de Viniieri,

Biblioteca „Runivers”

EUHARISTIA CA CENTRU AL VIEȚII CREȘTINE

„Creează-mă, Doamne Iisuse Hristoase, prin harul Tău, mereu în măreția acestei taine, să cred și să înțeleg, să simt și să țin ferm, să vorbesc și să gândesc potrivit Ție și folositor sufletului meu.”
Sf. Ambrozie Mediol.

Acest raport a fost întocmit de mine pentru tineretul creștin rus, care s-a adunat vara trecută pentru o conferință în Mănăstirea Pechersk, din Estonia, unde au vorbit și s-au împărtășit cu Sfintele Taine. Pentru acel moment și pentru acel tânăr, tema raportului meu a fost adecvată și oportună. Dar mi se pare că este potrivit și oportun pentru un cerc

mai larg de cititori ruși, ceea ce îmi dă hotărârea de a-mi publica reportajul pe paginile Drumului.
Cu toții se pare că ne-am apropiat și mai mult și mai cordial de creștinism și de Biserică. Viața în Biserică încetează să mai aibă pentru noi un sens extern, formal. Creștinismul ia în stăpânire sufletele și, firesc, gândul nostru ar trebui să se îndrepte spre Euharistie ca centru al vieții creștine. Și dacă simțim cu adevărat Euharistia ca centru, ca nucleu al vieții noastre spirituale, atunci acest lucru, fără îndoială, va crea un aspect și un caracter complet nou.

caracterul nu numai al vieții noastre interioare personale, ci și al conștiinței noastre comune de sine. O transformare profundă a avut loc atât în sufletul nostru, cât și în viața noastră. A fost creat un nou centru al vieții noastre spirituale și morale.
Nu ne-am uitat mult timp în această direcție. Am fost întotdeauna ocupați cu o înțelegere intelectuală, filozofică sau științifică a vieții noastre. Anii 30 și 40, și anii 60, și 70 și toți ceilalți ani ai secolului al XIX-lea au trecut în asta. Până și tolstoianismul, deși vorbea despre Evanghelie, a abordat-o exclusiv raționalist. Nu a înțeles și nici nu a recunoscut viața interioară în Hristos. Ea a cunoscut doar împlinirea „poruncilor”.
În acel moment, toată lumea era sigură că filosofia și știința îmbrățișează și explicau toate părțile și întreaga profunzime a vieții. Și dacă nu acum, atunci în curând vor da un răspuns la toate misterele vieții. Dar nu s-a concretizat. Era un sentiment de nemulțumire, de gol. Și același Tolstoi, cu o forță deosebită și cu durere spirituală, a simțit acest lucru și a exprimat-o. Și după mulți ani de rătăcire și de căutări dureroase, conștiința crește că modul intelectual de a cunoaște adevărul este insuficient. Nu poate satisface sufletul, deoarece nu acoperă plinătatea naturii spirituale a unei persoane, ocolește o parte semnificativă și cea mai esențială a acesteia. Natura spirituală a omului a fost dezvăluită acum într-o asemenea plenitudine a conținutului său, încât a devenit clar că nici Darwin, nici Spencer, nici Marx, nicio teorie sociologică și politică nu i-ar putea satisface foamea spirituală, nu i-ar putea potoli setea spirituală. Pe lângă calea intelectuală a cunoașterii adevărului, în propriul său domeniu și în propriile sale limite, destul de legitimă și inevitabilă, trebuie să existe o altă cale de posturi.

cunoașterea adevărului, o cale interioară, spirituală, capabilă să dezvăluie o persoană și adevărata sa poziția în lume, sensul existenței sale și ordinea vieții, în concordanță cu natura sa, și să-i ofere un adevărat, inviolabil. bun. Și un astfel de mod de a cunoaște adevărul există; Biserica lui Hristos îl cunoaște. Sfinții și toți cei care trăiesc viața Bisericii au trecut și trec prin ea. Inteligența rusă, care nu observase anterior această sursă de adevăr, se îndreaptă acum spre ea din ce în ce mai mult și se uită îndeaproape. Cum diferă modul Bisericii de a cunoaște adevărul de modul intelectual anterior? Se deosebește prin aceea că Biserica nu consideră rațiunea umană ca fiind singurul și indiscutabil judecător al adevărului. Perspicacitatea și profunzimea minții umane depind de dispoziția adevărată și corectă a întregului spirit uman, adică de toate profunzimile sale ascunse, inima și voința sa. Prin urmare, mintea umană dobândește o înțelegere

adevărată numai atunci când întreaga natură spirituală a unei persoane este într-o stare sănătoasă și corectă. Prin urmare, se întâmplă ca mințile cele mai puternice și educate, aparținând unui spirit bolnav, să nu vadă adevărul acolo unde este văzut de minți obișnuite și nu îmbogățit cu cunoștințe, ci aparținând unui spirit sănătos. Cărturarii și juriștii, cu toată educația lor, cu toată cunoștințele lor despre lege și profeție, nu au observat în Isus Hristos ceea ce „a simțit” în El desfrânata și orb-născut, divinitatea Sa. Și acum se întâmplă același lucru.

Biserica ne învață că trebuie să aveți curăția inimii combinată cu smerenia pentru a-L vedea pe Dumnezeu. Prin urmare, stabilește o cale complet diferită către cunoașterea adevărului, mai degrabă decât calea pe care a urmat-o inteligența rusă și

și anume calea cultivării și educației răbdătoare și persistente a spiritului în atmosfera fertilă a Bisericii lui Hristos. În acest fel, o persoană ajunge la cunoașterea adevărului, dar nu acel adevăr, pentru cunoașterea căruia este potrivită orice minte și care constă în înțelegerea corelației exterioare a lucrurilor, ci acel adevăr, care este accesibil doar unui sănătos. spirit și care constă în cunoașterea locului unei persoane în lume și a adevăratului său scop, și care dă omului cunoașterea lui Dumnezeu.

Astfel, societatea rusă vine acum la Evanghelie și la Biserică, dar nu mai vine cu acea simplitate copilărească care era caracteristică strămoșilor noștri, ci vine după ce a trecut printr-o perioadă lungă și grea de plecare, rătăcire și căutare, vine, găsind în Evanghelie și în Biserică ca o comoară pierdută de mult și regăsită.

Se spune că Evanghelia se înalță prea mult peste viețile noastre, solicită oamenilor prea nerealiste și, prin urmare, cu toată înălțimea și frumusețea ei, este lipsită de viață, nepractică, inaplicabilă vieții. Acest lucru este fals. Fără îndoială, Evanghelia introduce în viața oamenilor principii care sunt opuse spiritului „acestei lumi”. Este suficient să ne amintim măcar de cuvintele rostite de I. Hristos ucenicilor săi în timpul convorbirii de rămas bun: „dacă ai fi din lume, lumea și-ar iubi pe ai ei, dar cum nu ești tu din lume, ci eu te-am ales pe tine. din lume, de aceea te urăşte lumea” (Ioan XV. 19). Desigur, nu este vorba despre acea lume primordială, în care totul era „bun și verde” (Gen. I. 31), acea lume nu era contrară Evangheliei; aici se vorbește despre acea lume în care păcatul a intrat deja, care, potrivit apostolului, „să stă în rău” (Ioan V. 19), și despre care se spune: „nu iubiți”.

lume, nici ceea ce este în lume” (1 Ioan II. 15). Între lumea păcătoasă și Evanghelie, fără îndoială, nu poate exista nimic în comun. Și în acest sens, Evanghelia este ireconciliabilă și incompatibilă cu viața modernă, întrucât păcatul domnește în ea, căci este imposibil să slujești lui Dumnezeu și mamona în același timp; iar cel care nu adună cu Hristos risipeşte.

Totuși, această opoziție între modernitatea păcătoasă și Evanghelie nu trebuie interpretată în sensul lipsei de viață a Evangheliei. Vitalitatea Evangheliei nu constă în adaptarea la răul existent, ci în faptul că fără el viața își pierde sensul și frumusețea. Evanghelia este necesară pentru a transforma această viață păcătoasă, pentru a o spiritualiza și reînnoi cu propria ei lumină și adevăr. Domnul Isus

Hristos a adus în lume vestea bună a Împărăției lui Dumnezeu, nu pentru a o îndepărta mecanic de obiceiurile păcătoase ale lumii, ci pentru a insufla în lumea plină de păcat o viață nouă, sfântă și veșnică. . El a pus Evanghelia în lume ca aluat veșnic al vieții noi, iar acest aluat este cu atât mai eficient cu cât seamănă mai puțin cu duhul lumii, adulter și păcătos, cu atât își păstrează mai bine curăția și prospețimea. Puterea Evangheliei nu constă în cuvintele și nici în conceptele conținute în Evanghelie, deși, fără îndoială, cuvintele Evangheliei captivează și îi atrag pe mulți la Hristos, și cu atât mai mult atrage spre Hristos însăși imaginea Sa istorică, plină de divinitate. măreție, sfințenie, înțelepciune, adevăr , smerenie și dragoste - dar totuși izvorul vieții și al mântuirii nu sunt cuvintele și amintirile, ci Domnul Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în mod tainic și cu milă în toate timpurile

asupra influentării sufletului uman. La urma urmei, creștinismul nu este doar o doctrină (trebuie să renunțăm la credința noastră obișnuită în proprietățile salvatoare ale ideilor și teoriilor - cel puțin pentru a nu exagera semnificația lor), creștinismul este viață; nu este doar o predică despre iubire, este însăși Iubirea, întrupată pe pământ și răstignită pentru noi. Aceasta este esența și eficiența Evangheliei. Prin aceasta a cucerit și cucerește lumea. Și dacă spunem că Evanghelia este irealizabilă, atunci spunem asta doar pentru că privim Evanghelia din afară, vedem în ea doar litera Scripturii, numai teorie, și nu ținem cont de experiența de viață a Bisericii. Nu observăm că însăși Evanghelia ne arată condiția în care dă odihnă sufletelor noastre, își face jugul bun și povara ei ușoară; Evanghelia pare dificilă și irealizabilă doar atunci când încercăm să mergem la ea cu propriile noastre forțe slabe, dar devine și ușoară și accesibilă atunci când o parcurgem împreună cu Isus Hristos, care a spus: „Rămâneți în Mine și Eu în voi. Așa cum mlădița nu poate aduce rod de la sine dacă nu este în viță, tot așa nici voi nu puteți, dacă nu sunteți în Mine. Eu sunt Vița și voi sunteți mlădițele; oricine rămâne în Mine și Eu în el aduce multă roadă; căci fără Mine nu puteţi face nimic”... (Ioan XV. 4-6). Acesta este secretul căii Evangheliei, de a merge pe ea cu Hristos. Secretul căii Evangheliei nu este a te baza pe forțele proprii, ci a te lepăda de sine, a veni la Hristos, a-L iubi, a te dărui Lui, a umbla cu El, precum a mers Sf. Apostol pe ape spre El. Petru, și de la El să primească putere pentru împlinirea ușoară și bucuroasă a tuturor celor din cuvintele Lui, care, fără El,

moaștele, fără apropierea Lui, ni se par atât de groaznice și de impracticabile, de exemplu, să iertăm insultele, să ne rugăm pentru dușmanii noștri. În această unitate constantă cu Hristos se află calea mântuitoare din acea situație aparent fără speranță în care ne pune înălțimea cerințelor impuse de Evanghelie.
Credința în Hristos cel viu, Fiul lui Dumnezeu, iubirea față de El, apropierea de El, viața în El - aceasta este calea spre asimilarea și realizarea Evangheliei. Evanghelia este cunoscută nu prin raționament abstract, ci prin credință și iubire vie și sinceră. Această cale a fost urmată de Apostoli, martiri, revereni, această cale este urmată de fiecare creștin, această cale este în fața atât pentru intelectualitatea rusă, cât și pentru tineretul rus, care trec de la intelectualismul excepţional la plinătatea vieții spirituale.

Dar cum poate un om modern, singuratic, slab să-L găsească pe Hristos și să fie în unitate cu El, în mijlocul zgomotului de nedescris al modernității, uneori cu adevărat anti-creștin?! La urma urmei, Hristos a trăit atât de mult timp în urmă... Da, ar fi, într-adevăr, cu totul imposibil dacă nu ar exista mediu, sau elemente, care să ne conecteze cu Hristos și să desființeze complet bariera timpului și spațiului. Acest element sau mediu este Biserica lui Hristos, Trupul Său, nedespărțit de Hristos, în care, ca și în Trupul Său, rămâne mereu Capul acestui Trup, Domnul Iisus Hristos. Ca membri ai Trupului lui Hristos, noi în trupul lui Hristos suntem indisolubil legați de Capul Său, Isus Hristos. Și această legătură nu este nici imaginară, nici visătoare, ci autentică, vie și reală, așa cum vorbește și Apostolul Pavel despre aceasta. După el, Biserica

există o uniune vie a iubirii, din care Capul este Chrostos, din care întregul corp, compus și copulat prin tot felul de legături care se leagă reciproc, cu acțiunea fiecărui membru în măsura sa, primește o creștere pentru a se crea pe sine. în dragoste (Efes. IV. 16). Biserica nu este o simplă societate umană pământească, asemănătoare cu alte societăți. Este ceva incomparabil mai mare, mai profund, sfânt și misterios. Este un organism ceresc-pământesc, care este însuflețit de Duhul Sfânt, în care trăiește și acționează Domnul Isus Hristos. Și fiecare dintre noi, fiind parte a acestui organism, se află în aceeași apropiere și în aceeași legătură cu Hristos, în care s-au aflat apostolii în timpul vieții Sale pământești. În toate epocile existenței sale, Biserica păstrează o singură viață neschimbătoare, o singură esență neschimbătoare. De-a lungul vieții Bisericii, un Duh a fost în ea, așa cum spune Apostolul: „Toți am fost botezați printr-un singur Duh într-un singur Trup, iudei și greci, sclavi și slobozi, și toți am fost făcuți să bem de un singur Duh” (I Cor. XII. 13).
În general, sentimentul de biserică s-a stins în noi, trăim o viață religioasă individuală, ne aflăm singuri pe lume, nu ne simțim locul în Casa universală a lui Hristos. Pentru alții, înstrăinarea de Biserică ajunge în punctul în care sunt gata să opună Biserica lui Hristos, gata să afirme că Biserica nu duce la Hristos, ci se îndepărtează de Hristos, îl acoperă pe Hristos cu ritualurile ei. Neajunsurile și slăbiciunile societății bisericești, erorile ierarhiei bisericești sunt puse pe seama Bisericii, confundă Biserica cu ierarhia. Granița dintre natura divină a Bisericii și latura ei umană se pierde, între esență

și coajă. Uităm cuvintele Mântuitorului: „Îmi voi zidi Biserica și porțile iadului nu o vor birui” (Matei XVI. 18). Natura Bisericii, ca organism ceresc-pământesc, determină semnificația și scopul ei în umanitate. Este, după cuvântul Apostolului, stâlpul și temelia adevărului (I Tim. III. 15). Biserica este păstrătoarea Evangheliei. Fără Ney, nu am avea un martor credibil despre adevărul Evangheliei. Ar exista doar fragmentarea opiniilor individuale, fiecare apărându-și propriul adevăr, nefiind de acord unul cu celălalt, negându-se reciproc. O persoană care ar dori să cunoască creștinismul nu ar ști unde să se îndrepte și pe cine să asculte. Dacă acum fiecare dintre noi ia cu calm Evanghelia în mâinile sale, cu încrederea de a găsi în ea adevărul creștinismului, atunci el datorează asta numai Bisericii, care a păstrat Evanghelia și a purtat-o intactă de-a lungul secolelor. Criticii Evangheliei înșiși nu folosesc altă Evanghelie decât cea pe

care o au de la Biserică. Dar Biserica nu numai că a păstrat adevărul Evangheliei. Ea este, împreună cu aceasta, o sursă inepuizabilă de viață veșnică, revărsată de la Dumnezeu prin Ea și în Ea. Reînvie și sfințește sufletele omenești, le oferă plinătatea vieții spirituale, le pune în relația corectă cu Dumnezeu, lumea și oamenii, le oferă adevărată cunoaștere de sine, bunăstare sănătoasă din punct de vedere spiritual. Această lucrare, cu excepția Bisericii lui Hristos, nimeni nu o poate face. Viața creștină nu este creată numai de cărți și instrucțiuni. Este creată în om prin acțiunea de neînțeles a Duhului Sfânt. Întregul mod de viață bisericească este îndreptat spre trezirea și educarea vieții spirituale în oameni. Întreaga atmosferă a Bisericii, toate riturile Ei - icoane, lămpi, lumânări, semnul crucii, sărbători, posturi,

liturghie, sacramente - toate acestea nu sunt doar o formă exterioară a vieții bisericești, nu o simplă rămășiță a vechimii bisericești, ci un mijloc educator al harului de creștere spirituală și de comuniune cu Hristos. Acea convertire și venire la Hristos, care pentru o persoană care a crescut în afara Bisericii, se realizează printr-o experiență lungă și grea, o serie întreagă de căderi și erori, pentru o persoană care trăiește în Biserică, se produce ușor și firesc, cu bucurie. și liniștit, de când este din copilărie, trăiește deja într-o atmosferă creștină fertilă, își îmbibă inconștient spiritul. Mediul bisericesc îl leagă imperceptibil de Hristos prin influențe diverse și adesea destul de evazive, imprimând adânc în sufletul său chipul lui Hristos. Oricine și-a petrecut copilăria într-o atmosferă bisericească știe bine acest lucru din experiența personală.

Și astfel, Biserica este acel mediu fertil care ne leagă de Hristos. Dar această legătură dintre noi și Hristos nu este unică. Împreună cu noi, nenumărate cete de membri ai Bisericii cerești și pământești intră în comuniune cu Hristos. Și în acest fel se formează o imensă uniune de credincioși, legați de iubire reciprocă și rugăciune reciprocă. În biserică, atât rugăciunea individuală, unică, cât și rugăciunea conciliară, bisericească sunt la fel de necesare. „Dar tu, când te rogi, intră în odaia ta și, după ce ți-ai închis ușa, roagă-te Tatălui tău care este în ascuns” (Mo. VI. 6). Repetându-ți cuvântul în mod repetat (intră în camera ta, roagă-te tatălui tău). Iisus Hristos remarcă mai ales caracterul intim, interior, individual al rugăciunii despre care vorbește El aici.

Și nu degeaba Părinții Bisericii sub încăpere

În acest caz, ele înseamnă interiorul inimii, pentru că acolo, în adâncul inimii, trebuie să aibă loc rugăciunea adevărată, secretă, cea mai profundă a unui creștin. Dar, alături de singura rugăciune secretă, rugăciunea conciliară, bisericească, ridicată de o singură gură și o singură inimă a multor credincioși, este absolut necesară. O astfel de rugăciune este o expresie a unității bisericii și a iubirii bisericești. „Adevărat vă spun că, dacă doi dintre voi sunt de acord pe pământ să ceară ceva, atunci orice vor cere, le va fi de la Tatăl Meu din ceruri. Căci acolo unde doi sau trei sunt adunați în numele Meu, acolo sunt Eu în mijlocul lor (Me. XVIII. 19. 20.)

Toate cele de mai sus îmi oferă ocazia să abordez acum principala mea întrebare despre Euharistie ca centru al vieții creștine. Dacă creștinismul nu este o teorie, ci este o viață adevărată cu Hristos și

în Biserică, atunci în mod firesc trebuie să existe centrul acestei vieți, acel în jurul căruia se concentrează această viață.
Viața creștină este centrată în jurul jertfei Răscumpărătoare pe Golgota a Fiului lui Dumnezeu, ca cea mai mare manifestare a iubirii și dreptății divine. În jurul acestui mare mister al creștinismului, pământul și cerul, oamenii și îngerii sunt legați într-unul. Aici este centrul vieții lor spirituale, aici este sursa mântuirii omenești.
Euharistia, sau Sacramentul Trupului și Sângelui, este doar o extensie pentru toate vârstele a Jertfei Răscumpărătoare de pe Golgota. Iisus Hristos le-a spus ucenicilor Săi la Cina cea de Taină: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care vi se frânge pentru iertarea păcatelor" (Luca XXII. 19), „beți din implicit – acesta este Sângele Meu". a Noului Testament, care a vărsat pentru voi și pentru mulți pentru iertarea păcatelor" (Mo. XXVI. 28).

Aceste cuvinte conțin o indicație clară a sensului răscumpărător al Tainei Euharistiei. Același lucru este clar indicat și în canonul pentru Sfânta Împărtășanie: „Acolo este Hristos, gustați și vedeți: ... singurul care și-a adus la Sine, ca jertfă Tatălui său, este junghiat în veci, sfințind pe cei ce se împărtășesc" (troparul 1 al cântecului al 9-lea).
Astfel, Euharistia este o manifestare continuă în lume până la sfârșitul veacului acelei iubiri a lui Dumnezeu, care s-a manifestat în întruparea și suferința răscumpărătoare a Fiului lui Dumnezeu, așa cum se spune în Evanghelie: ъ El, nu au pierit, dar au avut viață veșnică" (Ioan III. 16). Contemplarea și experiența iubirii răscumpărătoare a lui Dumnezeu este legată în Euharistie de aducerea rugăciunii de mulțumire către Dumnezeu pentru această iubire, manifestată prin trimiterea în lume a Fiului Său Unul Născut, precum și pentru toate celelalte binecuvântări ale lui Dumnezeu enumerate în rugăciunea euharistică. În legătură cu jertfa Golgotei, sacramentul Euharistiei este un centru de rugăciune pentru întreaga Biserică a lui Hristos, nu numai de pe pământ, ci și din cer, nu numai pentru oameni, ci și pentru îngeri. Deja în prima parte a Liturghiei, la proskomidia, când preotul scoate părţi din prosforă conform aşezământului, vedem pe diskos unite figurativ în jurul Mielului-Hristos, înjunghiat în cruce, toată biserica - cerească şi pământești, vii și morți. Caracterul catolic, ecumenic al Euharistiei se remarcă și la liturghia anunțată în rugăciunile citite în secret de către preot: b cereri pentru a face util.

Și mai mult: „Creează cu intrarea noastră pe sfinții îngeri ai vieții, slujindu-ne și slăvind bunătatea Ta".
Dar cu o plinătate și profunzime deosebite, sensul Euharistiei, ca centru universal al vieții creștine, se dezvăluie în acea rugăciune secretă a preotului, care constituie conținutul canonului euharistic la liturghia credincioșilor. Cu mare inspirație, această rugăciune este expusă în liturghia Sfântului Vasile cel Mare. În primul rând, ea amintește de toate marile îndurări ale lui Dumnezeu arătate rasei umane de la crearea lumii până la venirea Mântuitorului – și pentru ei se oferă mulțumire. Pentru mireni, această minunată rugăciune rămâne necunoscută, pentru că este citită pe ascuns de preot în vremea când ei cântă pe kliros: „vrednic este și drept să te închini înaintea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, Treimea. Consubstanțial și

Inseparabil.” Aceste cuvinte constituie esența rugăciunii pe care preotul o pronunță în liniște în acest moment. Mirenii trebuie să fie familiarizați cu conținutul rugăciunii euharistice, pentru că numai în această condiție își pot imagina sensul și semnificația săvârșirii sacramentului.
Această rugăciune este prea mare pentru a fi reprodusă aici integral. Dar totuși voi cita câteva pasaje din ea pentru cei care nu l-au citit din cartea de serviciu. Și astfel, în timpul cântării „Vrednic și drept”, preotul, dezvăluind pe deplin conținutul acestor cuvinte, spune: „Vrednic și drept este să Te lăudăm, să Te lăudăm, să Te binecuvântăm, să Te închinăm, să dai. mulțumită Ție, lăudați pe singurul Dumnezeu care există cu adevărat și aduceți-vă, cu inimă smerită și cu duh de smerenie, această slujire verbală a noastră: așa cum sunteți, dăruindu-ne cunoașterea

noroi. Și oricine dorește să vestească puterile Tale, să asculte toate laudele Tale sau să spună toate minunile Tale, Doamne al tuturor, Doamne al cerului și al pământului și al tuturor făpturii, văzute și nevăzute.... Părinte al Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeule mare și Mântuitorule, nădejdea noastră care este chipul bunătății Tale..., Care se arată Duhul Sfânt, Duhul adevărului,... putere dătătoare de viață, izvor de sfințire, de la El toată făptura, verbală și inteligentă, întărită. , Ție slujește și îți trimite slavă.
Când cântăreții cântă „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul oștirilor”, preotul, continuând rugăciunea euharistică, amintește de crearea omului, de viața lui binecuvântată în paradis, de căderea în păcat, de izgonirea din paradis și spune: „dar nu te-ai abătut de la creația Ta până la sfârșit, mai jos, ai uitat lucrarea mâinilor tale, te-ai vizitat (pe el) în multe feluri, de dragul milei milei Tale... Ai rostit buzele tale. slujitor al prorocilor, prevestind mântuirea care vrea să fie, legea ți-a dat ajutor, îngerii te-au pus paznici. Când a venit împlinirea vremurilor, ne-ai vorbit prin însuți Fiul Tău, pe care L-ai creat în vecii vecilor, chiar și această strălucire a slavei Tale, să apară pe pământ și să trăiești din oameni „... Arătând tot ce s-a făcut pentru noi prin Fiul lui Dumnezeu, propovăduirea Sa, Moartea, coborârea în iad, învierea și înălțarea la cer, preotul se oprește în special la Cina cea de Taină. „Deși ieși la moartea ta liberă și veșnic memorabilă și dătătoare de viață, noaptea, în viitor, îți dai viața lumii, iei pâine pe mâinile tale sfinte și curate, arătându-ți ție, Dumnezeu și Tată, mulțumind, binecuvântând, sfințind, frângând, a dat sfinților săi ucenici și apostoli, râuri: „primiți, mergeți, acesta este Te-

Iată al Meu, frânt pentru tine pentru iertarea păcatelor. „Asemănarea și paharul din rodul celor răi primește, dizolvând, mulțumind, binecuvântând, sfințind, dând ucenicilor și apostolilor tăi râuri:” bea din toate acestea, acesta este Sângele Meu al Noului Testament, care este vărsat pentru tine și pentru mulți pentru iertarea păcatelor . Fă asta în amintirea mea. Dacă mănânci pâinea aceasta și bei paharul acesta, vestești moartea mea, mărturisești învierea mea „...
Această primă jumătate a Rugăciunii Euharistice se încheie cu oferirea și sfințirea Sfintelor Daruri. Urmează apoi o rugăciune pentru Biserica din ceruri și pentru Biserica de pe pământ, partea de pledoarie și de ispășire a rugăciunii euharistice.

Când pe kliros cântă Ven. Ioan Damaschinul Imn al Maicii Domnului: „Orice făptură se bucură de tine, îndurătoare.” Preotul se roagă: „Noi toți, din aceeași pâine și din paharul celor ce se împărtășesc, ne unim unii cu alții într-o singură împărtășire cu Duhul Sfânt. .. Și adu-ți aminte de noi toți cei care am murit înainte despre nădejdele învierii vieții veșnice... Și ne rugăm, adu-ți aminte, Doamne, Sfânta Ta Biserică Catolică și Apostolică, chiar de la sfârșitul și până la sfârșitul universului , și mori pentru mine, Mi-ai dat prețiosul Sânge al Hristosului Tău... Adu-ți aminte, Doamne, ca cei ce au adus aceste daruri Ție, și despre ele, și prin ele, și pentru ei aceasta este o binecuvântare. Adu-ți aminte, Doamne, de cei ce rodesc și fac bine în sfintele Tale biserici și care-ți amintesc de nenorociți... Adu-ți aminte, Doamne, de cei ce sunt în pustii și în munți, și în vizuini și în prăpastii pământului. Adu-ți aminte, Doamne, de cei ce sunt în feciorie și evlavie și post și care rămân într-o viață curată... Adu-ți aminte, Doamne, de orice început și putere, și de cei ce sunt în odaia fraților noștri și de toată oastea: păstrează lucrurile bune în bine, pe cele rele cu binele

fă prin bunătatea Ta... Adu-ți aminte, Doamne, de poporul care vin și de vinurile binecuvântate, de restul celor căzuți, și miluiește-te de ei și de noi, după mulțimea milei Tale.. .. păstrează-și căsătoriile în lume, crește pruncii, instruiește tinerețea, sprijină bătrânețea, mângâierea slăbită, adună pe cei risipiți, convertiți-i pe cei înșelați și uniți sfinții Bisericii voastre catolice și apostolice ; chinuit de spiritele libertății impure, plutind plutind, călătoresc coboară, apar văduvelor, protejează orfanii, eliberează prizonierii, vindecă bolnavii. Cu privire la judecată, și în minereuri, și în închisoare, și în osteneli amare, și toată întristarea, și nevoia și împrejurările ființelor, adu-ți aminte, Doamne... Și de toți cei care cer marea Ta bunătate și de cei care ne iubesc și urăști și poruncește-ne nevrednici, roagă-te pentru ei și adu-ți aminte de tot poporul Tău, Doamne, Dumnezeul nostru, și revarsă peste toți îndurarea Ta bogată. Și nu ne vom aminti de ei, nici prin neștiință, nici prin uitare, nici prin mulțime de nume, adu-ți aminte de tine, Dumnezeule, care cunoști fiecare veac și nume, care cunoaște pe fiecare din pântecele mamei sale; Tu ești, Doamne, ajutor celui neputincios, nădejde celui deznădăjduit, Mântuitorul copleșit, refugiu plutitor, doctor necertător; eam toți să fie toți, cunoscând de fiecare dată, și cererea lui. și o casă și voi avea nevoie de ea.”

Toate cele de mai sus ne învață să vedem în Euharistie centrul vieții întregii Biserici a lui Hristos, căci în Euharistie atât marea jertfă mistică Golgota a iubirii infinite a lui Dumnezeu, cât și unirea Bisericii cerești și pământesc în închinare fericită și recunoscătoare în fața măreției acestei Taine și rugăciunea conciliară pentru membrii vii și morți ai Bisericii. Puțin cunoscând conținutul rugăciunii euharistice, ne simțim puțin atât de adânc în interior

sensul străvechi al Euharistiei și să rămânem indiferenți față de ea chiar și atunci când stăm în fața tronului lui Dumnezeu în timpul Liturghiei și chiar și atunci când ne apropiem de Sfântul Potir. Nu este de mirare, așadar, că pentru unii Priveghere Toată Noaptea dă mai multă satisfacție spirituală, îi hrănește cu mai multă rugăciune decât liturghia. Acest lucru se datorează faptului că serviciul pe toată

durata nopții este mai simplu, mai ușor de înțeles. Sensul de mai sus al Euharistiei dezvăluie semnificația ei generală, obiectivă, în viața Bisericii lui Hristos. Dar pe lângă acest sens general, obiectiv, Euharistia are același sens spiritual central în viața privată, personală a fiecărui creștin, un sens subiectiv.
Nu suntem doar contemplatori obiectivi ai Tainei Trupului și Sângelui lui Hristos, chiar dacă îl contemplăm profund cu evlavie și rugăciune, noi înșine ne apropiem de paharul lui Hristos, devenim părtași Trupului și Sângelui lui Hristos. Iar această comuniune a fiecăruia dintre noi cu viața divină veșnică face ca Euharistia și pentru fiecare dintre noi separat să se concentreze asupra vieții noastre spirituale creștine personale.Împărtășirea Sfintelor Taine ale lui Hristos este pentru fiecare dintre noi momentul cel mai esențial, cel mai fundamental. a vieții noastre spirituale, în lipsa căreia viața noastră spirituală creștină devine imposibilă. „Adevărat, adevărat vă spun că dacă nu mâncați Trupul Fiului Omului și nu beți Sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce umblă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua de apoi. Căci Trupul Meu este cu adevărat hrană, iar Sângele Meu este cu adevărat băutură. Oricine mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne în Mine și Eu în El” (Ioan VI. 53-56).
Părea

Dacă cel ce crede în Hristos și crede în cuvintele Sale nu poate avea o sete constantă de comuniunea cu Trupul și Sângele lui Hristos, prin care sufletul și trupul nostru sunt luminați și însuflețiți. Dar suntem atât de departe în interior de Hristos, încât nu simțim în mod viu această nevoie de comuniune constantă. Primii creștini nu puteau trăi fără împărtășire nici măcar o săptămână. Ei „în fiecare zi locuiau într-un fel în templu și frângând pâinea acasă, mâncau cu bucurie și simplitate a inimii” (Faptele Apostolilor II 46). Îmi amintesc de exemplul vechilor creștini, nu pentru că am considerat că este foarte ușor să restabilim această practică străveche în viața noastră bisericească, deși noi, în Rusia, am avut încercări de a o restabili.În comuniunea frecventă a Sfintelor Taine poate servi cu ușurință nu pentru mântuire, ci pentru condamnare, când se transformă într-o afacere obișnuită, obișnuită, când este îndeplinită fără respectarea necesară, fără frică și bucurie, când încetează să mai fie o sărbătoare a sufletului ieșită din comun. Această împrejurare este, probabil, cea care îi ferește pe mulți de la comuniunea frecventă a Sfintelor Taine. Împărtășania cu Sfintele Taine ale lui Hristos nu poate fi în concordanță cu nivelul general al vieții spirituale a unui creștin. Nu în zadar, când suntem pe cale să ne împărtășim, renunțăm pentru o săptămână întreagă la obișnuitul distracție deșartă, începem să vizităm în fiecare zi Biserica, citim cărți cu conținut spiritual, postim, ne împăcăm între noi. . Evident, credem că un astfel de mod de viață este necesar pentru cineva care vrea să se împărtășească cu Trupul și Sângele lui Hristos. Viața noastră obișnuită este atât de zadarnică, atât de plină de forfota vieții, tot felul de certuri și necazuri, distracții goale, încât, fără a fi eliberat de toate acestea -

Desigur, ni se pare firesc o hulire să ne apropiem de Sfântul Potir într-o asemenea stare duhovnicească. Prin urmare, o comuniune mai frecventă este posibilă numai cu o înălțare generală simultană a vieții noastre creștine. Cu cât viața noastră creștină devine mai strictă, cu

atât mai insistent va vorbi în noi nevoia unei comuniuni frecvente. Și atunci comuniunea frecventă va crește și mai mult severitatea vieții noastre creștine. În legătură cu problema împărtășirii mai dese, se pune și întrebarea despre spovedanie – fiecare împărtășire trebuie neapărat precedată de o spovedanie în fața unui preot? Unul dintre cunoscuții protopopi din Petrograd, care a permis împărtășirea frecventă a copiilor săi duhovnicești, a găsit posibil să admită împărtășirea fără mărturisire prealabilă în acele cazuri în care cel care dorea să se împărtășească nu simțea în conștiință un asemenea păcat încât și-ar dori. a se pocăi de. Permițând împărtășirea fără spovedanie, pr. Protopopul a vrut să evite acel fenomen, într-adevăr, trist și dureros, când o persoană mergea la spovedanie doar pentru că fără aceasta nu se putea împărtăși, deși nu simțea în conștiință niciun păcat care să apese asupra sufletului, iar aceasta i-a dat mărturisirea. un personaj formal, hulitor. Cu toate acestea, nu se poate fi de acord cu acest lucru. Pe lângă faptul că în spovedanie se poate obține permisiunea pentru păcate atât involuntare, cât și invizibile, în general, se spală impuritățile păcătoase, cu sentimentul căreia este dureros să începi să te împărtășești, nu se poate ca o persoană să nu facă. comite o fapta intr-o saptamana sau chiar o perioada mai scurta, intr-un cuvant b sau gandit ceva prost. Dacă conștiința lui nu-i reproșează nimic, nu este pentru că într-adevăr nu este vinovat de nimic, ci pentru că conștiința lui

nu este suficient de sensibil si atent la starea lui. Iritație de moment, atenție insuficientă față de oameni etc. - toate acestea sunt deja un păcat, în care o persoană sensibilă simte nevoia să se pocăiască înainte de a accepta Sfintele Taine. Și această sensibilitate trebuie încurajată și dezvoltată, și nu înecată prin eliberarea de confesiune. Cunoșteam oameni care trebuiau să meargă la spovedanie de două sau trei ori pe săptămână și întotdeauna găseau ceva de care să se pocăiască și nu o făceau în mod formal, ci destul de sincer și cu regret. Prin urmare, admiterea la împărtășire fără spovedanie prealabilă nu poate fi recunoscută ca o acțiune, corectă spiritual. Și deși preoții noștri nu se spovedesc întotdeauna înainte de săvârșirea liturghiei, ci în mănăstiri înainte de începerea săptămânii , ieromonahii se spovedesc mereu. Recunoscând ca foarte de dorit, poate mai dese, împărtășirea Sfintelor Taine și ținând cont că, având în vedere nivelul existent al vieții creștine, încă nu poate fi prea frecventă, aș crede totuși că de patru ori pe an am putea acum să ne împărtășim, toți ar putea, fără excepție. Pentru aceasta, în primul rând, este nevoie de un singur lucru - să înțelegem cu adevărat și să simțim că în acceptarea Trupului și Sângelui lui Hristos se află centrul vieții noastre spirituale creștine, că fără aceasta nu există Viața creștină în noi chiar dacă am făcut fapte creștine. Împărtășania cu Sfintele Taine ale lui Hristos trebuie să devină pentru noi temelia întregii noastre lucrări creștine. Ne va stabili legătura interioară strânsă și comuniunea cu Domnul Iisus Hristos, izvorul vieții divine eterne, ne va oferi un sprijin moral ferm pentru acțiunile noastre, ne va aduce pace și curăție în inima noastră, ne va purifica aerul.

inimi de toate influențele răutăcioase și răuvoitoare din ea, ne va da prospețime morală și vigoare, ne va întări credința, ne va aduce bucurie strălucitoare. Toate acestea au fost testate, toate acestea

sunt adevărate. Cine a citit jurnalul pr. Ioan de Kronstadt, a putut găsi în ea confirmarea celor spuse.
Dacă este bucuros să vezi chiar și o singură comuniune, cum se poate înfățișa bucuria când întreaga Biserică comunează! Atunci templul lui Dumnezeu, într-adevăr, este asemănat cu camera de sus a acelei Sion, în care Domnul a dat împărtășirea ucenicilor Săi. Din păcate, nu vedem asta foarte des. Și între timp, pe bune, fiecare sărbătoare a Liturghiei ar trebui să fie însoțită de o comuniune comună a celor prezenți. În primele zile ale creștinismului, așa era: toți cei prezenți, cu excepția celor care au fost catehumenizați și excomunicați, s-au apropiat de Sfântul Potir; toți uniți în strânsa frățietate a lui Hristos, după cuvintele Apostolului: „o singură pâine și noi mulți suntem un trup; căci toți ne împărtășim din aceeași pâine” (I Cor. X. 17). Am văzut ceva asemănător printre Wanglicani. Vom aștepta momentul în care viața creștină în creștere din noi ne va da ocazia, dacă nu în fiecare duminică, atunci măcar o dată pe lună să vedem comuniunea tuturor celor prezenți în biserică? Aceasta ar fi o dovadă reală că Euharistia a devenit centrul vieții spirituale creștine nu numai a creștinilor individuali, ci și a societății creștine.
Prot. G. Chetverikov
Royat
1 octombrie (14)
Pokrov Preev. Maica Domnului.

(Arhimandritul Teodor).
... Copilul meu, iarăși după chipul bolnavului, până când Hristos se închipuie în tine (Gal. IU. 19).
Părintele Pavel Florensky, într-o notă la scrisorile publicate de el în 1917 către prietenii din Kazan ai arhimandritului Teodor, scrie: „Nu este deloc necesar să vorbim despre importanța înțelegerii acestei personalități înalte și nobile; dar studentul curentelor spirituale ale secolului al XIX-lea nu poate să nu fie forțat la ideea că arhimandritul Teodor este unul dintre cele mai importante începuturi fermentative ale acestui secol în cultura rusă. Cu toate acestea, el este - în plus, el este un fenomen de prognostic. Convingerea mea este că viitorul nu a fost încă descoperit de arhimandritul Theodore Bukharev și, în spatele învelișului neatractiv al scrierilor sale, să vadă ceva care este cu totul modern, poate chiar înaintea modernității noastre. Cred că încă nu îl înțelegem pe deplin pe arhimandritul Teodor și că nu există nici o evaluare, nici o critică adecvată a părerilor sale. Dar când o dispută ideologică aprinsă, care este deja pregătită, izbucnește în jurul numelui său și când se dezvăluie o luptă între doi, și poate chiar un număr mare de direcții definite în viața bisericii,

atunci literele pe care le tipărim vor fi pline de semnificație. Creațiile lui Bukharev nu sunt un sistem teologic coerent născut în „nepăsiunea minții”, ci o chemare neobosită către omenire de a realiza misterul economiei lui Dumnezeu, misterul iubirii infinite a lui Hristos Mielul, care a purtat păcatele lumii. și a revelat viața viitoare din morți, o chemare de a dobândi această așteptare universală a iubirii moștenite în toți și a lui Dumnezeu să fie în Fiul.
Buharev este tocmai persoana care, potrivit lui (vezi Trei scrisori către Gogol) „... după ce a gustat dragostea lui Hristos... este gata să cadă la picioarele fraților săi, implorând pe toți - și binele lor

și dragostea lui... . fie o singură dată ar lăsa dragostea cerească să se apropie de inimile lor.” Rozanov a spus despre el: „Printre uriașele autorități care se subminează reciproc, a ieșit strălucitor, ca un preot de la altar, cu credință naivă și fermă și a vorbit despre Dumnezeu, despre Hristos, despre jertfa lui ispășitoare pentru păcatele lumii.
Dacă este posibil să se recreeze un fel de sistem teologic din scrierile lui Buharev, atunci trebuie remarcat că acest sistem, în înțelegerea sa, are doar o valoare de serviciu. În primul rând, este un predicator al renașterii morale a omenirii și, în acest sens, „un predicator preoțesc al Evangheliei”, un reformator care se luptă neobosit cu spiritul evreu și păgân în creștinism, un martir al convingerii sale, în numele spovedaniei.adevărul meu, hotărând să-și sacrifice preoția și să meargă „cu rușinea de a fi dezbrăcat”.
Timpul lui nu l-a recunoscut; poate fi numit, așa cum el însuși l-a numit pe Gogol, „un martir al singurătății morale”, prin care, în ultima perioadă a vieții sale, mulți sunt chiar ispitiți și

pe care nu mai vor să-i cunoască, cu excepția câtorva „rude adevărate”, așa cum le numea el, oameni simpli, cărora li se adresează direct, adâncindu-se cu drag în toate mărunțișele vieții lor de zi cu zi.
Murind, i-a spus soției sale: „Dacă după moartea mea mă vor lăuda, atunci vă rog să nu ascultați această lingușire, amintiți-vă cum m-au uitat - în viață; dar dacă munca mea este înțeleasă în adevăratul ei sens, atunci te poți bucura.”
Buharev s-a născut în 1824 în dieceza Tver. Tatăl lui era diacon. Și-a început studiile la Seminarul din Tver, după care el, unul dintre cei mai buni studenți ai ei, a fost trimis la Academia Teologică din Moscova. Aici a studiat cu același succes și, terminând cursul în 1846, al treilea maestru, a fost lăsat la Academia bakala vromom din catedra de Sfânta Scriptură.
Se știu foarte puține despre anii șederii sale la Academia din Moscova; puținele lucruri care se știe despre această perioadă au fost raportate chiar de Buharev, în timp ce dovezile despre el de către contemporanii săi sunt foarte rare; nici lucrările sale studenţeşti nu s-au păstrat. Prin urmare, este dificil să-i urmărești dezvoltarea în această perioadă timpurie a vieții sale, în care a fost desemnată cu precizie aspectul său spiritual.
Cu puțin timp înainte de sfârșitul cursului, Buharev a făcut jurăminte monahale cu numele de Teodor.
El a decis să ia tonsura nu fără influența inspectorului de atunci al academiei (mai târziu rectorul acesteia), Evgeny. Autoritățile academice aveau obiceiul să intre înainte de fiecare absolvire

negocieri private cu cei mai buni elevi pentru a-și afla intențiile viitoare și a-i convinge pe cei care ezită să accepte monahismul: absolvirea cu mai mulți călugări dădea un rating bun academiei și, în general, călugării învățați erau foarte apreciați - erau preferați laici. și, cu atât mai mult, profesorilor căsătoriți, acestora b li s-a asigurat carieră academică și le-a deschis calea către cele mai înalte posturi ierarhice.
Dar Buharev a ezitat mult timp. Îi era frică, după cum a spus mai târziu, să nu „cadă în direcția greșită”, întrucât calea monahală i se părea calea lepădării de lume – mântuind pe fiecare și mântuind

sufletul său (Ier. LI, 6), preocupare exclusivă pentru mântuirea lui personală, incompatibilă cu activitatea în folosul păcii în lume: scopul vieții sale îl considera slujire activă a lumii suferinde și era gata să se sacrifice pentru aceasta.
Este posibil ca această dorință de a sluji lumea să fi apărut sub influența dispoziției care predomina atunci în rândul studenților; Reprezentantul său a fost doar unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui Bukharev, pe atunci student, Mikh. Tu. Tikhonravov, potrivit lui Buharev însuși, care a avut o influență asupra întregii sale vieți. Părintele Teodor a vorbit mai târziu despre el: „Eu și răposatul Mihail am avut așa ceva: am apărat ferm harul lui Hristos; dar el, suferind sau cu lepădarea de sine a iubirii, a apărat în Hristos chiar și pe cel obișnuit, pe cel pământesc; astfel noi, fără să știm acest lucru în mod clar noi înșine, am învățat deja să aducem harul și adevărul lui Hristos în lucrurile pământești, fără să modificăm în niciun fel ceva cu adevărat al lui Hristos. Buharev a ales calea monahală când și-a dat seama că cel mai bine ar putea „a aduce harul și adevărul lui Hristos în lucrurile pământești” ca monah -

„nu un soldat obișnuit, ci un ofițer în frunte, mergând chiar în centrul primejdiei comune”, că în ierarhia pământească „Episcopul ceresc și Însuși Iereu pentru totdeauna, cu adevărat, aduce pe toți și toate prin Duhul Sfânt la tatăl" ...
Când Buharev a ezitat înainte de a lua o hotărâre, Evgheni i-a poruncit să se roage intens și să-L întrebe pe Domnul cu cuvintele psalmului: spune-mi, Doamne, voi merge pe cale, până când i s-a descoperit esența căii monahale într-o iluminare mistică. .
Părintele Teodor a fost profesor la Moscova? academicieni de vreo opt ani, la catedra de Sfintele Scripturi. Unul dintre studenții de atunci, mai târziu protopop al Catedralei Kazan din Sankt Petersburg, A. A. Lebedev, autorul unui necrolog despre Buharev, a scris că pr. Teodor și-a improvizat prelegerile cu un entuziasm extraordinar, încercând să exprime esența conținutului cărții sacre pe care a expus-o și cea mai spirituală imagine a autorului ei.
În această perioadă, activitatea de scriere a pr. Theodora, legat de prelegerile sale; îşi publică articolele despre Sfânta. Scripturile Vechiului și Noului Testament în revista „Adăugiri la lucrările Sfinților Părinți”, apărută la Academie. Unele dintre aceste articole au fost incluse în culegeri ulterioare (Ortodoxia în raport cu Modernitatea). Apoi a început să scrie „opera vieții sale” — Interpretarea Apocalipsei. El a povestit mai târziu că multă vreme, în timp ce citea Apocalipsa, nu a putut învinge durerosul „duh al blasfemiei” — doar prin isprava credinței în imuabilitatea adevărului lui Hristos, a găsit soluția misterului — a înțeles Apocalipsa ca revelație despre Biserică, invizibilă și vizibilă, - istorică, - dovezi existente , că până vor veni cerul și pământul

căci nici măcar un iotă sau un piţig nu va trece din lege până când totul se va împlini (Mt. V:18). Mitropolitul Filaret al Moscovei a reacționat cu simpatie la primele încercări de interpretare a pr. Theodora - „vezi pâlpâirea luminii”, i-a spus el.
Dar atitudinea Înaltpreasfințitului față de componența pr. Theodore, începută în 1848 (publicată abia în 1860) sub titlul „Trei scrisori către Gogol”. A fost prima adresă a pr. Teodor față de lume, aprobarea

fraților (Luca XXII, 32), îndrumarea lor spirituală în duhul blândeții (Gal. VI, I) - Mitropolitul Filaret a fost foarte mulțumit de faptul că pr. Teodor intervine în treburile laice, considerând că este inacceptabil pentru un călugăr învățat și a interzis publicarea Scrisorii (De remarcat că controversa ridicată de Corespondența lui Gogol a agitat atât de mult cenzura încât, la un moment dat, a interzis în general tipărirea oricărui lucru legat de Gogol).). Interdicția lui Filaret l-a supărat foarte mult pe pr. Teodora; a avut o explicație lungă cu el, nereușită, și l-a supărat atât de mult încât a stat trei săptămâni în spital.
De asemenea, nu a întâlnit simpatia lui Filaret, căruia i-a păsat mereu severitatea exprimării, și o altă scriere a pr. Theodora: „Câteva articole despre Ap. Paul". Filaret a constatat că își exprimă gândurile „prostesc” și expunerea sa despre învățăturile Sf. Pavel poate părea că nu este strict ortodox-glorios, protestând.
În general, Vladyka l-a iubit foarte mult pe Buharev, mai ales pentru sinceritatea sa, deși a considerat necesar să-și rețină impulsurile - Când pr. Teodor a fost transferat la Kazan pentru subiecte atât de importante precum teologia dogmatică și morală, Filaret a atribuit Academiei din Moscova faptul că sora mai mare era inferioară celei mai mici a unui astfel de profesor. - Nu sa oprit.

ai grija de el si ajuta-l chiar si atunci cand a parasit viata monahala.
În 1854, pr. Theodore este transferat la Academia Teologică din Kazan, unde rămâne până în 1858.
Începutul semnificației educaționale a Kazanului se întoarce la marii făcători de minuni din Kazan din secolul al XVI-lea. A fost, parcă, principalul avanpost al Ortodoxiei printre popoarele din regiunea de est, regiunea Volga și Siberia. Seminarul din Kazan, chiar înainte de orice ordin guvernamental, în secolul al XVIII-lea a devenit un loc de învățământ teologic superior și un focar de profesori pentru alte seminarii din apropiere.noi academii - la Sankt Petersburg și Kazan: seminarul din Kazan a fost ridicat la gradul de în departamentul său au intrat o academie şi toate seminariile din districtul spiritual şi educaţional răsăritean. Dar deja în timpul domniei lui Alexandru I, în 1818, pentru a efectua reforme în instituțiile spirituale și de învățământ, Academia Kazan, care, strict vorbind, nu avea caracter de instituție de învățământ superior, ci doar un seminar cu un curs prelungit, a fost transformat într-un statut reorganizat al seminarului și a devenit dependent de districtul educațional din Moscova, care se întindea până la Kamchatka. O asemenea extindere a districtului Moscovei a fost plină de mari neplăceri, iar în primăvara anului 1842, sub procurorul-șef al Sfântului Sinod, contele Protasov, s-a decis reînființarea Academiei Kazan, cu program academic și prerogative administrative. . Această chestiune a fost încredințată Kazanului

Preasfințitul Vladimir, care a deschis academia în toamna aceluiași 1842, depășind numeroase dificultăți, agravate de un recent incendiu care a distrus cea mai mare parte a orașului. Programul noii academii era același cu cel al altor academii, dar în legătură cu rolul spiritual și educațional al Kazanului, o atenție deosebită s-a acordat departamentelor: antischismatic și străin.

La Academia Teologică din Kazan, pr. Teodorului i s-a încredințat în diferite momente citirea Teologiei de bază (adică, o introducere filozofică și istorică în științele teologice), teologiei dogmatice, morale, polemice (adică, revizuirea și infirmarea învățăturilor neortodoxe și necreștine) și , chiar, îndrumări cu privire la introducerea luptei împotriva scindării.
Informații despre el în această perioadă sunt culese în „Memorii despre arhimandritul Teodor (A. M. Bukharev)” de către protopopul V. Lavrsky, care atunci era student la Academia din Kazan, aceste „Memorii” sunt întocmite din scrisorile pe care Lavrsky, când era el. elevii oh, le-au scris părinților; aceste scrisori, de la o zi la alta, reflectau impresia directă făcută de pr. Theodore asupra studenților (asupra unora dintre ei, în special asupra lui Lavrsky, dobândește o influență uriașă).
Apariția de Teodor la academie nu a făcut mare impresie: „Pr. Teodor este mic, blond, cu maniere timide, ca ultimul ieromonah al vreunui deșert”, scrie Lavrsky în prima sa scrisoare.
Dar primele sale prelegeri i-au făcut imediat pe studenți să-i fie atenți. Nu și-a citit prelegerile, ci a improvizat. În acel moment, învățătura lui era deja atât de elaborată încât nu a ezitat să spună despre această idee.

Întâlnit, dar numai cum este mai convingător pentru ascultători să „l conducă la Hristos”. Od nu a încercat să-și falsifice discursul în limbajul unei cărți, vorbirea lui era intermitentă, uneori cu pauze lungi, în timpul cărora se vedea cum era chinuit, negăsind o expresie corespunzătoare gândului pe care îl contempla; vocea îi era sfâșiată, scârțâitoare, ruptă. Dar vorbea cu un entuziasm neobișnuit, ochii îi străluceau, mișcările lui erau impetuoase; când vorbea, nu stătea niciodată jos, ci mergea, acum accelerând pasul, apoi oprindu-se.
Conversația lui de acasă nu era cu mult diferită de o prelegere și despre orice ar fi vorbit, a vorbit mereu despre asta. pretutindeni și în toate a fost un predicator neobosit al adevărului lui Hristos.
Scrisorile lui Lavrsky sunt pline de informații despre el:
"DESPRE. Theodore excită discuții grozave despre sine după fiecare curs. Iată ce am ales în comun din diferite recenzii!, despre el: de la, poet, simțirea lui prevalează asupra rațiunii; și, prin urmare, studenții nu pot accepta foarte multe din cuvintele sale ca adevăr, dar el vorbește cu atâta fervoare, cu atât de profundă convingere interioară, încât, în timp ce vorbește, este imposibil să nu fie de acord cu el; în plus, este un excelent dialectician, dar însuși modul în care se află premisele și concluziile sale este cu totul original; El are propria sa viziune pur subiectivă asupra tuturor lucrurilor. Iată cuvintele lui: „Tu ești tatăl meu”! da, nu ai nicio indoiala! Deja Dumnezeu, adică iubire infinită; tocmai lucrul pe care El arată că El este iubire. Altfel, înainte de trinitatea facerii lumii, ce ar fi fost iubirea Lui, și aici El, ca să spunem așa, a fost împărțit pentru ca această iubire să fie descoperită.
La un an de la apariția arhimandritului Theo

Dora din Academia Kazan, pe lângă sarcinile sale de profesor, îi sunt atribuite și sarcinile unui inspector.
La acea vreme, rectorul academiei era arhimandritul Agafangel (în lume Alexei Solovyov), fost absolvent al Academiei din Moscova (mai târziu

profesorul acesteia), un om cu putere și energie. În ceea ce privește educația, rectoratul său a fost marcat de deschiderea departamentelor misionare și a fondat și revista periodică la academie, Pravoslavny Sobesednik. Agathangel nu era un adevărat om de știință, dar iubea știința și știa să gestioneze munca forțelor științifice pe care le avea academia; în plus, a fost un înfocat colecționar de cărți, în principal referitoare la schismă. - În materie de educație, nu a intrat în detalii, dar a urmărit cu atenție prezentabilitatea exterioară a academiei - îi plăcea să vadă studenți îngrijiți. În timpul rectoratului său, corpul studențesc s-a schimbat semnificativ nu numai extern, ci și intern - înclinațiile grosiere ale vechiului bursaism au fost aproape complet eliminate. În materie de educație, nu puțin a fost realizat de predecesorul pr. Theodora, prin inspecție, arhimandritul Serafim, o persoană inteligentă și sensibilă. Nu o întreagă concesie în cerințele obișnuite ale disciplinei, el a putut să demonstreze studenților semnificația practică, vitală a acestor cerințe de disciplină, a aruncat în aer un act și a dezvăluit în mod clar însăși esența vinovăției în fața conștiinței celui vinovat. Datorită acestei metode, s-a bucurat de un mare respect în rândul studenților și a slăbit discordia existentă între elevi și superiori, deși nu în mod artificial.
s zz

renil complet acel spirit de supunere formală, pe care arhimandritul Teodor l-a numit spiritul fariseilor și al legaliștilor.
Toate eforturile despre. Teodora s-a îndreptat spre eradicarea acestui spirit insuportabil pentru el și să-l înlocuiască cu spiritul de ascultare filială. Părintele Teodor s-a străduit mereu să vadă în om o icoană vie a lui Hristos; el a înțeles ascultarea ca înălțare în Hristos la Tatăl Ceresc! Conform modului său de gândire, scrie Lavrsky, orice supunere ar trebui să fie dată nu unei persoane, ci direct Tatălui Ceresc, Care Însuși ne pune în cutare sau cutare poziție și a Cărui voință se exprimă în fiecare ordine a autorităților, chiar dacă uneori părea evidentă în această acțiune influența pasiunilor și a arbitrarului uman”.
Prima dată despre. Theodore lasă singur doar partea educațională și refuză complet să supravegheze disciplina formală, încredințând această sarcină ingrată asistentului său, pr. Veniamin, dar disensiunile s-au format curând între inspector și asistentul său, pentru că. Teodor a făcut tot felul de concesii, în ciuda pr. Benjamin. Părintele Veniamin nu a suportat asta și a plecat un an mai târziu. Atunci arhimandritul Teodor a fost nevoit să se ocupe și de partea formală, dar, ca înainte, nu i-a acordat prea multă atenție, bazându-se pe conștiinciozitatea studenților. Dar el este neobosit ocupat cu reeducarea lor morală. Ei, de exemplu, erau însărcinaţi cu datoria de a rosti predici în timpul postului; alegerea subiectelor și interpretarea lor sunt și ele caracteristice: așa este luat ca temă textul - „Vogt, râul din întuneric spre lumina luminii, care se ridică în inimile noastre pentru a lumina mintea slavei lui Dumnezeu. în Fața lui Isus Hristos”, sau, mai mult, despre fiecare dintre cele șapte sacramente. Lavra

dintre aceste predici s-a primit predica despre sacramentul Împărtășaniei. Arhimandritul Teodor a insistat „că predicatorul s-a pus într-o asemenea stare de spirit încât predica să servească ca edificare nu numai pentru alții, ci și pentru sine”; în ceea ce priveşte

„edificarea altora”, pr. Teodor „a arătat nevoile speciale ale timpului nostru, către care ar trebui să se îndrepte discursurile predicatorului”. Aceste predici au fost scrise cu participarea activă a pr. Teodor, care i-a inspirat cu răbdare și stăruință pe studenți cu gândurile sale, care nu le-au fost imediat disponibile. Ca urmare a primului experiment cu Lavrsky, acesta scrie: „Pr. Theodore a fost foarte încântat de predica mea; cel puțin vedea în ea o supunere a minții – o dorință sinceră de a-și asimila ideile și asta era tot ce își dorea, exact asta își dorea. Pentru că, observând în mine disponibilitatea de a-i accepta direcția, aproape de fiecare dată își încheie discursul cu îndemnuri generale – „să pătrunzi în duhul și puterea tuturor, să întemeieze totul asupra lui Hristos și să conducă totul către El”, arată necesitatea asta în vremea noastră.
Lavrsky a înțeles corect înfățișarea spirituală armonioasă a pr. Teodora - „viața și știința, învățăturile lui Hristos, credința creștină, pe care cu toții ne-o atribuim nouă înșine și - comportamentul, acțiunile în aceste sau alte circumstanțe - constituie un lucru pentru el - sunt indisolubil legate. De aceea știința, predarea, nu poate proceda în ordinea ei proprie după programul manualului, pentru ca gândurile și sentimentele care îi ocupă sufletul să nu se transforme, să nu urce în acele catedre ale științei cu care este angajat la oră. , deoarece nu are nicio treabă, fără importanță, dar face fiecare lucrare ca lucrare a lui Dumnezeu - așa că, în special, treburile inspecției au

pentru el interesul cel mai viu, cordial. Într-o altă scrisoare, Lavrsky își formulează gândul în felul acesta: „Se pare că atât pentru predare, cât și pentru întreaga viață a pr. Teodor poate fi ales ca epigrafe nu la fel cu care trăiesc, dar Hristos trăiește în mine - el vede totul în Hristos, explică prin Hristos, raportează totul la Hristos - atât în lume, cât și în acțiunile unui creștin.
Conform caracteristicilor lui Lavrsky, arhimandritul Teodor este o persoană condusă de o uriașă inspirație religioasă, care îi pătrunde complet viziunea asupra lumii. Învățătura Sa este învățătura despre viața în Hristos, iar viața lui este predicarea neobosită a doctrinei și căutarea neobosită în lume a adevărului lui Hristos. Idealismul îi este străin organic, pe care el îl numește „păcatul disprețului mândru față de noi, acceptat de Domnul de dragul corporalității umane”. El pare să simtă prezența vie a lui Hristos în lume și pretutindeni caută întruchiparea conștientă sau inconștientă a „ideei de Hristos”, întrucât „atât credința, cât și cunoașterea au o singură sursă – Lumina lui Hristos”; Creștinii trebuie să fie conștienți de acest lucru, altfel se condamnă la rătăcire în întuneric. Lavrsky transmite o interesantă mărturie autobiografică a arh. Teodora: „Îți voi spune propria mea experiență”, a spus el, când am ascultat științe, am aplicat totul – cumva din instinct – lui Hristos; ei bine, în timp ce încă asculți, este atât de - atât de neclar, întunecat; și odată ce vei cunoaște toată acea știință, atunci vei vedea ce trebuie să accepți, ce să respingi; astfel va trece la această nouă temelie – la Hristos”. El încearcă să arate că singurul fundament adevărat atât al științei, cât și al vieții este Hristos; mulți nu își dau seama de acest lucru, deși nu sunt împotriva lui Hristos și rătăcesc în întuneric, în timp ce dușmanii lui Hristos sunt cei care cred în alte principii ale vieții decât

Hristoase, sunt idolatri, păgâni, spiritul păgân este puternic în vremurile moderne; cu el apoi cu inconștiența umană pr. Teodor; simțind el însuși prezența vie a harului lui Hristos în lume, dorește ca toți oamenii să o simtă și să fie neîncetat, în toate lucrurile mărunte ale vieții, cu toată viața în slujba lui Dumnezeu. „El nu rupe, scrie Lavrsky, viața spirituală cu viața păcii și luminii, dar în treburile cele mai cotidiene el indică posibilitatea de a fi neîncetat în slujba lui Dumnezeu, ca înaintea lui Dumnezeu, astfel încât să primești vreun oaspete plictisitor. , sau magazin pentru alții - bea și mânca - iese același lucru ca a te ruga sau a face bogomys-leim. În opinia lui, totul, chiar și până la ultima decență, la întrebarea obișnuită fără sens despre sănătate, ar trebui să se bazeze pe Hristos.
El dobândește o mare influență asupra celor cărora le știe să le comunice fervoarea spirituală, care, prin credința lor, se împărtășesc din aceeași sursă ca și el:
„Cuvântul Lui este viu și eficient”, scrie Lavrsky, este o mare milă a lui Dumnezeu că am căzut sub îndrumarea lui; Mă uit la el exact ca la abba al meu, care știe să explice „gândurile”, care îți dezvăluie uneori atât de cele mai lăuntrice secrete ale sufletului tău, pe care nici măcar nu le bănuiai în tine... Dar Lavrsky aparține celor puțini aleși. . Dacă despre. Theodore a reușit să-i influențeze pe unii dintre ei pe viață - Lavrsky, Pavlov și alții, să-și regenereze toată viziunea asupra lumii, apoi, în general, experiența sa educațională la Academia din Kazan a fost nereușită: majoritatea studenților nu-l înțeleg și profită doar de faptul că el a slăbit disciplina, încercând să înlocuiască supunerea ei filială. Arhimandritul Teodor

a suferit, dându-și seama de „nesimțirea” majorității: a trăit fiecare ofensă ca pe o lovitură adusă adevărului lui Hristos, atât de dureros, încât s-a îmbolnăvit la propriu și a fost nevoit să stea culcat în pat. În cei patru ani petrecuți la Academia din Kazan, a cerut în repetate rânduri demiterea, dar consiliul de conducere al Academiei l-a părăsit invariabil. În cele din urmă, în 1858, a avut conflicte cu rectorul John, care l-a înlocuit pe Aga Angel relocat. John a fost absolvent al Academiei din Moscova, un specialist canonic; un om rezervat, inaccesibil, acţionând despotic, este un reprezentant tipic al spiritului legalist. L-a considerat pe arhimandritul Theodore aproape un prost sfânt, l-a batjocorit, și-a anulat ordinele. Părintele Teodor a depus din nou o cerere de demitere și de data aceasta a fost mulțumit: a fost numit în comitetul de cenzură spirituală din Sankt Petersburg.
S-a mutat la Sankt Petersburg!, continuă să fie interesat de viața academiei: „cât de plăcut îmi este să știu”, îi scrie lui Lavrsky, ce este între șefii și mentorii tăi, din bunătate și prudență. de pr. Rector – se înființează o bună frăție. Ai grijă de el în Domnul. Nimic nu pare a fi mai prudent decât acesta pentru instituțiile de învățământ. Există exerciții și jocuri de gimnastică decente, dar nu timide pentru copii? De asemenea, începe o corespondență cu prietenii pe care i-a dobândit în timpul șederii sale la Kazan, îi întreabă despre numeroasele sale cunoștințe, intră în toate lucrurile mărunte ale vieții lor.
Printre societatea din Kazan existau mai multe familii în care pr. Teodor a fost deosebit de onorat; în cercul lor pașnic îi plăcea să petreacă ore lungi predicând, instruind,

după obiceiul său, - neobosit „sărbătorind Evanghelia”. Printre kazanieni, precum și printre studenți, el a reușit să găsească mai multe „rude adevărate” - V. V. Lyubimova, sora ei - Zagorskaya, guvernantă în casa ei - A. I. Dubrovina și alții - un cerc pe care el îl numește „mănăstirea noastră”. Lavrsky oferă o caracterizare interesantă a lui Zagorskaya „... ea a petrecut decenii întregi până la o bătrânețe coaptă, și-a petrecut viața aproape fără să se ridice de pe scaunul de piele de lângă fereastră. Cronicile beau mondei din Kazan nu au păstrat în memoria contemporanilor ceea ce, pentru prăbușirea spiritului, a dus la o renunțare atât de ciudată la lume această tânără, sănătoasă, frumoasă, bogată moștenitoare a numelui și a capitalului tatălui ei; se știe doar faptul: cum odată și-a îmbrăcat o rochie neagră, și-a răsucit părul negru luxos într-un singur kok - în loc să se împletească, s-a așezat într-un fotoliu și a stat toată viața - o contemplativă și critică a vieții, fără personal. participarea activă la aceasta; ea trăia pentru țăranii ei, pentru numeroșii ei gospodari, pentru locatarii ei, pentru pensionarii ei, care primeau rații lunare și în sărbători care, fiecare și fiecare, aveau locul lor la masa patronului lor. În această gospodărie, copiii nu au fost niciodată transferați; au crescut, au fost crescuți, au studiat mai mult sau mai puțin, s-au căsătorit și au dat noi generații de copii.
În scrisorile către prietenii săi din Kazan, arhimandritul Teodor continuă să „preotească Evanghelia”, instruind în viața în Hristos. „Nu este nimic de descurajat”, îi scrie, de exemplu, lui Lyubimova, atrage harul lui Hristos către prietenul tău, prin credința în Cel care ne-a luat bolile și harul lui Dumnezeu.

mu pentru această iubire; iar influența harului îi va îndulci și va alina pe cei bolnavi”.
În ordinea edificarii, el exprimă o serie de gânduri de bază ale învăţăturii sale. În plus, aceste scrisori, care se rup doar odată cu moartea sa, sunt un material biografic prețios care permite înțelegerea logicii interne a căii de viață catastrofale în exterior a lui Buharev.
Comitetul de cenzură spirituală din Petersburg, unde pr. Teodor în 1858, exista o instituție subordonată Sfântului Sinod și formată exclusiv din clerici care cenzurau „toate scrierile legate de fundamentele credinței creștine sau religiei în general” - care includ scrieri filozofice și istorice - obligate să interzică scrierea negării, eronate „dezavantaje în temeiul gândurilor, puritatea sentimentelor creștine, bunătatea stilului, claritatea și corectitudinea prezentării” (Carta din 1828).
Petersburg îi place pr. Teodor. În ea, el vede o combinație între Orient și Occident, ortodoxie și cultura occidentală. Sănătatea lui precară se îmbunătățește - munca, doar munca de cabinet, nu-l obosește. Își face cunoștințe. „Există locuri și oameni”, îi scrie lui Lyubimova, unde pot merge pentru o mângâiere completă și liniște sufletească. Bineînțeles, nu am mulți astfel de oameni și locuri aleși aici, dar există atât între secular, cât și spiritual: toate acestea sunt exact la fel ca și la mine și la Kazan. Însă nu sunt mulți aleși – iar plângerile despre „starea dezolantă a singurătății interioare orfane și neîncrederea hotărâtă în toată lumea” încep să prevaleze în scrisori. „Oamenii sunt fericiți să fie”, îi scrie lui Lavrsky, când credința ta trezește mișcări vii în ei.

a harului lui Dumnezeu, dăruit asupra lor prin sacramente, dar ei nu știu ce tensiune de credință și iubire se cere uneori pentru o asemenea viziune asupra lui Hristos care a locuit în mod misterios în ei, pentru ca El Însuși, în acești oameni, să-ți răspundă cu privirea Sa plină de har: cu toți atunci încearcă să le ceri un anumit sacrificiu, nu sacrificiu de sine, ci doar o conformare fermă și conștientă - imediat îți vor arăta un pumn sau îți vor întoarce spatele". .
Și la Sankt Petersburg, ca și la Kazan, poate fi înțeles doar de cei care pot înțelege cuvântul credinței în comuniunea harului lui Hristos. Majoritatea refuză să-l înțeleagă; mai mult, predica lui stârnește discuții ostile, pare a fi o inovație seducătoare. „Acum sunt deja tratat în scris ca pe o persoană aproape ostilă ortodocșilor", scrie el la scurt timp după. Mă simt trist pentru singurătatea mea morală, în care aproape nimeni nu vrea să-mi dea mâna unei simpatii sincere sau distincte. Autoritățile, din câte știu eu, susțin adversarii mei, și nu pentru mine. În aceeași scrisoare (către Lavrsky), el anunță începutul tipăririi lucrării sale despre Apocalipsă și îl roagă pe Lavrsky să-și ceară tatălui său, preot, să se roage, în timpul slujbei Liturghiei, pentru binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestui lucru. imprimare. În acest moment, arhimandritul Theodore s-a confruntat cu o direcție care se opunea puternic învățăturii sale.
Gândirea socială rusă a erei reformelor lui Alexandru al II-lea a fost îmbrățișată de patosul „reevaluării valorilor", al cărui criteriu, în cele mai multe cazuri, a fost ideea occidentală de

gressa. Ortodoxia rusă, obișnuită să se țină departe de știința seculară – gura predicatorului să nu vorbească nici fapte, nici opinii umane goale – a fost luată prin surprindere de afluxul de noi învățături negative. Reprezentanții ierarhiei ortodoxe nu au căutat să rezolve antinomia celor două orașe, iar partea liberal-occidentală a opiniei publice a învățat să privească Ortodoxia ca pe un fenomen ostil lumii. Cealaltă parte, căreia îi aparțineau și slavofilii, a început, dimpotrivă, contrar conservatorismului, să caute soluții la întrebările puse de modernitate tocmai în Ortodoxie. Această direcție a fost prezentată și într-o serie de reviste spirituale, dintre care majoritatea au început să fie publicate începând cu 1860: Revista Ortodoxă, Rătăcitor, Lectură sufletească, Spiritul unui creștin, Mesager spiritual. Ciocnirea inovației a avut loc pe pământul ortodox, între spiritul conservator și tendința de a lega modernitatea de Ortodoxia.
În 1861, procurorul-șef al Sinodului, gr. A.P. Tolstoi, în scrisorile sale către mitropolitul Filaret, își exprimă nemulțumirea că „noile jurnale spirituale arată o conformare excesivă și, parcă, o îngăduință obsequioasă în raport cu opiniile filozofice și cerințele lumii" și că comitetele de cenzură acționează prea slab.
Direcția conservatoare și-a primit expresia în „Discursul de acasă", înființat în 1858 de V.I. Rozanov îi spunea măgar sălbatic, călcând în picioare în gardul bisericii. Tonul polemicii sale a fost extrem de neceremonios - el

nu s-a oprit la denaturarea fără scrupule a cuvintelor adversarului, nici la exagerări, sofisme, chiar calomnii; blestemele lui, bufniile

jignitoare și ridicolul farsic împletite cu lamentații evlavioase și citate din Sfânta Scriptură. Cu toată asprimea sa, a căzut asupra „proscrișilor” - cosmopolitismul, materialismul, nihilismul, trăsăturile risipitoare ale emancipării feminine la modă, imoralitatea artei și a literaturii, iar Pirogov a primit-o pentru ideile sale pedagogice, iar Buslaev și Kostamarov pentru neînțelegerea lor. a Ortodoxiei și virtuțile Rusiei antice, în cele din urmă, Pușkin, Grigorovici și Turgheniev pentru lipsa lor de naționalitate, religiozitate și obiceiuri pornografice. Belinsky și jurnaliștii contemporani, Chernyshevsky și Dobrolyubov, au înțeles-o în special. Presa ofensată a luat armele împotriva lui Askocensky cu indignare, de parcă ar fi fost un retrograd și un ipocrit, dar asta l-a iritat și mai mult. El a fost susținut de cei care au văzut în Domashnaya Besed singurul jurnal spiritual care a vorbit cu îndrăzneală împotriva influențelor distructive la modă ale materialismului și nihilismului. L-au favorizat și mitropoliții Isidor și Grigorie.
După scriitorii laici, Askochensky a ajuns și în literatura spirituală a direcției „liberale” și a fost primul care l-a atacat pe pr. Theodore, care și-a publicat apoi cartea Ortodoxia în relație cu prezentul. Askochensky era familiarizat cu pr. Theodore - „Home Talk” a fost tipărit constant sub cenzura acestuia din urmă. Formalismul religios și nemilosirea răuvoitoare față de tot ceea ce este lumesc fără discernământ Askochensky, atât de opus viziunii despre lume a pr. Theodore a fost nevoit să corecteze mai întâi articolele „Convorbirilor” și uneori să interzică

ei deloc. Furios de acest lucru, Askochensky a depus un protest la Conferința Academiei din Sankt Petersburg, care a fost atât de jignitor pentru pr. Theodora pe care conferința i-a trimis pr. Lui Theodore o copie a acestui protest, ca să poată începe o acțiune pentru insultarea onoarei - dar el, așa cum era de așteptat de la el, a lăsat problema fără atenție; mai mult, la publicarea cărții sale despre Ortodoxie, el a considerat necesar să îi prezinte lui Askochensky un exemplar al acesteia și i-a dat textul de corectare a celor trei scrisori către Gogol publicate și câteva capitole din manuscrisul său despre interpretarea Apocalipsei.
Controversa asupra cărții „Ortodoxia în relație cu modernitatea” a început cu mustrarea lui Askochensky la adresa autorului recenziei cărții, AI Khitrovo; Askochensky l-a comparat pe pr. Teodora (fără să-l numească, totuși) cu un creștin care, printre păgâni aplaudați, dă foc pe altar unui zeu ciudat și a susținut că, în general, „o persoană care susține Ortodoxia și întinde mâna către civilizația modernă. este un laș, un renegat și un trădător.” Părintele Teodor a fost indignat, i-a luat toate manuscrisele și corecturile de la Askachensky și a scris două articole de răspuns în „Fiul patriei”. Dar nu știa să argumenteze; Cu discursul său nu a provocat decât atacuri violente din partea inamicului, care, deformându-și imediat ideea principală, a început să-l acuze că se străduiește să adapteze Ortodoxia la modernitate.
Curând, controversa s-a îndreptat și către jurnalele spirituale, ostile spiritului lui Askochensky. A existat chiar și un incident, deoarece Domașnaia Bessida l-a acuzat pe protopopul Serghievski, redactorul revistei Pravoslavnago Obozreniya, de neortodoxie pentru predica sa, care s-a dovedit a fi o simplă răspândire a cuvântului Sfântului Chiril al Ierusalimului. Obez-

se odihnea cea mai înaltă ierarhie bisericească. Dar pr. Teodor și Filaret din Moscova îi scrie procurorului șef al Sinodului, c. Tolstoi, că cenzura spirituală din Sankt Petersburg nu ar fi trebuit să rateze cărțile pr. Teodor, deși „el (Theodor) vorbește neortodox, nu pentru că crede eretic, ci pentru că gândește și vorbește prostesc”. Într-o scrisoare către mitropolitul Isidor de Petersburg, el subliniază inadmisibilitatea tonului „Convorbirii de acasă” și faptul că cenzura de la Sankt Petersburg calomniază arhimandritul Teodor, „despre care nu poate decât să știe că moralitatea lui nu era supus celei mai mici îndoieli”. Dar majoritatea ierarhiei nu era de partea pr. Theodora, ci Askochensky. Acesta din urmă s-a temut doar de atitudinea mitropolitului Filaret față de sine, dar el, când Askochensky a fost la Moscova, l-a primit foarte binevoitor, i-a oferit o icoană și 100 de ruble.
Cel mai mult a suferit arhimandritul Teodor, care la începutul anului 1861 a fost nevoit să demisioneze din funcția de cenzor. Pleacă la Mănăstirea Pereslavl Nikitsky și introduce numărul fraților săi. Îi plăcea foarte mult această mănăstire, situată la Lacul Pereel Avaska, printre distanța albastră a pădurilor, și a vizitat în mod repetat acolo, chiar și când era la Academia din Moscova, plecând de acolo pentru munca sa. Jurnalele spirituale au refuzat să-i publice articolele, așa că a trebuit să publice cărți și pamflete separate. Abia în 1862 a reușit să obțină un loc de muncă la Mesagerul Spiritual, unde a publicat mai multe studii despre cărțile Vechiului Testament.
La începutul anului 1862, prietenul pr. Theodora, A. A. Lebedev, a publicat o carte cu o apărare a învățăturilor sale împotriva criticilor lui Askochensky. In carte

Această întrebare a fost pusă pentru prima dată în esență, pe motive dogmatice. „Domnul Mântuitorul”, a scris Lebedev, „căci acesta, apropo, a venit pe pământ pentru a ne pune în relația potrivită cu lumea, pentru a ne înălța la fosta noastră relație dominatoare față de lume și pentru a îndepărta condamnarea din lume. pentru transformarea sa viitoare în locuința copiilor gloriei”. În legătură cu aceasta, el a dovedit justificarea atitudinii arhimandritului Teodor față de cultură și a pus întrebarea „este posibil să se aranjeze cultura pe baza creștinismului”. Cartea lui Lebedev nu a fost distribuită pe scară largă, dar a primit totuși recenzii simpatice din unele reviste. Askochensky nu i-a răspuns în mod esențial, ci a încercat să scape cu bufniile și sofismele obișnuite. Sam o. Theodore a încetat să mai acorde atenție articolelor lui Beseda și i-a scris lui Lebedev despre Askochensky: „Dacă mai spun ceva pentru tine, vă rog cu umilință să nu acordați nici cea mai mică atenție obrăzniciei lui și, pentru aceasta, nu o citi deloc. S-a făcut deja destul pentru el. Dacă încă mai are un fel de dragoste pentru adevăr și adevăr, atunci, cel puțin, el consideră cu înverșunare o viziune falsă ca fiind un adevăr sfânt; prin o viziune falsă, vreau să spun, desigur, doar ceea ce are un fals, fără să atingă. orice altceva. Aceasta este orbirea spiritului; nu vei explica unui orb nicio culoare sau fel de lumină.”
Dar Askochensky nu a considerat necesar să-l părăsească pe pr. Theodora se odihnește. În 1861, arhimandritul Teodor a întreprins publicarea anilor și a amplei sale lucrări de interpretare a Apocalipsei, pe care o începuse din nou la Academia din Moscova și pe care mitropolitul Fila a vorbit cândva favorabil.

ret, deși nu a binecuvântat pentru tipărire. La Petersburg, pr. Theodore a reușit să-și treacă opera prin cenzură spirituală și să o vândă pentru publicare. Mai multe foi fuseseră deja tipărite când Askochensky a aflat despre aceasta și s-a grăbit să-l informeze pe mitropolitul Isidor, care era puternic prejudiciat față de pr. Teodora. La propunerea Mitropolitului, Sfântul Sinod a cerut revizuirea manuscrisului și a foilor deja tipărite. După câteva luni, în februarie 1862, Sinodul a interzis lucrarea și a dispus depunerea acesteia în Arhiva Sinodală.
Acest lucru l-a frapat foarte mult pe arhimandritul Theodore, iar când s-a convins că problema este ireparabilă, a decis să depună o cerere de derocare. Despre aceasta îi scrie pe scurt lui A. I. Dubrovina: „Opera mea de mulți ani - interpretarea Apocalipsei - deja aprobată de cenzură, este interzisă de Sinod. Și asta m-a determinat să ies din relațiile mele monahale cu autoritățile: am depus o cerere de defrocare. Nu am nimic altceva, după părerile mele, să-mi exprim zelul pentru Cuvântul lui Dumnezeu. Să mă părăsească și pe mine, dacă au abandonat cauza adevărului lui Dumnezeu. Dar nu spun asta în sensul de dușmănie.
Prietenii lui s-au alarmat când au aflat de intenția lui de a-și scoate gradul. Moscova și-a amintit că și-a exprimat această intenție înainte, după mustrarea pe care i-a făcut-o mitropolitul Filaret pentru scrisorile către Gogol; fostul său coleg de la Academia din Moscova, A. V. Gorsky, i-a scris un îndemn. Însuși Mitropolitul Filaret l-a instruit pe vicarul său, Leonid, să-l convingă că este necesar să îndure procesul cu mulțumire și să prețuiască harul preoției care i-a fost dăruit, că interpretarea Apocalipsei nu poate fi tipărită în lumina

ediția com. În sfârșit, oh Lebedev i-a arătat greutățile și nenorocirile care îl aveau în fața lui în noua sa poziție fără drepturi.
Dar oh. Theodore a rămas în picioare. El a considerat interpretarea Apocalipsei lucrarea vieții sale, prin care trebuia să spună lumii un cuvânt nou, care să regenereze împărăția lumii în împărăția Domnului nostru și a lui Hristos; iar după interzicerea lucrării sale, s-a ocupat neobosit cu ea, a revizuit-o după manuscrisele supraviețuitoare și urma să-l tipărească în străinătate, chiar s-a întrebat de posibilitatea de a o traduce în franceză – într-un cuvânt, a atașat grozav. importanță pentru aceasta în lucrarea „acțiunii sacre a Evangheliei”; interzicerea ei de către Sfântul Sinod din 1862 a fost înțeleasă de pr. Teodor, ca o negare de către ierarhia de atunci a corectitudinii întregii sale viziuni asupra lumii, care avea ca scop în întregime slujirea lui Dumnezeu. El îi scrie lui Lavrsky că, în conștiința sa, nu poate și nu trebuie să rămână în „relații false cu monahismul”, cu oameni ale căror rânduieli respiră neatenție la lucrarea cuvântului lui Dumnezeu, care aparțin celor greșiți, „bătrâni”. ” tendință, împotriva căreia a luptat toată viața. Înștiințându-și prietenii de decizia de a părăsi monahismul, îi informează simultan despre decizia sa de a se căsători – „de a lua mâna unei soții – o asistentă care îi înțelege treburile”.
Soția lui Bukharev, o femeie simplă, fiica unui proprietar sărac, s-a dovedit într-adevăr a fi o persoană care și-a înțeles afacerea. Pentru

a se căsători cu el, a trebuit să învingă rezistența tatălui ei (mama ei nu era în viață), să decidă să ducă o viață mizerabilă și rătăcitoare cu un bărbat care a fost dat afară, pe care sunt tentați și pe care nu-l mai doresc. a sti.

„Mi-a fost greu?” îi răspunde ea lui Rozanov, „dar mi se pare că cuvintele Mântuitorului sunt pe deplin aplicabile oricărui sentiment de iubire, dragoste adevărată: „Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară”. Pot spune cu deplină sinceritate că toate dificultățile păreau să treacă pe lângă mine. Toată viața ei a păstrat o amintire reverențioasă a răposatului ei soț și, în măsura posibilităților ei, a participat la „slujba lui sfântă a Evangheliei”; astfel, cu participarea ei, a fost publicată interpretarea sa a Apocalipsei (în 1926).
„Necazul” dezbrăcării pr. Theodora durează câteva luni; mai întâi este „îndemnat” în mănăstirea Pereslavl Nikitsky, apoi în Vladimir; urmează apoi procedura consistorială și hotărârea sinodală privind înlăturarea gradului de monahal și duhovnic, cu care este lipsit de gradul de doctor în teologie. În scrisorile sale, povestind despre încercările dezbrăcării, el insistă că nu are nimic de regretat: „pentru că, scrie el, în esență, nu pierd nimic, intrând pe calea cea nouă doar în puterea însuși Mielului lui Dumnezeu, care s-a predat mie cu astfel de cuvinte ale hirotonitorului meu la preoție: „Păstrează acest gaj, despre care te vei chinui la Judecata de Apoi”. Este chinuit mai ales de faptul că „își murdărește mâinile nepătate în ochii oamenilor”, că oamenii se îndepărtează de el sau „ating cu moralitate crudă”, cu excepția câtorva „rude adevărate”. Calvarul defrocking-ului este urmat de calvaruri și căsătorie: tatăl miresei pune tot felul de obstacole, interzice căsătoria la Nijni Novgorod, ceea ce îl obligă să se căsătorească la Pereslavl, „stă în aer liber înaintea toată dizgrația”.

Când Buharev se întoarce în cele din urmă la starea civilă primitivă a fiului unui diacon și se căsătorește, Askochensky trage concluzia polemicii sale teologice. El informează cititorii că fostul arhimandrit Teodor „a finalizat opera de reconciliere a ortodoxiei cu modernitatea în cel mai ispititor mod” – a devenit tăiat brici – „astfel, exclamă el, sunt roadele propriei sale istetii, mândrie și încăpățânate. opoziţia faţă de conducerea Bisericii Ortodoxe. Dumnezeu nu este batjocorit”. În scrierile sale ulterioare, el îl insultă pe Buharev de mai multe ori, comparându-l cu Luther.
Buharev nu avea mult de trăit. Trăiește într-o mare nevoie, din banii slabi câștigați scriind și cu ajutorul prietenilor. Odată mitropolitul Filaret i-a trimis o sută de ruble; se mută adesea din loc în loc - locuiește acum la Rostov, acum la Tver, acum la Nijni. Scrisorile lui sunt pline de note triste: „Nu am avut ingeniozitatea lumească necesară în relație cu oamenii și” £ nu, după cum știți. Sănătatea mea, după cum știți, este slabă și mai ales epuizată de circumstanțele din ultimii trei ani; din exterior sunt fara mijloace si foloase. Dar ceea ce mă frapează cel mai mult este o sclavie care împiedică binele din noi – dacă nu mai mult, atunci cel puțin nu mai puțin decât răul. Acesta din urmă este încă capabil să se răsucească, dar binele, oprit sau zdrobit de o forță nerezonabilă, în cea mai mare parte doar îndură și suferă. La un moment dat a căutat un post de profesor de drept la Varșovia. În ultimul an al vieții sale, M. P. Pogodin încearcă să-l introducă în

noua ziare a lui Koshelev Besda, dar el este de acord cu redacția în direcția zilei, iar ea nu acceptă

articolele sale despre „Crimă și pedeapsă” de Dostoievski. Dezamăgit și bolnav, îi scrie lui Pogodin: „Rușii nu consideră necesar să devină propriul gând și cuvânt cu fermitate sub principiile Ortodoxiei, în care se află gloria noastră și toate speranța. Vedeți, le este frică să se sperie sau, mai bine spus, ei înșiși se tem de un partid cunoscut care disprețuiește credința în general și credința ortodoxă în special, iar acest partid ridică cu mândrie capul pentru chiar același motiv, realizând în sine putere doar din neputința și lașitatea noastră spirituală, într-adevăr jalnic. Ei spun că trebuie să observați treptat, să acționați, treptat. Nu, nu e pentru mine să lucrez aici; Aș prefera să vorbesc în singurătate cu profeții, dacă voiește Dumnezeu și dacă voi trăi cât pot... Așa să fie. Slavă lui Dumnezeu pentru toate, a spus el, murind respins de societatea modernă, chiar și însuși Hrisostom.
Buharev a murit la 2 aprilie 1871.
(urmează finalul).
A. KARPOV.

Teomahismul.
(Care este vitejia lui Iacov și dreptatea lui Iov).
Cer milă, nu jertfă și, pentru numele lui Dumnezeu, mai mult decât arderile de tot.
Ossia. 6.6. Vor veni zile când voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine, nu mi-e sete de apă, ci mi-e sete să aud cuvintele Domnului. Și vor merge din mare în mare, vor rătăci de la nord la răsărit, căutând cuvântul Domnului și nu-l vor găsi...
Amos. 8,11,2.
Exclusiv în iudaism, pe paginile Sfintei Biblii, ne întâlnim cu un fenomen extrem de ciudat, complex și profund al vieții religioase - cu teomahismul. Nu se repetă în nicio altă religie și rămâne totuși complet neluminată, chiar neatinsă în literatura teologică. Primul purtător de cuvânt al acestei idei a fost Patriarhul Iacov. Potrivit Bibliei, Dumnezeu l-a iubit pe Iacov mai mult decât pe Avraam și pe Isaac, mai mult decât pe restul copiilor săi. Dar ce

el a fost cel care s-a remarcat atât de puternic din rândurile patriarhilor evrei? El a fost singurul care a îndrăznit să lupte cu Dumnezeu, de altfel, în acele vremuri în care omul era legat de Dumnezeu doar prin smerenie necondiționată. Iacov a fost cel mai îndrăzneț din genul lui. Toată Istoria Sacră nu-l cunoaște pe cel de-al doilea luptător, cu excepția lui Iov, care a îndrăznit să-L cheme pe Dumnezeu la judecată și a fost, de asemenea, mult solicitat de harurile lui Dumnezeu. Nu este tocmai această excepțională și nicio altă trăsătură recurentă a sufletului păcătosului lor Iacov și a dreptului Iov care merită favoarea specială și exclusivă a lui Dumnezeu?
O astfel de presupunere nu este deloc atât de absurdă și sălbatică pe cât ar părea la prima vedere. Are baze logice serioase. mar poveștile lui Iacov, ele nu sunt dezvoltate și nu sunt dezvăluite în întregime. Toate acestea sunt doar primul indiciu timid al ceva de neînțeles pentru minte, care nu se încadrează în înțelegerea umană actuală, ceea

ce pare complet inacceptabil și de necrezut. Lupta lui Iacov cu Dumnezeu are loc într-un vis, care, totuși, se împletește oarecum misterios cu realitatea: rănirea piciorului primită de patriarh într-o luptă unică îndrăzneață nu a dispărut odată cu trezirea din somn, ci a rămas pe viață sub forma unei ușoară șchiopătură. Orice absurd poate fi imaginat într-un vis - iar gândul unui cititor superficial nu este afectat în mod deosebit de această poveste. Dar, iată, Iov intră în luptă unică dialectică cu Dumnezeu nu mai în vis, ci în realitate, și dă temeiuri logice foarte bune pentru protestele sale. În cartea sa, fundamentele religioase ale teomahismului sunt deja dezvăluite incomparabil mai profund și mai complet. Cel mai remarcabil dintre toate, în protestul său, el este nemăsurat mai religios decât adversarii săi în evlavia lor superficială.

Pornește din acea axiomă religioasă că Dumnezeu este adevărul suprem al lumii, voința creatoare, rațiunea și conștiința Universului. Dumnezeul cel viu cere de la sufletul omenesc viu o judecată continuă și veridică a gândirii și conștiinței asupra a tot ceea ce se întâmplă și asupra a tot ceea ce există. Dar, până la urmă, acolo unde există judecată, poate exista condamnare – chiar dacă din greșeală, din ignoranță, prin incompletitudinea și inexactitatea datelor. Omul drept aruncat în temniță nu se mormăie de Dumnezeu, suportă cu umilință suferința trimisă lui, dar înțelegând toate nenorocirile sale ca pedepse pentru păcate, și neștiind un asemenea păcat în spate, vrea doar să justifice cruzimea lui Dumnezeu față de el însuși și mai mult decât ulcere purulente de lepră, este chinuit de imposibilitatea logică de a recunoaște pedeapsa dreaptă impusă celor nevinovați. Sursa principală a tuturor chinurilor sale a fost nevoia, în numele adevărului, în numele logicii, de a renunța la ideea dreptății absolute a lui Dumnezeu, care crescuse în inima lui, căci știa și simțea că după negând-o, începe negarea lui Dumnezeu însuși, ateismul care ucide și corupe sufletul. „De ce m-ai făcut vrăjmașul tău, astfel încât să fiu o povară pentru mine?” îl întreabă pe Creator. În chinurile și suferințele puroiului, un gând adormit s-a trezit în leprosul drept. Începe să se gândească curios la ordinea generală a vieții – peste tot el întâlnește exemple tulburătoare de conștiință ale nedreptății umane permise de Dumnezeu. Providența lui Dumnezeu, în cuvintele sale, „distruge pe cei fără vină și pe cei vinovați”. „Pământul a fost dat în mâinile celor răi”. „El acoperă fețele judecătorilor. Dacă nu El, atunci cine? „Lampa celor fără de lege se stinge des și vin necaz asupra lor?” „Un măgar este luat de la un orfan, un boul este luat de la o văduvă; săracii sunt împinși de pe drum; cei flămânzi sunt hrăniţi

syami; toate pământurile umilite sunt forțate să se ascundă. „Ei seceră într-un câmp care nu este al lor și culeg struguri de la cei răi, goi petrec noaptea fără adăpost și fără haine în frig, se udă de ploile de munte și se ghemuiesc de stâncă.” „În cetate, oamenii geme și sufletul celor uciși strigă și Dumnezeu nu interzice asta”.
După cum puteți vedea, acesta este deja un întreg rechizitoriu, o revizuire strictă a întregii administrații a lumii: totul a fost examinat, cântărit, totul s-a dovedit a fi greșit. Există puncte deosebit de sumbre în imaginea generală a inconvenientelor mondiale. Principalul dintre ele este deznădejdea completă a întregii omeniri în fața morții. „Pentru un copac”, argumentează Iov, „există speranță că,

dacă este tăiat, va prinde din nou viață și ramurile nu vor înceta să iasă din el. Dar un om moare și se destramă. A plecat - și unde este? Întinde-te și nu te ridici niciodată. Până la sfârșitul cerului, el nu se va trezi și nu se va trezi din somn. „Dar carnea lui îl doare și sufletul îi suferă.” Din nou, și aici, Iov nu mormăie, nu reproșează, el doar desenează obiectiv starea generală a lucrurilor, structura generală a vieții umane. Cu aceeași obiectivitate a judecății, el vorbește despre soarta lui personală îndurerată. „Acum m-ai epuizat. Mi-ai distrus întreaga familie. Zilele mele au trecut. Gândurile mele, comoara inimii mele, sunt rupte.” „Iată că mă ucide”, „și ei (prieteni-mângâietori), – continuă Iov, – vor să transforme noaptea în zi, vor să aducă lumina mai aproape de fața întunericului.” „Dumnezeu m-a doborât, strig: resentimente și nimeni nu mă ascultă. Plâng - și nu există nicio judecată. „Mi-aș dori doar să-mi stau căile în fața Lui.” „Așa că am început un proces și știu că voi avea dreptate.” „Un ipocrit nu va merge înaintea Lui”. „Trăiască Dumnezeu, care m-a lipsit de judecată, și Cel Atotputernic, care mi-a întunecat sufletul.” „Dar”, conchide Iov, „până voi muri,

Nu voi ceda inocentei mele. Ar trebui să mint despre adevărul meu? Istoria lui Iov este poate cea mai profundă în sensul ei religios, o pagină a Bibliei. O citești ca niște cuvinte de revelație. În ea, legătura cea mai interioară, unitatea interioară a lui Dumnezeu și conștiința umană, divinitatea minții umane este revelată cu propriii ochi. Dumnezeu este Adevărul deplin și atotcuprinzător, iar mintea umană este o străduință înflăcărată și de neeliminat pentru Adevăr. Cu consubstanțialitatea Conștiinței și Rațiunii cu Dumnezeu, o persoană nu mai poate renunța la Rațiune în numele lui Dumnezeu, dimpotrivă, trebuie să vină la Dumnezeu în numele Rațiunii sale, chiar dacă aceasta este slabă, șovăitoare și imperfectă în nimicnicia noastră umană, ci prin natura sa interioară, totuși însetată de Dumnezeu și, prin însăși raționalitatea închinării lui Dumnezeu.

În înțelegerea lui Dumnezeu, Biblia ia acest punct de vedere aici. Și pe bună dreptate: monoteismul este strâns legat de ideea unității și atotputerniciei lui Dumnezeu, iar atotputernicia este legată logic de ideea atot-neprihănirii, cu postulatul armoniei absolute - cu Rațiunea și Dreptatea. Este un lanț logic de perfecțiuni care nu se poate rupe. Prietenii și mângâietorii lui Iov, care i-au reproșat că a încercat să împace cinstit și logic nenorocirea personală trăită și întregul curs al vieții lumii cu ideea dreptății absolute și Atotvăzătorul, Atotputernicul și Atotprezentul, l-au acuzat de impietate. și a apărat autoritatea lui Dumnezeu cu minciuni umane meschine. Dar cum evaluează Biblia încercarea lor? Însuși Dumnezeu i-a făcut de rușine pentru fidelitatea lor fără scrupule: El nu a acceptat jertfa lor de la ei înșiși, ci a primit-o numai prin cel pe care l-au numit rău și hulitor.

semnificațiile lui Dumnezeu și ale omului, iar evlavia critică a lui Iov constă în străduința, prin judecata strictă a minții cuiva, de a înțelege neprihănirea Domnului. Moralitatea profund instructivă a acestei povești biblice ne arată că Îl putem sluji pe Dumnezeu numai fără a renunța la propria noastră rațiune umană și conștiința noastră, iar Dumnezeu, ca principiu rațional al lumii, existent înaintea noastră și în afara noastră, își prinde rădăcini în inima noastră. , pătrunde în sufletul nostru și devine expresia absolută a esenței ei vii. Dintr-

o forță exterioară, formidabilă și pedepsitoare, El devine din acest moment o forță interioară și călăuzitoare: judecata lui Dumnezeu asupra judecătorilor evlavioși de rutină ai lui Iov mărturisește că până și Dumnezeul biblic, care îi numește pe cei mai iubiți fii ai săi robi, apreciază în ei nu orbi. ascultare sclavă, dar fidelitate neclintită față de acel Adevăr suprem care este personificat în El. Dumnezeul interpretării Noului Testament, prin Fiul Omului, a adus la infinit întreaga rasă umană mai aproape de Sine, iar slujitorii lui Dumnezeu de ieri au devenit copiii lui Dumnezeu. În același timp, pentru lumea nouă, înalta moralitate a sufletului răzvrătit al lui Iov a devenit și mai dragă, apropiată și obligatorie decât pentru lumea Vechiului Testament. Identificarea divinului cu umanul este întărită de zicala: „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru”.

*

* *

Drama lui Iov a apărut ca o neînțelegere accidentală între înțelegerea umană și Providența lui Dumnezeu: Dumnezeu a trimis toate nenorocirile asupra bietului om drept ca o încercare, iar neprihănitul suferind și prietenii săi - acuzatorii - toți au înțeles și au discutat despre nenorocirile lui Iov ca o pedeapsă pentru gr Yehi. E greu, dar e tot

Dar neînțelegerea trecătoare s-a încheiat destul de bine pentru Iov: Dumnezeu i-a redat sănătatea, respectul prietenilor, și-a dublat averea și turmele și, în loc de fiii săi zdrobiți de zidul căzut, i-a dat de la noua sa soție de două ori mai mulți copii noi. , și chiar nepoți și strănepoți. Era în puterea Celui Atotputernic să compenseze totul și El a compensat cu generozitate pe iubitul în furia lui, pe iubitorul de Dumnezeu, toate binecuvântările pe care le-a lipsit pentru a le pune la încercare. Iov a acceptat îndurările dublate ale lui Dumnezeu cu mare recunoștință, iar tristețea pentru copiii zdrobiți de dragul încercării evlaviei sale nu i-a umbrit bucuria la nașterea de noi copii trimiși lui de Dumnezeu. Dacă prețuim copiii după numărul lor, precum turmele de măgari, boi și cămile întoarse la Iov, atunci și aici, neclintitul drept a fost solicitat cu generozitate de mila lui Dumnezeu. Dar putem să ne ascundem de noi înșine și de Domnul că, din punctul nostru de vedere modern acut individualist, pur uman, apreciem o persoană, și mai ales un copil, ca o persoană vie de neprețuit, și nu ca o unitate de cont, nu ca un „cap” de cămilă, de turmă de măgari sau de turmă de oameni, în această binecuvântată împăcare a lui Iov există ceva extrem de nesimțitor, umilitor pentru un om asemănător unui zeu și în raport cu primul său, pentru testul răsplătit. evlavie, o întreagă familie ruinată, ceva aproape perfid. Ar putea un om cu adevărat înzestrat cu rațiune și conștiință divine să se bucure de o asemenea fericire netulburată pe mormintele morților săi pentru dubla lui bunăstare, copii? Nu, i-ar fi spus lui Dumnezeu: „Mi-ai înviat sănătatea și bogăția, luate de la mine spre încercare, deci înviați copiii mei, prin moartea cărora mi-ați încercat smerenia. Nu pot să trăiesc și să mă bucur și să binecuvântez viața, știind asta pentru pro

lumina bucuriei mele, viața este luată copiilor mei și amintindu-mi că cele mai dragi și mai apropiate ființe de mine putrezesc nevinovate în mormintele lor. Prin urmare, fie întoarce-le înapoi la mine vii, fie ia-mi viața de la mine cu toate binecuvântările și harurile Tale.

Nu există astfel de cuvinte în cartea lui Iov și, prin urmare, chiar și cu toată îndrăzneala protestelor sale morale, personalitatea sa nu mai poate părea cititorului modern atât de înalt-eroic și de întreg spiritual. Există o dualitate incontestabilă în ea: pe de o parte, o astfel de adâncime fără fund a înțelegerii religioase, o astfel de îndrăzneală nemărginită a judecății și, pe de altă parte, o umilire atât de sclavă a spiritului, o trădare atât de josnică, aproape egoistă, a pierdutului său. familie. În măsura în care Iov este înalt din punct de vedere religios și eroic în ceea ce privește purul, el este la fel de obișnuit, umilit spiritual și egoist mărunt în aura de exigență prin harul lui Dumnezeu. Este posibil ca gândul și sufletul unei persoane să lumineze și să exalte doar suferința și nenorocirea? Dar atunci, lepra și puroiul sunt cel mai înalt bine pe care Dumnezeu îl poate dărui alesului său, căci ce poate fi mai drag și mai important decât o înțelegere luminată a vieții?
În dualitatea lui Iov se simte o contradicție internă ascunsă. Se poate dovedi a fi complet netezită sub simpla presupunere că, la copiii noi, copiii săi morți au fost înviați și înapoiați la el. Conform sensului literal al legendei, i s-a returnat totul, tot ce i-a fost luat și „a fost adăugată aceeași cantitate”. „Totul, deci, inclusiv copiii morți, pentru aceasta, fără îndoială, este cel mai important și mai valoros lucru pe care l-a avut. Ei, tocmai cei care au fost zdrobiți de zidul prăbușit neașteptat, și nu alții, noi, s-au adunat.

pe mine. Altfel, asupra cui ar cădea moartea lor nevinovată într-un astfel de caz, care din punct de vedere moral și religios a cerut restaurarea lor și mai urgent decât toate pierderile economice și distrugerea omului drept care a suferit atât de mult din cauza testului lui Dumnezeu: la urma urmei, un zeu- ca persoană, ca persoană, este literalmente de neînlocuit de către oricine și nimic pentru că în sine are valoare absolută. Din punct de vedere religios-critic și filosofic, aprecierea morală a personalității lui Iov și a întregului sens al poveștii sale depinde de acest detaliu, care a rămas nespus în povestea biblică, adică de acoperirea evenimentelor din poveste din punct de vedere al metampsihozei sau al renașterii copiilor morți născuți nyh după puroi .
În cartea lui Iov, Istoria Sacră pune pentru prima dată în fața minții umane chestiunea misterului morții și o leagă dialectic cu conceptul de Dumnezeu Atot-Bun, Atotdrept și Atotputernic. La urma urmei, dacă copiii care au fost uciși pentru a-și testa tatăl nu s-au întors la viață și existență, atunci cum să justifice execuția crudă a nevinovaților și cât de perfidă și ticăloasă trebuie să pară toată prosperitatea ulterioară a lui Iov. Sub jugul suferinței personale, a ajuns la cererea dreptății mondiale. Cu siguranță, după ce a primit o porție dublă de binecuvântări lumești, a uitat imediat de ea și nici nu s-a gândit să lumineze din punctul de vedere al cererilor ei incontestabile soarta tragică a micuților săi, turtiți cu cruzime și fără sens de un zid căzut ? Este greu de crezut că un protest religios atât de înalt s-ar îneca fără urmă în plăcerea de sine umil egoistă, bine hrănită, în slujire egoist-sclavă în fața celui dăruitor cu generozitate, dar îmbibat cu sângele copilăresc al gingiilor.

a ei. Aici se simte atât o subestimare logică, cât și una psihologică.

Problema morții în general este atinsă doar în treacăt când se compară o persoană cu un copac, dar moartea propriilor copii este menționată cu amărăciune, dar aproape în trecere, toate absorbite de sentimentul apăsător al propriilor insulte și suferințe nemeritate. Poate că în acea epocă exista o astfel de psihologie. Dar în evoluția ulterioară a personalității umane și a conștiinței religioase a omului, această întrebare este, fără îndoială, destinată să joace un rol principal: în ea mintea umană, așa cum este, trebuie să se depărteze brusc și fundamental de Dumnezeu. Și acum moartea este cea mai acută întrebare a relației minții umane cu Existentul: existența și existența este Dumnezeu și viață. Și ambele devin la fel de neînțelese în fața morții. În înțelegerea europeanului modern, această ghicitoare neagră distruge complet armonia lumii reale, distruge însuși sensul realității vieții și orice idee a Rațiunii Atot-Bine și Juste care o ghidează. Cine se eliberează de înșelăciunile și mirajele acestei lumi senzuale, care scapă din strânsoarea instinctelor senzuale aproape automate și a iluziilor sale, atârnă imediat cu gândul său, doborât de pe calea axiomelor preconcepute, peste un abis întunecat. Totul trece, totul trece, rămâne doar un gol rece al infinitului:

Privește cu ochii goali
Eternitatea în oștile secolelor...

O persoană care crește în conștiința sa nu poate trăi și muri doar mecanic, stând în fața misterului veșnic de neînțeles al vieții și

de moarte. Dar, pentru a o rezolva, filosofia religioasă a viitorului trebuie cu siguranță să ne extindă înțelegerea percepției existente asupra ființei transcendente, necorporale, non-fizice, altfel rămase cu resursele actuale doar ale cunoașterii senzoriale umane. , în numele limitat de limitele înțelegerii sale senzuale a Adevărului, condamnă pe Atotputernicul vinovatul tuturor morților, ca vinovatul veșnic al tuturor morților, numește-l Domn al morții și al decăderii, protestează împotriva Lui cu tot gândul căutând Infinitul și toate conștiința lui umană și aruncă craniul lui zdrobit la tronul Său. În numele Adevărului și Dreptății divine, copiii care nu au găsit înțelegerea își vor blestema pe Tatăl lor cu un blestem teribil al fiului, de care Universul se va înfiora și luminile cerești se vor estompa și vor refuza în fața Creatorului din pierzabilitatea și lipsit de sens, lipsit de suport logic, fiind, din mecanică nicio continuare a vieții familiei în schimbarea nesfârșită a generațiilor, din această veche, întunecată, jalnitoare și fără țintă prăvălirea în praf și decădere... Nu pot exista compromisuri și semisoluții aici. Tocmai în chestiunea morții este, fie începutul rupturii finale dintre viață și gândire, dintre om și Dumnezeu, fie calea către o contopire interioară completă între ele. Pentru ca Creatorul vieții muritoare să nu ni se arate ca un ucigaș mondial, trebuie, trebuie, cu orice preț, să înțelegem legătura misterioasă a personalității umane cu eternitatea, să înțelegem secretul nemuririi, să pătrundem secretul existenței noastre corporale. , și nu o putem înțelege în forță până când nu ieșim din cadrul îngust al senzualului

percepția și gândirea senzorială. Contradicția ireconciliabilă dintre nevoia de eternitate și temporalitatea a tot ceea ce este senzual la un anumit nivel de dezvoltare face ca continuarea ulterioară a acestei vieți muritoare și perisabile temporare să fie imposibilă din punct de

vedere psihologic. Problema morții, în primul rând și numai în treacăt, ridicată de un lepros neprihănit aruncat în putregai, va deveni din ce în ce mai dureroasă în fiecare zi în mintea umanității gânditoare. Sentimentul și conștiința noastră religioasă trebuie să o rezolve cumva, să depășească această barieră a spiritului. Fără a trece prin ea, fără a se regăsi pe cealaltă parte a ei, gândul nostru nu se va apropia de Dumnezeu cu logică, cu întregul nostru sistem și dragoste de adevăr, va rămâne infinit departe de El, veșnic străin și ostil Lui. Ea nu-L poate recunoaște renunțând la logica, la Adevăr, la ea însăși, pentru că Dumnezeu, cumpărat cu prețul unei astfel de apostazii și trădari, nu va mai fi adevăratul Dumnezeu de care avem nevoie ca bază spirituală și psihologică a existenței fizice a omului.
Această ceașcă amară trebuie băută până la dărâmă. Prin chinurile osândirii lui Dumnezeu, prin suferințele înfocate ale urii față de Dumnezeu, mintea omenească va ajunge la o cunoaștere mai profundă a lui Dumnezeu, la o înțelegere mai largă a lumii și în metode noi, infinit aprofundate și extinse de gândire, în mediul mistic. înțelegerea vieții și a morții, duhovnicește sare mâncați cu Domnul. Tocmai prin oroarea incomprehensibilitatii sale logice, ghicitoarea morții va smulge conștiința umană din captivitatea lumii senzuale și ne va forța să trecem la alte metode de percepție și gândire. Va fi nevoie de teomahism îndrăzneț, abnegativ, eroic pentru a depăși acest ultim spirit.

al naibii de pricepere. De aici rezultă că lupta împotriva lui Dumnezeu este un drum anevoios și ocolit către adevărata cunoaștere a Domnului, un fel de Golgota a gândirii umane. Marea încercare a spiritului începe abia acum, dar, văzându-i inevitabilitatea prin veacurile îndepărtate, mâna călăuzitoare deja dinainte ne învață să urmăm povestea lui Iacov și Iov, împreună cu ascultarea fără cuvinte de Dumnezeu, să apreciem înalt și religios. frenezia obrăzătoare a gândirii umane și a bufnițelor libere care caută pe Dumnezeu.Mâncați, venerați sfânta indomnibilitate a gândirii critice, chiar și în fața și faptele Creatorului însuși.
*
* *
Încă un detaliu psihologic, luminând situația: Iov nu era indiferent față de el însuși, nu ieșise încă cu un gând liber și înaripat din personalitatea sa corporală și spirituală, nu depășise cadrul bunăstării individuale și al conștiinței de sine. - inspirația divină completă a unei persoane, rezolvând contradicțiile chinului Iova, a venit mult mai târziu, cu Iisus Hristos. Prin urmare, marele om drept al erei biblice i-a vorbit Domnului doar ca trup suferind, ca putrezire gemetă. În fața argumentelor copleșitoare ale atotputerniciei și autorității lui Dumnezeu (și nu dreptatea Sa), Iov s-a smerit imediat și s-a pocăit „în țărână și cenușă”, deși Dumnezeu Însuși și-a confirmat corectitudinea în fața adversarilor săi. Iov nu ascunde că este copleșit de frică. Între timp, însăși citarea în instanță necesită neînfricare și presupune într-un fel o anumită egalitate a ambilor justițiabili - egalizarea lor în fața Adevărului și Justiției .

o creatură care se târăște „în praf și praf”, zdrobită dinainte de conștiința nesemnificației sale? Pentru a îndrăzni să-L dea în judecată pe Dumnezeu, Iov a trebuit să devină complet indiferent față de

propriile suferințe și bucurii, față de întregul destin și personalitate, într-un cuvânt, să-și piardă mai întâi orice interes față de propria persoană. Numai detașarea completă de sine i-ar putea oferi acea independență de spirit, care este necesară pentru o judecată cu adevărat liberă și imparțială a lui Dumnezeu. Iar detașarea de sine, indiferența față de chinurile și bucuriile cuiva, față de soarta și personalitatea cuiva – aceasta este deja o depășire psihologică dincolo de granițele individualității, o emancipare completă a „Eului" nostru spiritual de creat, fizic, suferind, „Eu" corporal. Pregătirea pentru martiriul etern, îmbinarea interioară a unei persoane cu cea mai înaltă esență spirituală, o transformă într-un fel de forță spirituală cosmică. Inseparabilitatea sa finală de ideea Adevărului și Justiției lumii face ca o persoană să nu mai fie un individ care trăiește în sine, ci un spirit cosmic superior care trăiește deja dincolo de limitele personalității sale.
Dar Iov, numărându-și măgarii, boii și cămilele, prea legat de lumea senzuală, simțind prea mult din binecuvântările ei, nu a ajuns încă la o asemenea ascensiune în spiritualitate. Și în întristarea sa, și în bucuria lui, și în evlavia sa și în îndrăzneala lui protestantă, nu se ridicase încă din „praf și putrezire", din „praf și cenușă" – de aceea însuși protestul lui a rămas același praf și pieritor. , ce mai face. El L-a judecat pe Dumnezeu fără o cunoaștere cuprinzătoare a tot ceea ce a fost, este și va fi – adică. e. restabilirea ulterioară a bunăstării sale – curtea sa nu putea decât să se înşele

nym, nu a putut să nu fie orb deja în virtutea acelei simple ignoranțe că toate nenorocirile lui au fost doar o încercare temporară și nu o pedeapsă. După ce l-a condamnat pentru orbirea judecății omului, Dumnezeu l-a îndreptățit și l-a înălțat în același timp pentru că s-a străduit pentru o înțelegere morală a deciziilor și voințelor lui Dumnezeu. Marea corectitudine religioasă a lui Iov în înțelegerea lui Dumnezeu ca minte vie și conștiință a Universului și în strădania de neoprit pentru unitate, pentru a identifica cu el mintea și conștiința umană în cea mai grea judecată despre faptele Creatorului și ordinele lui. creare. Greșeala religioasă a acuzatorilor lui Iov este că, pentru a-L justifica pe Dumnezeu, ei au renunțat la rațiune și conștiință, adică au mințit, au fost ipocriți și ipocriți în evlavia lor de rutină. Așa este profund, extrem de instructiv, tocmai pentru generațiile noastre, sensul interior, nemuritor în frumusețea ei a legendei lui Iov. Chiar și o condamnare eronată a unui gând uman sincer îndreptat către El este mai plăcută lui Dumnezeu decât sclavia oarbă și izolarea evlavioasă a Lui dincolo de limitele Rațiunii și Conștiinței. Și este complet clar: religia, a intrat - acesta nu este un om inversat față de Dumnezeu, ci atracția unui om cu Dumnezeu, care este cea mai divină și sfântă în jumătatea vieții și derinal, încă persan și glinozemary - Estate uman , adică în Conștiința sa și în Rațiunea sa. Iată o justificare religioasă, o bază etică și un mare serviciu purificator al teomahismului. Aceasta este vitejia fără exemplu a lui Iacov, aceasta este cea mai profundă dreptate religioasă a lui Iov.
Hippolyte Hofstetter.

Provoslavia și bolșevismul

Evenimentele care au loc în Rusia în al treisprezecelea an de captivitate comunistă pot și trebuie considerate într-un fel ca o fermentație furtunoasă, vulcanică, a elementului religios.

Lupta lipsei de Dumnezeu cu creștinismul nu este doar o luptă politică, ci mai ales o luptă religioasă.

Ateismul sovietic nu este ateismul oficial al statului laic, nu este o viziune atee asupra lumii, ci tocmai religia, o latură particulară, sălbatică, dedesubt a conceptului însuși de religio.

Dacă ne gândim la acele metode malițios de violente prin care necredincioșia este implantată în Rusia, în fanatismul exterminator feroce al „uniunii ateilor” patronat oficial de autorități, atunci nu vom avea nicio îndoială că avem în fața noastră cea mai autentică sectă, mărturisind credința neagră, care declara acum religia dominantă a S.S.S.R.

Această credință neagră are propriul său catehism, propriul cult al urii față de Dumnezeu și nu tolerează nicio manifestare de închinare la Dumnezeu. Carnavalele antireligioase, procesele lui Dumnezeu, procesiuni lângă mausoleul lui Lenin și închinarea la „moaștele”, cântece și cântece, care se predau în școlile sovietice în același mod în care se predau rugăciunile; Înmormântările „octombrie” și civile sunt esența manifestărilor rituale ale acestui cult, care conține, fără îndoială, elemente mistico-patologice ale radeniei lui Khlyst.

Micii „pionieri” sunt crescuți ca o viitoare castă preoțească, drogați din copilărie cu experiențe ascuțite de blasfemie activă.

Dacă guvernul sovietic ar fi avut în vedere exterminarea „superstițiilor” prin „iluminarea științifică” a maselor, atunci nu ar fi alungat din școli și universități acele lucrări cu adevărat științifice și filozofice care subminează și infirmă fundamentele viziunii materialiste asupra lumii. Și nu degeaba în Rusia toate discuțiile publice pe aceste subiecte sunt acum strict interzise.

vorbim despre afirmarea și negarea religiei, care au fost uneori permise în primii ani ai stăpânirii sovietice; rezultatele acestor discuții s-au dovedit a fi contrare tipurilor de propagandă bolșevică de fiecare dată când reprezentanților clerului sau pur și simplu oamenilor educați din laicii ortodocși li se permitea să participe la dezbateri sau să citească rapoarte.

Că guvernul sovietic nu predică nicidecum ateismul printr-o discuție liberă a principiilor religioase și științifice, ci mai degrabă ne poruncește să credem în lipsa de Dumnezeu, suntem convinși de întregul sistem de viață din S.S.S.R.

Desființarea predării religioase în școli nu este altceva decât o ficțiune, care apare doar pe hârtie. Dacă, de exemplu, comparăm școlile sovietice cu școlile franceze în acest sens, vom vedea că bolșevicii nu numai că nu au desființat însăși materia predării, ci au făcut din ea baza oricărei educații și educație. Diferența constă în înlocuirea unui obiect cu altul sau, mai degrabă, în întoarcerea lui pe dos, în pervertirea ideii sale. În școlile publice franceze legea lui Dumnezeu a fost retrasă, în școlile sovietice a fost înlocuită cu legea ateismului, care este la fel de obligatorie și primordială.

Și în general S.S.S.R. nicidecum un stat laic care afirmă libertatea de conștiință, ci un fel de caricatură urâtă a vechii Rusii autocratice înainte de 17 octombrie 1905. la fel ca în Rusia țaristă, plenitudinea drepturilor civile este determinată de apartenența religioasă a unei anumite persoane, cu singura diferență că bolșevismul nu permite nicio

abatere de la religia sa de stat. Anterior, în Rusia, în școli și în armată, pentru toți ortodocșii era stabilit postul anual obligatoriu. Guvernul sovietic permite nu numai angajaților săi responsabili, ci chiar și angajaților obișnuiți, cu atât mai departe, cu atât mai puțin, să fie indiferenți din punct de vedere religios. Ea cere un certificat, un certificat de îndeplinire a „îndatoririlor religioase an-tir”, cere prezența trupelor sale și a școlarilor ei la „sărbătorile fără Dumnezeu și blasfemii”, așa cum înainte ca împăratul rus să ceară prezența regimentelor sale la parada de botez.
Și nu degeaba bolșevicii, dărâmând icoane de pe zidurile instituțiilor publice, nu au lăsat aceste locuri pur și simplu goale, ci în locul emblemelor creștine și-au pus cu insistență „semnul sacru” sub forma unui roșu. star, distrugând astfel orice sens al sloganului lor - „religia este opiu pentru popor”.

„Opiul” s-a dovedit a nu fi religie, nu biserică creștină, ci tocmai versiunea neagră a bolșevismului. După ce și-a uimit adepții cu opiu, ea i-a împins la otrăvirea violentă a poporului rus. Secta ateilor din toată Rusia ortodoxă a declarat război deschis. Cu gaze sufocante de provocare, minciuni, blasfemie publică, desfrânare încurajată oficial, oprimare psihică și morală, spionaj larg răspândit și teroare sângeroasă, marii preoți ai ateismului, ținând în mâini deplinătatea puterii de stat în S.S.S.R. ei încearcă să-și priveze oponenții religioși de cea mai mică posibilitate de rezistență, să distrugă în ei orice inițiativă de autoapărare individuală și colectivă.
Cum se apără milioane de credincioși ortodocși împotriva acestui atac? Care sunt mijloacele de apărare pe care poporul rus le-a găsit până acum și le poate găsi în cursul luptei ulterioare în vastul arsenal al ortodoxiei sale de o mie de ani?
Nu este cazul să spunem că vălul de aur al evlaviei oficiale „Sfântul Rus” nu a rezistat primului atac al revoluției.Revoluția a scos la iveală în poporul rus atât fragilitatea credinței, cât și precaritatea fundamentelor morale. În sânge, în violență, în batjocură subtil crudă, a apărut chipul teribil al fiarei. Trebuie amintit că nu Partidul Bolșevic, ci tocmai poporul, masele s-au înfuriat și au înfuriat după căderea monarhiei, începând de pe frontul militar și din orașele mari, unde a avut loc bătaia brutală a ofițerilor și terminând. cu toate colțurile Rusiei – peste tot cu o sete frenetică de sânge în acel moment, ea căuta saturație, fără să analizeze nici bine, nici greșit. Explicația obișnuită a acestei crize crude prin ignoranța unui popor analfabet, cred, nu este pe deplin satisfăcătoare dacă judecăm nu canibalii sălbatici africani, ci creștinii ortodocși. Dar, chiar dacă jumătate din toate crimele comise tocmai de popor însuși sunt puse pe seama faptului că „toată țara era într-o stare de pasiune”, atunci totuși o parte din sângele vărsat ne va da dreptul să punem întrebarea. : cum să îmbine cu starea creștină a „poporului purtător de Dumnezeu” nu numai ceea ce a făcut el la începutul revoluției, în vârtejul primului său uragan, ci și răul afirmat mai târziu? Căci bolșevismul nu este în niciun caz un rău străin și străin poporului rus, ci într-o oarecare măsură perceput organic de către acesta. Chiar dacă inocularea acestui rău a fost făcută de mâinile altcuiva, dar corpul nu a manifestat rezistență, sângele rus a absorbit acest bolșevism în sine atât de mult încât revoluția dintr-o scurtă

paroxismul de astăzi s-a transformat într-un proces îndelungat.

Pentru a înțelege această compatibilitate a răului cu mărturisirea veche de o mie de ani a credinței ortodoxe, va trebui să se pună întrebarea, desigur, nu despre Ortodoxie, ca adevărată învățătură a străvechii Biserici apostolice, ci despre cea istorică. instaurarea Ortodoxiei în Rusia, despre atitudinea Bisericii Ruse față de popor și despre unghiul din care poporul, a perceput ideea creștinismului ortodox.

* * *

Nu este nevoie să contestăm prezența în poporul rus a unor forțe spirituale enorme, care nu sunt niciodată complet înghițite de „grija lumească”. Travaliu fizic sau psihic; izolat individual sau artel, publicul nu poate, de asemenea, să atragă și să absoarbă întreaga persoană rusă. Oricine ar fi el, țăran sau intelectual, poartă mereu în sine nevoia de gândire abstractă și, în funcție de nivelul dezvoltării sale spirituale și mentale, în conformitate cu înzestrarea sa firească, se străduiește, pe lângă materialul său. loc în lumea materială, pentru a găsi un alt punct de sprijin pentru personalitatea sa interioară. El trebuie să aibă un „refugiu pentru Suflet”, în care să evalueze toate valorile din partea valorii lor abstract-absolute. În virtutea acesteia, fiecare rus, dacă nu și-a pierdut chipul rusesc, adică sărăcit spiritual, desfigurat de agilitatea excesiv de burgheză sau de preocupări mic-burgheze, poartă invariabil în sine o forță religioasă, un element spiritual, care, în funcție de condiții și din moment, s-ar putea să nu se manifeste ca credință în Dumnezeu în sensul literal al cuvântului, dar poate fi exprimat în „servirea ideii”. Dacă acest element spiritual nu își găsește aplicare nici în domeniul religios, nici în cel ideologic, atunci se va manifesta în angoasă, în așa-numita „nemulțumire internă”, atât de caracteristică diferitelor epoci ale „atemporității” rusești.

De aici această eternă neliniște a sufletului rusesc, neliniştit, cercetător. Mi se pare că nu este nevoie să demonstrez că aluatul constant al acestei fermentații interne rusești a fost o căutare nesățioasă a adevărului,

oarecare adevăr, apoi ca dreptate supremă sau, în sfârșit, ca sinteză a ambelor.

Din câte putem judeca acum, sau mai degrabă presupunem, căutarea adevărului a fost caracteristică poporului rus în primele secole ale istoriei sale. În acele vremuri, mai ales înainte de regiunea tătară, a urmat calea aprofundării în credința ortodoxă. Catastrofa regiunii tătare, care a pârjolit literalmente învățământul de carte rusesc, a smuls primele flori ale culturii ortodoxe. Regiunea tătară, pe lângă asta, altceva s-a rupt sau s-a deformat în sufletul oamenilor. „Marca” mongolă a tăiat adânc în acest suflet - dacă nu pentru totdeauna, atunci de multe secole în orice caz ...

Dogmatic, Ortodoxia, desigur, s-a păstrat în deplină inviolabilitate atât în timpul jugului tătar, cât și după acesta. A dezvăluit mari sfinți, dar stilul general și spiritul evlaviei s-au schimbat atât de mult atât în rândul poporului în general, cât și în rândul conducătorilor săi, încât comparând, de exemplu, opiniile creștine ale lui Vladimir Monomakh cu modul ortodox de gândire a oricăruia dintre regi și prinți ai statului moscovit, uneori se poate pune o întrebare perplexă:

„Erau ei de aceeași credință?”

În condițiile dure ale dezvoltării noastre istorice, însă, nu putea fi altfel. „Oamenii au devenit grosolani și sălbatici. Un stat imens a fost construit cu eforturi grele. Au tăiat bușteni colosali, au împăturit un „bușten”. În primul rând, s-au îngrijorat de rezistența clădirii, dar nu a fost nici timp, nici ocazia să se gândească la îndepărtarea acesteia. În această „casă de bușteni”, în această colibă a regatului moscovit, în colțul roșu, s-a înălțat Ortodoxia, predată din necesitate „ocrotirii” majorității clerului complet ignoranți, și uneori pur și simplu analfabeti.cartă, fără invadând mai mult. Ritul și dogmele în conștiința religioasă a oamenilor au devenit egale ca sens. Formularul a copleșit conținutul.
Imperiul Petersburg aproape că nu a schimbat principiile Rusiei Moscovite în acest sens, singura diferență fiind că „iluminismul european” a ridicat o suprastructură peste vechiul „bușten” rusesc un anumit etaj de mezanin, finisat într-un stil nou, prost. tricotând cu spiritul cabanei de bârne din Moscova.
În „mezzanin”, vechile valori și-au pierdut în parte complet semnificația lor anterioară absolută, în parte au dobândit o valoare relativă.
Ortodoxia a încetat să mai fie scopul principal al existenței națiunii.

Pe de o parte, s-a păstrat ca element decorativ necesar al marelui Imperiu, ca regalie tradițională a puterii, sfințind această putere și, pe de altă parte, ca cea mai importantă disciplină morală pentru mase. De la „potajul clopotului” în Ortodoxie s-a evaluat în principal rezistența căpăstrui, rezistența pârghiei. Dar, pierzând integritatea și sinceritatea vechii poziții de la Moscova în materie de păstrare a dreptei credințe, Imperiul Sankt Petersburg nu numai că nu s-a retras de la „protecție”, dar l-a întărit, subordonând-o în cele din urmă Biserica ei însiși și întorcând-o de la „protecție”. nucleul central al vieții publice într-un departament reorganizat birocratic.
Acest departament a trăit și a acționat în cele mai grele condiții. Puterea de stat, privând clerul de orice libertate a muncii bisericești, i-a lipsit de orice inițiativă creatoare, atât conciliară, cât și individuală, limitându-și rolul în Rusia la funcțiile de expeditori oficiali de revendicări.
Dacă Ortodoxia înlănțuită a Rusiei moscovite nu a avut ocazia să extindă și să aprofundeze dezvoltarea spirituală a poporului, dezvăluind plinătatea idealurilor creștine autentice, atunci evlavia oficială a Rusiei imperiale nu i-a păsat deloc de acest lucru. După ce a legat și înrobit Biserica, guvernul imperial a interzis chiar și organizațiile parohiale și a anulat complet viața bisericească. Credința adevărată și căutarea idealurilor creștine, datorită acestei ordini, s-au transformat fără să vrea într-o „chestiune privată pentru toată lumea”, iar evlavia oficială a statului s-a putut dezvolta numai în direcția bunăstării exterioare. Splendoarea și-a avut adepții, o întreagă clasă de iubitori ai paradelor bisericești și a fastului bisericesc. Iar clerul nostru, din mai multe motive, a fost nevoit să socotească tocmai cu această categorie de „ortodoxie”, într-o anumită privință, să se mențină egali pe linia „clăditorilor lenei” extrem de ignoranți, lipsiți de gust în latura rituală a bisericii. ordine, prost în a înțelege însăși esența lumii ortodoxe. „Clăditorii” și „donatorii” au dat tonul vieții bisericești în Rusia imperială, au stabilit repere pentru evlavie, pe care le-au perceput și exprimat în felul lor.

La această categorie de „zeloți ai Ortodoxiei” din Rusia imperială i s-au alăturat și oameni de diferite ranguri oficiale, care adesea considerau de datoria lor să se amestece în treburile și relațiile bisericești. Ambii au ferit masa complet populară de reprezentanții celei mai înalte ierarhii bisericești rusești. Episcopilor Noștri

în serviciul lor public i s-a atribuit doar un rol solemn decorativ. Și-au văzut turma foarte puțin și apoi de departe și nu au putut exercita nicio influență directă asupra ei.
Din aceleași motive pentru instituirea oficială a Ortodoxiei, clasele educate ale societății și-au trecut cu vederea credința. În cercurile cele mai înalte ale așa-zisei aristocrații ruse, mai ales sub Alexandru I, Ortodoxia li s-a părut multora a fi o „credință a mujicului” iar unii au dezvoltat un gust pentru catolicism, cauzat de o atracție pentru „cultura europeană”; alții, ca și Împăratul însuși, au căzut într-un misticism sensibil vag, care a dat naștere unei gravitații către sectarism și o indiferență totală față de Biserica lor. În general, societatea noastră educată nu cunoștea Ortodoxia, în afară de latura ei exterioară. Până ultima dată înainte de revoluție, nu a știut despre existența creativității științifice și teologice în țara noastră, aproape niciodată nu a intrat în contact cu oameni de talent excepțional și cunoștințe vaste care au trăit și au lucrat în Rusia, purtând o sutană. Drept urmare, inteligența rusă, cu dispreț ignorant și încrezător în sine, s-a îndepărtat de Biserică, neputând observa nimic în ea în afară de „rituri învechite și inutile”, cu excepția poziției sale oficiale forțate, și era pe deplin convinsă că „ este o glorie corectă și autocrație” în însăși esența lor sunt sinonime; nici nu s-a obosit să le trimită și să le distingă.
Și nu este de mirare că procesul de luptă împotriva sistemului politic și social al Rusiei imperiale, condus și inspirat de intelectualitatea noastră, a fost îndreptat încă de la început împotriva Bisericii. Fuziunea nefirească dintre „ale lui Dumnezeu” și „cezarului” a plasat Biserica și statul în postura de gemeni siamezi, iar când lovitura revoluției l-a tăiat pe unul dintre ei, celălalt a început să sângereze și, poate, ar fi cedat din aceasta. sângerând, dacă nu ar fi fost forțele interne, adânc ascunse ale Ortodoxiei, nu l-ar fi înviat la o ființă independentă și creatoare.
Cu toate acestea, ideea unei independente, liber independente de stat și de interesele sale temporare ale existenței Bisericii, așa cum vedem acum, s-a dovedit a fi la fel de greu de acceptat atât pentru dușmanii care se luptau cu ea, cât și pentru multele mulțimi. dintre „copiii ei credincioși”, mai ales dintre rușii străini. Tradițiile istorice în acest caz s-au dovedit a fi mai puternice decât înțelegerea și venerarea Adevărului Bisericii însuși: o parte a poporului rus sedus de bolșevism se temea că Biserica va juca rolul unui punct de cotitură pe piața socio-politică.

chaga; „copiii” „credincioși” încă cer ca ea să devină tocmai o astfel de pârghie. Jertfând în întregime cauza lui Hristos pentru cauza statului

*

* *

Dacă poporul rus nu ar avea o dispoziție exclusiv religioasă înnăscută a sufletului, captivitatea de stat veche de secole a Bisericii ar duce

treptat toate clasele societății noastre la indiferența religioasă burghez-mic-burgheză a Europei de Vest și la revoluția însăși. s-ar dezvolta pe un alt plan și nu ar duce acel patos tragic.lupta pentru credință și împotriva credinței, cu care este saturată cu atât mai mult.
Poporul rus nu a devenit indiferent la religie; acest lucru este evident, dar este și evident că marea națiune în momentul revoluției, departe de a se arăta a fi în întregime ortodoxă. În Rusia, printre clasele inferioare ale societății, împreună cu ateismul parțial dezvoltat, mult mai semnificativ decât ateismul, s-a dezvoltat și sectarismul. Sectarismul a apărut printre noi pentru prima dată în vremuri foarte îndepărtate și este interesant de observat că a avut întotdeauna caracterul unei epidemii cu creștere rapidă, care, după o anumită perioadă, aproape la fel de repede, a început să se domolească, lăsând, de desigur, ici și colo pungi de infecție. În ispita sectarismului poporului rus, doi factori au jucat un rol dominant: ignoranța, care a distorsionat înțelegerea Ortodoxiei, care de multe ori nu a atins nu numai profunzimile ei teologice, ci chiar fundamentele doctrinei ortodoxe și susceptibilitatea precaută. a sentimentului și conștiinței religioase rusești, despre care a fost deja menționat mai sus. Este interesant să ne amintim aici în treacăt secta sau „erezia iudaizatorilor”, care în secolul al XV-lea a apărut mai întâi la Novgorod și Pskov, apoi la Moscova și a început să se răspândească în alte orașe ale Rusiei.
Această erezie a pus stăpânire atât pe păturile superioare ale societății de atunci, cât și pe cler, încât mitropolitul Moscovei Zosima, șeful întregii Biserici Ruse, s-a alăturat în secret învățăturii „evreului” sau, în orice caz, l-a simpatizat. foarte mult. Ea a pătruns și în curtea Marelui Duce al Moscovei și însuși Ioan al III-lea, pasionat de astrologie, care atunci a fost interzisă, din câte se poate judeca, un moment a fost aproape de ispită sub influența unuia dintre „vecinii” ei. , Theodore Kuritsyn și mireasa Marelui Duce au fost complet tentați la erezie. Întrebați involuntar: cum a făcut poporul rus din acea vreme, încăpățânat intolerant cu orice necredincios, și cu atât mai mult

pentru evreii, în care erau înclinați în orice moment să vadă răstignitori activi ai lui Hristos, puteau dintr-o dată, doar dintr-o dată, să se simtă atrași de o sectă ostilă creștinismului și în mod clar impregnată de spiritul doctrinei iudaice?
Prof. Golubinsky subliniază printre principalele motive pentru răspândirea „ereziei iudaizatorilor” o împrejurare: printre credincioșii ortodocși ai vremii, din anumite motive, a prins rădăcini convingerea că ar trebui să vină sfârșitul lumii și Judecata de Apoi. o perioadă definită (?) după crearea lumii. Distribuitorii „ereziei” au confundat în primul rând clerul cu referirea la faptul că termenul a trecut, iar sfârşitul lumii nu a urmat. Și acum, din cauza faptului că superstiția, complet contrară învățăturii creștine și întregului sens al Evangheliei, a fost zguduită, poporul rus s-a retras de la credința lor și s-a repezit într-o sectă străină de el, distrugându-și nu numai credințele vechi, dar și bazele vechi ale vieții...
Și nu este același gen de fenomen pe care l-am observat și continuăm să-l observăm cinci secole mai târziu în poporul nostru, printre care au apărut deodată atei furioși, după ce „comuniștii educați i-au

anunțat că tunetele și fulgerele sunt cauzate nu de mișcarea carului?
al profetului Ilie peste cer, dar prin acțiunea electricității?
În secolul trecut, sectarismul a luat proporții destul de mari în Rusia. Ea a fost împărțită în multe interpretări, variind de la diverse manifestări ale misticismului bețiv, obrăzător seducător al Khlystismului cu toate ramificațiile sale, până la tot felul de forme de creștinism și semicreștinism raționalist și terminând cu cele mai absurde grupuri religioase, lipsite chiar de orice definiţie.un crez bine formulat.
În sectarismul rus, se pot surprinde două curente principale: căutarea mistică a apropierea Divinului și dorința de a realiza în viața pământească adevărul poruncilor lui Dumnezeu.
Cufundarea lui Hlystov în extazul isteric al bucuriei - vârtej, dans, strigăte frenetice ale „profeților”, adorarea „Hristoșilor” și „Maica lui Dumnezeu” - nimic mai mult decât o sete violentă pentru o comuniune cu Dumnezeu înțeleasă în mod pervers și primitiv, un impuls de a materializează harul invizibil la manifestarea ei senzuală I și sentiment. Iată un fel de încercare de a ieși din viața de zi cu zi în lumea de munte sau, mai degrabă, cu un efort îndrăzneț, să o cobori pe pământ, să turnezi divinul în carnea umană perisabilă și să-i simți puternic dulceața. Bucuriile lui Hlystov sunt un fel de „sărbătoare a credinței”, un spirit disperat, înțeles și grosier implementat.

desfătare khovny, transformându-se adesea într-o desfătare a cărnii. În Khlystism apar clar elemente de rebeliune, maximalism revoluționar sau bolșevism în domeniul credinței, care nu acceptă calea pocăință-rugăcioasă, smerită-ascetică către Dumnezeu.
Motive destul de diferite i-au atras pe oameni la „ShtunDu”, la Botez, la Molokanism și sectele înrudite. Adesea, în sufletul întunecat al unei persoane ruse, nemulțumirea creștea din conștiința discrepanței din viața din jurul său între credință și fapte. El a fost înclinat să atribuie depărtarea realității față de idealul creștin „greșelii” Ortodoxiei și a mers să „căuteze adevărul” printre sectanți. Această „căutare a adevărului” în unele secte nu a fost limitată de dorința de perfecțiune morală individuală, ci acoperea uneori probleme sociale și economice, încercând să le rezolve în conformitate cu învățătura creștină în cadrul unui grup separat de credincioși. Astfel, în anii treizeci ai secolului trecut, a luat naștere secta „speranței comune”,*) reprezentând o comună strict organizată. Este interesant de observat că unul dintre organizatorii acestei secte, țăranul Popov, care a dat dovadă de o energie excepțională în crearea ei, s-a inspirat din câteva cuvinte din cartea Faptele Apostolilor despre viața primilor creștini. El a citit că „toți credincioșii erau împreună și aveau totul în comun: și vindeau nume și toate averile și împărțeau totul după nevoile fiecăruia... Mulțimea celor care credeau avea o inimă și un suflet: și niciunul din Nu și-a numit numele al său, dar aveau totul în comun. (Dejan-2. - 44 -45; 4, 32). Aceste cuvinte au fost suficiente pentru a inflama inimile nu numai lui Popov, ci și colaboratorilor și adepților săi: cu bucurie, țăranii își dau proprietatea la dispoziția comunității, își vând și își lasă cuiburile familiare... Oricât de puternic ar fi instinctul. a proprietății, înrădăcinată în secole, înseamnă oare ceva înainte de posibilitatea și necesitatea împlinirii poruncilor lui Hristos?
Credința, dacă este doar arzătoare și activă, este fără îndoială cel mai puternic motor nu numai al individului și al socialului. Poate fi

obscur, plin de cele mai absurde iluzii; în cele din urmă, se poate abate de la venerarea Divinității în direcția venerației oarbe a Definitivului.
♦) prof. prot. T. I. Butkevich „Privire de ansamblu asupra sectelor ruse”. Harkov, 1910.

idee, dar pentru poporul rus, chiar și în acest caz, nu își pierde puterea atot-dominantă.
Răposatul Prinț G. N. Trubetskoy a relatat un episod interesant, la care el însuși a fost martor. Când era trimisul său în Balcani, mai mulți țărani ruși s-au îndreptat către el cu o cerere de a-i arăta calea... către regatul drept. Acești țărani au vândut totul în propria lor Rusia și, la instigarea cuiva, au mers în „alte țări ortodoxe” cu intenția fermă de a găsi această împărăție dreaptă și de a se stabili în ea pentru totdeauna.
Iar în 1836, adepții uneia dintre interpretările sectei Molokan, convinși de conducătorul lor că va veni în curând a doua venire a Mântuitorului și împărăția Lui de o mie de ani pe pământ, și-au abandonat casele, au vândut toate bunurile mobile și, dând toate veniturile către mentorul sectei (apropo, care i-a convins că este el, Lukyan Sokolov, care este „Hristos Mântuitorul”, sau mai degrabă, va apărea ca atare în „noul Ierusalim”), a pornit într-o tabără imensă din provincia Samara până în Caucaz...
Cazurile pe care le-am menționat nu sunt singurele. În esență, întregul popor rus, într-un fel sau altul, se afla într-o rătăcire constantă, care, dacă nu s-a exprimat întotdeauna în mișcare fizică, ca la sectanți sau pelerini, apoi s-a manifestat în căutări și rătăciri spirituale și mentale.
Datorită abisului care despărțea păturile educate ale societății de masele populare din Rusia, inteligența și poporul au rătăcit în căutarea „credinței corecte” și „adevărului”, fiecare în felul său. Inteligentsia făcea pelerinaje la „mănăstirile” gândirii vest-europene, în timp ce oamenii fie cădeau la sanctuarele monahale, apoi la bătrâni, apoi la „frați”, apoi intră în secte.
Și nicăieri altundeva în Rusia setea de adevăr și credință în propriul adevăr nu a tăiat cu atâta forță barierele de clasă și „conștiința de sine de clasă”: de la Novikov și Radișciov prin decembriști până la Krapotkin, Lizogub, Perovskaya și alții - un întreg. galaxie de emigranți de clasă tipic rusă, peste care Lev Tolstoi se ridică într-o coloană Vendôme.
Unele dintre sectele ruse s-au străduit, așa cum am subliniat deja, să rezolve problemele justiției sociale, acele probleme cărora partidele noastre revoluționare subterane s-au dedicat în întregime. Adevărat, atât aici, cât și acolo aceste probleme au fost puse pe planuri diferite și abordarea lor a fost, desigur, complet diferită, dar

nu mai puțin trebuie să afirme că rusul Narodnaya Volya și socialiștii, care nu cred în Dumnezeu, au adus în „slujba ideii” nu mai puțin patos religios și sacrificiu de sine decât sectarii credincioși fanatici. În general, între sectanții ruși și revoluționarii ruși subterani existau multe în comun în spirit; există multe asemănări în trăsăturile pozitive și negative ale ambelor.
În ceea ce privește atragerea celor mai buni reprezentanți ai mișcării revoluționare ruse spre sacrificii, spre martiriu și dispoziția lor

adesea strict ascetică, atunci, desigur, aceste calități ale lor nu le-au fost aduse din Occidentul european, ci au fost inspirate de voce. de sânge rusesc, puterea veche și invincibilă a elementului religios rusesc.

Dar în acele cazuri în care aderarea veche la credința părinților, fie dintr-un sentiment de evlavie profundă, fie din instinct de obișnuință și respect pentru tradiție, l-a ferit pe rus de abateri seducătoare, cum s-a raportat el la învățătura ortodoxă , cum s-a raportat el la Biserica oficială și ce viziune asupra lumii a împăcat elementele cele mai activ credincioși ale poporului cu cea mai profundă discrepanță între credința lui Hristos și treburile omenești în viața „cuvioșilor”, de sus în jos „sfințiți” Statul rus?

Oricât de analfabet și de obscur erau oamenii, ei au înțeles și au învățat totuși ceva din vremea când, în primul rând, înțelegeau mai limpede limba slavonă bisericească, iar în al doilea rând, când literatura de viață, dacă nu era scrisă, ajungea la el prin gura în gură. . Apocrifele și legendele reflectau ideile religioase ale maselor: un contrast puternic între bine și rău și recompensa corespunzătoare pentru ele în viața de apoi. Fericirea cerească a sfinților strălucea cu o lumină inexpugnabilă; păcatul era pedepsit cu o severitate inexorabilă, chiar cu cruzime. Dreptatea cerească în conștiința oamenilor reflecta într-o oarecare măsură în mod inevitabil severitatea dreptății pământești. În cunoscuta legendă despre „Umblarea Maicii Domnului prin chinuri”, spectacolul pedepsei păcătoșilor este atât de insuportabil pentru Preacurată, încât îi spune cu lacrimi Arhanghelului Mihail care o însoțește: „Lasă-mă să vin. intră și lasă-mă să chinuiesc țăranii”. Și numai prin rugăciunea întărită a Maicii Domnului, a îngerilor, a apostolilor și a tuturor drepților, Fiul lui Bo se înmoaie puțin.

viața și le stabilește păcătoșilor o pauză în chinul lor – „zi și noapte de la Joia Mare până la Sfânta Rusalii”.

Dumnezeu este Iubire - această idee nu este pe deplin acceptată de conștiința oamenilor. Dumnezeu este drept, dar strict și nu poate uita cum a fost chinuit pe pământ, cum nu și-au împlinit poruncile. În plus, în înălțimea lui El este departe de neamul păcătos al omului, de a înțelege slăbiciunile ei. Maica Domnului și sfinții stau mai aproape de oameni, rugăciunea față de ei este „de folos” și ei mijlocesc mereu înaintea lui Dumnezeu pentru oameni și, mai mult, ei înșiși rătăcesc adesea pe pământ, alinand greutățile omenești și apoi spunând lui Dumnezeu despre suferința pământească. Așa, de exemplu, a existat încredere în oameni cu privire la mersul pe pământul Sfântului Nicolae, iar pelerinii la Lavra Treimii-Serghie spuneau cu încredere că „preotul Serghie Cuviosul are pantofi de bast, în care rătăcește peste tot. Pământ rusesc și din multele sale dorințe se uzează pantofii de bast și în fiecare an pun pantofi de bast noi la moaștele lui.

Creșterea venerației sfinților în rândul poporului rus a fost cauzată și de faptul că imaginea sfântului, care a muncit mult pe pământ și aproape întotdeauna a suferit mult, atât voluntar, cât și involuntar, a făcut ca o persoană să-și poarte mai ușor. povara pământească. În această privință, imaginea lui Hristos răstignit și suferind a fost deosebit de apropiată, jalnic de dragă. Era și o vorbă: „Hristos a îndurat chinul și ne-a poruncit să răbdăm”.

Idealul unei vieți drepte, realizat de asceți, a avut o influență deosebită asupra poporului rus. Era un ideal ascetic-monastic, realizat

cel puțin într-o oarecare măsură numai în afara lumii. Sfinții, care erau deosebit de stricti cu ei înșiși, nu numai că s-au ținut departe de agitația vieții, dar nici nu voiau să trăiască în mănăstiri, aglomerate și bogate, ci s-au străduit mereu după pustii - pentru păduri surde, pentru malurile râuri și lacuri îndepărtate. Asceza pustnicului retras și neprihănirea dobândită sau în izolare pentru oameni aveau semnificația unui reflector strălucitor, luminând toate golurile și șanțurile deșertului trist de nepătruns, care se numește viață lumească. Era o certitudine că această viață nu putea fi nici îmbunătățită, nici schimbată. Trebuie să o îndurăm dacă nu există nicio modalitate de a scăpa de ea pentru mântuirea spirituală. Și pentru a fi mai ușor de îndurat și de ispășire pentru păcatele lumii, ar trebui cel puțin din când în când să ia legătura cu lăcașul mănăstirii: să mergi să te închini sfinților răposați și, dacă este posibil, să cauți îndrumări. de la oameni neprihăniți.

Rolul istoric al mănăstirilor în cultura rusă în general, și în iluminarea spirituală rusă în special, a întărit în mare măsură și pentru o lungă perioadă de timp atitudinea dublă a oamenilor față de Biserică - față de clerul alb și negru.

În măsura în care mănăstirea, mai ales dacă în ea erau posturi și asceți stricți, a atras un rus evlavios, atât la clerul alb, la așa-zișii „preoți”, a rămas indiferent.

Poziția în care preoții noștri au fost plasați de către stat în slujirea lor parohială a contribuit foarte mult la această indiferență, care de multe ori s-a transformat chiar în neglijență. Cu excepția cazurilor excepționale, nu am avut contact cu clerul, în afară de cerințe, în aproape toate clasele societății. Nici unui om simplu nu i-a trecut prin cap să apeleze la tatăl său pentru sfaturi, pentru călăuzire spirituală. Pentru a putea dărâma acest zid care despărțea fiecare preot de enoriașii săi, un reprezentant al clerului alb avea nevoie de o reputație aproape ca un sfânt - un tămăduitor sau un văzător. Iar clerul nostru a trăit izolat, fiind izolat de turma lor de întregul mod de viață rusesc. Am considerat chiar un semn rău să „întâlnești un preot pe drum”. În cazuri de urgență, doar „au trimis după preot” (o expresie rusă clasică pentru a face cererea necesară). Preotul nu era membru al societății, nici în rândul oamenilor de rând, nici în rândul intelectualității. Și cu atât mai departe, cu atât clerul nostru era mai îndepărtat de orice participare la viața culturală generală a țării.

Cât despre mujic, se ducea la preot doar „pentru afaceri”, de parcă s-ar fi dus la un magazin pentru gudron și adesea, ca într-un magazin, se târtea cu el despre nunți și înmormântări, calculând cu strictețe fiecare detaliu al ritual și adăugând încet țăranului greu „bani”. „Pop” și biserica parohială aparțineau în mod egal atât credinței ceremoniale, cât și modului de viață ceremonial. Și cu cât viața a devenit mai complicată sub influența noilor tendințe și interese economice care pătrundeau în ea, cu atât idealul ascetic al mănăstirii s-a îndepărtat, iar mănăstirea însăși și-a pierdut starea de spirit de odinioară înaltă, cu atât „preotul” și biserica s-au mutat mai mult. departe de tărâmul credinței arzătoare în tărâmul vieții de zi cu zi, nevoia obișnuită. Într-o sărbătoare, masa trebuia „apărată” și apoi „preot cu cruce acceptat”. De asemenea, era necesar pentru o mare sărbătoare festivă cum să cumperi vodcă, să ucizi

berbec sau porc. „Apărând” slujba, oamenii au săvârșit cu sârguință semnele crucii și se închinau, dar s-au rugat cu adevărat, cu o tandrețe plină de lacrimi, poate mai ales în pelerinaje deosebite, unde mergeau fie prin jurământ, fie prin chemarea sufletului. Slujba bisericească în bisericile parohiale a dat puțină edificare spirituală omului de rând rus. Fiind prezent cu conștiință la lectura de neînțeles, în cele mai multe cazuri, hidos de rapidă și mecanică din biserici, aproape că nu a tras nimic din slujbele divine și dacă a experimentat un sentiment de reverență în momente deosebit de solemne, a fost doar pentru că conștiința lui a continuat să se hrănesc cu vechiul stoc istoric al evlaviei populare.și cunoștințe populare în domeniul credinței, transmise din generație în generație, complet independent de clerul parohial.
Străduindu-se încet, sau mai degrabă fiind ascuns de alte gânduri și impresii ale vieții, idealul monahal ascetic al neprihănirii a rămas în esență ultima și singura bază a concepțiilor creștine ale maselor, singurul lor criteriu moral.
Timp de câteva secole, lumea în ansamblu i se pare simplei ruse atât de păcătoasă și de rea încât gândul nu vine să o reconstruiască. Soarta personală a tuturor, soarta personală este aceeași, doar purtarea „o povară grea și păcătoasă”. Dar pentru a o alina cu nimic, trebuie doar să încerci să-ți salvezi sufletul cu rugăciunea prescrisă și cu carta postului pe care ai primit-o, trebuie să te închini până la pământ în fața „pământului-mamă-umed”, din care o persoană este . „luat” și în care el „pleacă”. Moartea nu a fost atât de înspăimântătoare (era doar groaznic să „mori fără pocăință”) încât au vorbit despre asta calm, simplu, chiar și cu cei pe moarte, și fiecare de la o anumită vârstă și-a pregătit pentru sine ținuta necesară pentru ceasul morții, iar în unele cazuri în special țăranii evlavioși, care într-adevăr arătau ca niște pustnici sfinți în anii lor de decădere, au pregătit chiar și un sicriu, care uneori stătea ani de zile într-un dulap.
Rusia a fost în orice moment chiar și în exterior o imagine a unei lumi disprețuite: nicăieri nu a fost atât de izbitor contrastul colibelor satelor, chiar și a caselor de oraș și a caselor mici cu biserici înalte, cel mai adesea albe, de piatră. În templu „strălucește” - aurire, pictură, ustensile scumpe; aici ortodocșii slujesc lui Dumnezeu, iar oamenii locuiesc în colibe și căsuțe; aici este „moartea pământului”, etanșeitate și neglijență. Adevărat, în colibă și în căsuța este întotdeauna un „colț roșu”, dar pentru cei trei

restul colțurilor sunt iremediabil de negre. Această înfățișare exterioară a Rusiei a fost un simbol al structurii interne a vieții oamenilor: partea sufletului s-a întors către Dumnezeu, partea festivă, a strălucit cu o lampă, iar o persoană se apropie de o persoană în întunericul de zi cu zi, adesea în păcat. A fost milă pentru om, mai ales compasiune pentru nefericiți, chiar și pentru criminal, dar nu a existat respect. Rusul a căutat întotdeauna „chipul și asemănarea lui Dumnezeu” doar pe icoană, iar în sufletul omului a observat „chipul și asemănarea” doar în cazul în care vedea în fața sa un sfânt și drept, care cu asceza lui. a fost asemănat cu un sfânt de pe icoană.
Neputința și lipsa de speranță lumească au creat o atitudine ambivalentă față de păcat. Pe de o parte, păcatul este groaznic, pentru că duce la moarte veșnică și la chinuri infernale, iar pe de altă parte, este inevitabil și chiar familiar ca „duh greu” în coliba unui

țăran, ca o cămașă uzată „aproape de corp”, care „nu vrea să se arunce”. Dintr-o viață grea, o persoană obosește și cedează în fața slăbiciunilor. Prima și principala slăbiciune este beția. Tonul obișnuit al vieții comune rusești a fost întotdeauna sever și sumbru. Veselia nu este în natura noastră; râsul era condamnat de oamenii evlavioși: a râde înseamnă „a potoli demonul”. Această întuneric dădea adesea naștere la melancolie, iar apoi persoana nu a putut suporta și „a mers la o bătaie de cap”. Dar, în plus, sărbătoarea, care s-a eliberat atât de munca grea, cât și de întunericul asociat cu aceasta, a fost înțeleasă ca o rezoluție a „slăbiciunii” și s-a transformat într-o „desfătare” generală, care adesea nu cunoștea limite. Dragostea pentru extreme este proprietatea noastră națională și, nicăieri, tranzițiile de la petrecerea nechibzuită la postul strict și înapoi nu au fost atât de abrupte ca în Rusia, nu numai printre țărani, ci și în alte clase ale societății care au aderat la regulile modului nostru primordial de viață. .

Beția, desigur, a neliniștit și a impulsionat puternic nu numai la păcat, ci și la crimă. Apoi au spus: „Omul s-a pierdut pe sine”, dar nu s-au îndepărtat de el cu dispreț și fără speranță. Uneori calea păcatului putea fi străbătută brusc de calea pocăinței și a mântuirii. Un proverb rusesc semnificativ - „Dacă nu păcătuiești, nu te vei pocăi”, exprima nu numai îngăduința față de păcat, ci și altceva. Dacă păcatul împinge sufletul omenesc în întunericul eșecului, atunci acolo, în ziua acestui eșec, va fi străpuns de regretul și plânsul pocăinței. Rusul are proprietatea uneori, în cădere, de a se răni împotriva propriei sale nenorociri și de a se ridica brusc din această rănire. În adâncul abisului, lumina poate străluci

uneori mult mai orbitor decât în viața de zi cu zi tulbure a vieții obișnuite. Nu degeaba oamenii au iubit atât de mult și au cântat amploarea extremelor:

Erau doisprezece tâlhari
A fost Kudeyar-ataman Mulți tâlhari au vărsat Sângele creștinilor cinstiți...

Mai întâi sângele - „sânge”, vărsat fără măsură, iar apoi pocăința și isprava, cele mai severe, cele mai dificile, iar acum „tâlharii” (afecționați!) au devenit asceți.

Alexander Blok în celebrul poem „Cei doisprezece” nu a inventat nimic propriu; în zadar l-au atacat: el a subliniat doar tema rusă în prima sa parte, deoarece i-a fost dată de viața însăși, iar a doua parte a conturat doar imaginea rezultatului final al revoluției ruse care a fulgerat în mintea sa creatoare. .

Și Leonov, în uimitoarea sa „Povestea demonului Azlaivon și a deșertului Nifont” a dezvoltat această temă cu atâta forță și profunzime încât această lucrare *) în strălucirea ei artistică și profetică și realismul psihologic, poate, nu cunoaște egal.

Viața oamenilor obișnuiți ortodocși din Rusia pentru o perioadă foarte îndelungată a fost ca un fel de mănăstire lumească, cu păcatul lumesc inevitabil, uneori foarte grav, dar cu o idee pur monahală de ascultare. Ascultarea nu numai față de Dumnezeu, față de bătrânii din familie, ascultare față de toți șefii, ci și supunere față de soarta cuiva, acceptarea supusă a soartei.

Biserica oficială nu a avut ocazia să evoce în poporul rus puterea lor creștină creatoare, să forțeze marea energie transformatoare și

creatoare a Ortodoxiei să lucreze în viața lor. Clerul nostru nu trebuia decât să încerce să mențină virtuțile negative în turma lor.
. Adesea, elementele de căutare au intrat așadar în sectanți, sperând să realizeze în el acele idealuri de moralitate și cultură morală, pe care nu le-au văzut în viața fraților lor ortodocși. Dacă sectarismul nu le-a dat deplinătatea Bisericii Ortodoxe autentice, care, de altfel, era în general departe de a fi realizată în mod obișnuit

*) „Povestea” a fost scrisă în 1921 și nicăieri, se pare, nu a fost încă publicată.

condiţiile vieţii ruseşti, atunci cel puţin au primit cel mai larg acces la creştinismul simplificat de tip evanghelic.la viaţa religioasă şi la problemele religioase.

Cei care au rămas credincioși Bisericii, grație spiritului mortal al evlaviei, au dezvoltat treptat un sentiment de acceptare pasivă a „lumii care zace în rău”. Tot ceea ce se întâmplă atât în viața umană individuală, cât și în viața publică și de stat a fost determinat de trei motoare: „Dumnezeu a ajutat”, „Dumnezeu a permis”. „Sprețenia amăgită”.

Al patrulea motor, liberul arbitru creștin creator, părea a fi inexistent.

În aceste condiții, „mănăstirea lumească” a vieții oamenilor de rând a fost obligată să se descompună sub atacul forței pe care așa-zisul „progres” a adus-o. Ea a stins și a zdruncinat idealurile și atitudinile de viață de odinioară și a pus la punct. a liberului arbitru creștin absent, a înființat voința de sine fără Dumnezeu.

Nu este nevoie să vorbim despre cum s-a desfășurat procesul treptat al lipsei de Dumnezeu a oamenilor de rând în țara noastră.

Vera s-a estompat, pe măsură ce culorile se estompează pe pânză, expunând pământul gri. Faptul că în credința mujicului, mai ales în perioada sinodală, a existat întotdeauna mai multă frică de pedeapsă decât de iubire, a facilitat îndumnezeirea maselor. Frica risipită a trezit imediat toate instinctele întunecate, bestiale, pământești. Mai devreme sau mai târziu au trebuit să străpungă, după ce năvălirea „progresului” a spart gardul „mănăstirii lumești” a oamenilor de rând.

Iar momentul a sosit. Ispita a ars sufletele, a întunecat conștiința. Ispita era teribilă și arzătoare: să dea deoparte și iadul și paradisul, despre care „preoții” vorbeau ceva neclar, și să-și aranjeze propriul paradis, aici, în propriile lor colibe, pentru a răsfăța oasele țăranilor cu toate binecuvântările ce au tachinat de mult și sunt acum disponibile și, apropo, „să fac o plimbare la maxim” - să se înfurie asupra celor care „au ținut în mod deliberat oamenii în întuneric și înghesuit”.

Elementul religios, ca proprietate organică a spiritului rusesc, nu a fost deloc pierdut de oameni, pe de o parte, s-a stins temporar, anesteziat de procesarea prealabilă a conștiinței țărănești și de beția de „binge”.

corect", curgea de-a lungul canalului fanatismului fanatic fără Dumnezeu.

Iar prima perioadă a revoluției s-a stins în strigătele bestiale ale unui burtă tachinat în fața prăzii.Aceasta a fost perioada „pedelii”. „Umblat” și noul guvern. În teroarea inițială, în general, și în

special în teroarea anti-bisericească, a existat mult mai multă răutate huliganică-malițioasă și răzbunătoare decât orice sistem gândit. Biserica a fost persecutată ca ceva din vechiul regim. Acuzațiile de contrarevoluție împotriva ei atunci, dacă au fost fals trucate în fiecare caz individual, atunci în general, fără îndoială, s-au bazat pe încrederea puternică a noului guvern în nesiguranța politică a sferelor bisericești.
Chiar în primul moment al revoluției, puterea a căzut asupra Bisericii cu, poate, o anumită simpatie din partea maselor tulburate ale oamenilor. Dar neîncrederea neprietenoasă a Bisericii, care în momentul revoluției infectase chiar și părți ale muncitorilor și parțial țăranii, care erau departe de simpatiile comuniste, s-a risipit în curând. După lungi secole, Rusia a văzut și a înțeles, poate pentru prima dată, că Biserica își primește adevărata ființă de la Dumnezeu, și nu de la stat.
A fost plăcut voinței Înaltei Providențe că tocmai în acest moment, la primele zgomote ale revoluției bolșevice, Ortodoxia catolică, transformată de Patriarhie, a arătat un chip umil-maiestuos, fericit-frumos....
Întreaga țară, desigur, nu putea nici să vadă, nici să simtă deodată strălucirea Bisericii reînnoite. Era departe de centrele în care viața bisericească era în primul rând reorganizată și nici măcar nu era atât de departe: valul revoluționar de la acea vreme tocmai mătura întinderile rusești...
Inteligența a fost prima care s-a înclinat în fața Bisericii. Nu că ea ar fi crezut imediat în Dumnezeul pe care l-a negat anterior, dar era confuză, uluită de rezultatul neașteptat al unei eliberări atât de dorite, și-a simțit respingerea de către revoluție, neputința și singurătatea ei în vârtejul sângeros al evenimentelor. . Cu uimire, ea a observat că în haosul general, numai Biserica nu s-a clătinat, cu fiecare pas mărturisind cu disponibilitatea ei de a duce Crucea lui Hristos până la capăt sub toate loviturile prezentului și viitorului.
Curând a început să se trezească şi în mase sentimentul Bisericii, s-a dezvoltat proporţional cu dezamăgirea faţă de „cuceririle revoluţiei”. Hameiul s-a împrăștiat. devastare

iar foametea din ţară a provocat panică. Necapturată de rețelele de partide, o parte a clasei muncitoare, simțind jugul lanțurilor sovietice și neputând să le arunce, a fost atrasă de religie din duhoarea „cluburilor proletare”, din ura clocotită, invidia și răutatea distructivă. Doar în Biserică și în apropierea Bisericii se putea respira aer curat dătător de viață. Satul, după încheierea sărbătorii revoluției, s-a ridicat apoi pentru „preoții” lor. Dar la început, ea a încercat să le salveze pentru ea însăși, nu atât pentru nevoia de pocăință pentru păcate și de rugăciune fierbinte, cât dintr-un sentiment de autoconservare domestică, îndemnată de instinctul de autoconservare economică. Nefiind primit de la bolșevism nici măcar jumătate din beneficiile promise, văzând cât de scump trebuie să plătească pentru aceste beneficii, Rusia muzhik, în fața generației sale mature, a fost complet dezamăgită de noul regim. Iar dezamăgirea a dus la o „reevaluare a valorilor”: ea a simțit din nou „preotul” și Biserica ca pe ai ei – vechi și puternice, care trebuie protejate ca propria ei colibă, puse pe cont propriu.
Dar majoritatea populară, care a întors spatele revoluției, nu a scăpat nici de revoluție, nici de consecințele ei. Masele nu au reușit să se

opună voinței bolșevice a propriei lor voințe; în multe cazuri nu au reușit să protejeze nu doar generația tânără, ci chiar și adolescenții și copiii de otrava bolșevismului.

*
* *

G
Decalajul dintre generații nu a fost deloc exprimat cu atâta forță ca în Rusia. Tema „părinților și copiilor”, din mai multe motive, este predominant tema noastră. Cu ceva timp înainte de revoluție, a intrat și în viața oamenilor de rând. Revoluția însă, cu străduința ei încăpățânată pentru denaturalizarea ideologică și morală a celor mai maleabile elemente, a ascuțit monstruos acest decalaj. În plus, situația socială și economică a devastării bolșevice a contribuit la dezintegrarea familiei, care a creat nu numai două fronturi străine reciproc, și uneori suspect de ostile ale „părinților și copiilor”, ci o întreagă categorie de „copii fără tată” - urmașii spirituali ai pionierilor și ai Komsomolului. „Nu-și amintește rudenia” în Rusia sovietică a devenit nu numai un nefericit vagabond fără adăpost care și-a pierdut familia în mod tragic, ci un adolescent și un tânăr care a fost în mod deliberat smuls sau rupt din familia sa. Comunismul rus, afirmând întreg patosul construcției sale asupra absolutului

Amputarea oricărui trecut, orice moștenire istorică și succesiune, a dezvoltat o psihologie specială, un simț special al sinelui și viziunea asupra lumii sub sloganul „fără ieri”. De mai bine de doisprezece ani, memoria de ieri în general în Rusia a fost foarte slăbită: pentru unii, teroarea și lupta grea pentru existență au „respins” această memorie; Pentru alții, tinerii, și mai ales cei foarte tineri, nu era nimic de reținut! Au crescut într-o atmosferă artificială, izolate cu grijă de orice influențe exterioare.

Când liderii bolșevismului rus au avut nevoie să declare în sfârșit război tuturor fundamentelor morale ale vieții, întăriți de Biserica acum transformată spiritual, au decis să formeze o armată specială pentru acest război, care, uneori, poate fi oricând completată de forțați. mobilizarea unei miliții auxiliare dintre cei mai înspăimântați, vânați și, prin urmare, se supun automat „cetățeanului” sovietic. Dacă o astfel de „miliție” avansează în mod activ și nu, atunci va da ceea ce se numește o mulțime de figuranți în teatru și este lansat în scene de masă.

Dar pentru eficacitatea în luptă a oricărei armate are nevoie, în primul rând, de o ascensiune. „Ideea” dărăpănată de „construcție” comunistă, nereușită pe toate fronturile, nu putea da un impuls la luptă.

Revoluția bolșevică, măturând cu furie toate urmele „ierii”, a decis să-și inspire armata, compusă în principal din „copii fără tată”, cu patosul credinței negre și să o arunce într-un atac asupra Bisericii Ortodoxe și, de altfel, , deja asupra tuturor, fără deosebire, confesiuni religioase.

Cadrele de militanți atei, conduse și încurajate de stat, au fost eliberate în întregime pentru luptă deschisă chiar și atunci când puterea unui sistem lung de teroare neîncetată, complex rafinată slăbise de sus până jos întreaga populație a Rusiei și îi lipsise de orice posibilitate de rezistenţă fizică.

O nouă sectă, neîngrădită și crudă, înnebunită de credința sa neagră, a început să conducă sărbătoarea conform creștinismului în exact aceeași

stare de transă sălbatică în care cad unele triburi negre când fac sacrificii umane zeilor lor...
Această sărbătoare groaznică și nebună devine din ce în ce mai violentă: sute de temple sunt distruse până la pământ, chiar și cele care până de curând erau protejate de chiar autoritățile ca „monumente de artă și antichitate”; icoanele antice sunt rupte și zboară în focuri de foc; pleoapa-

afara clopotele tac, sunt scoase pentru topire... Se pare ca de la distanta se vad fetele frenetice ale distrugatorilor, vuietul lor bestial ajunge la toate capetele lumii si se creeaza o asemenea impresie incat nu din adancul Asia, dar din măruntaiele Rusiei înseși, în secolul al XX-lea, au izbucnit hoarde de „huni interni” sau tătari, lăcuste care distrug tot ce se afla în cale...

*

* *

În al treisprezecelea an de rebeliune frenetică și război declarat pe toate temeliile moralității creștine, se mai poate vorbi de o „bandă care a luat puterea”; despre bolșevism ca fenomen străin nouă și impus națiunii prin înșelăciune și teroare? Acești mii de membri ai Komsomolului, care, după asemănarea vechilor ușkuiniki din Novgorod, zdrobesc cu furie întreaga țară, au fost aduși la noi într-un „vagon sigilat?” Ar fi fără valoare acei oameni care, din pură frică sclavă, ar suporta hărțuirea unui pumn de extratereștri.
Trebuie să ne hotărâm să admitem că bolșevismul este un fenomen pur rusesc, la fel de vital ca cei Doisprezece Tâlhari, ca Hoțul Tușinski cu susținătorii săi, ca Pugaciovismul, ca orice om liber ruși în general dezordonat, în anumite momente suprimându-și voința de sine malițioasă, disperată, un voință puțin dezvoltată și o conștiință morală și religioasă slab dezvoltată a oamenilor.
Până acum, în istoria Rusiei, au fost observate fluctuații relativ nesemnificative ale solului; acum stăm față în față cu cutremure gigantice, din care a tremurat o șaseme din întregul continent pământesc. Și nu este nevoie că bolșevismul s-a arătat sub forma unui partid comunist, că i-au fost atașate steagul lui Karl Marx și alte sloganuri obscure pentru popor. Comunismul în bolșevismul rus joacă exact același rol cu titlul de „suveran Piotr Feodorovich” („de dragul ordinii” însușit de Pugaciov) jucat într-o revoltă violentă a cazacilor și țăranilor.
Revoluția rusă este o erupție fierbinte a unui aliaj de păcat, ignoranță, revoltă și căutări inconștiente care s-au acumulat în popor din momentul înrobirii lor de către tătari, s-au acumulat sub călcâiul guvernatorilor suveranilor Moscovei și sub sceptrul împăraților care au determinat în mod greșit milioanele de mase lor, supuși loiali ca o „brută cenușie” foarte pașnică, supusă, tăcută și nerezonabil de frică de Dumnezeu.

Biserica Rusă, în persoana singurilor ei conducători extrem de creștini, dar excepțional de dotați din punct de vedere spiritual și perspicace, a fost prima care a înțeles atât esența revoluției ruse, cât și rezultatul final probabil. Ea, contrar speranțelor și dorințelor majorității (în special ale majorității străinilor), nu a început să lupte împotriva sistemului statal adus în Rusia de valul furibund al revoluției, nu s-a răzvrătit împotriva formelor temporare ale

bolșevismului, ci s-a opus ferm. însăşi esenţa bolii ruseşti cu forţa ei neclintită. Biserica era convinsă că toate impulsurile sentimentului religios, care uneori s-au manifestat foarte impresionant în masele de oameni încă din primele momente ale răsturnării, nu au în sine suficientă accent și energie poruncitoare pentru a opri lava care curge cu furie; că numai o conștiință religioasă profundă este capabilă să învingă căutările vagi, confuze, nebunești de delirante ale bolșevismului, care deja își simte neputința și luptă împotriva lui cu entuziasmul beat al terorii.
Ortodoxia nu a cunoscut nici războaie religioase, nici cruciade. Nu este în înaltul lui rânduială creștină și în duhul sobru să-și mărturisească credința cu sabia, să apeleze la patimile mulțimii, chiar și la cele mai aparent nobile, și să-și construiască lupta și biruința pe explozia acestor patimi.
Sabia și sângele sunt tărâmul islamului fanatic. Numai creștinismul occidental deteriorat putea recurge la ele ca mijloc de extindere neapostolică și necreștină a stăpânirii sale. Dar adevărata Ortodoxie, așadar, nu poate urma calea, oricât de mulți oameni, chinuiți și orbiti de suferința lor, strigă către ea.
De la Hristos „care a băut până la capăt paharul umilinței și al chinului, de la Hristos legat, apoi răstignit, până și cel mai mare dintre Apostolii Săi s-a lepădat în confuzie și ucenicii au fugit... Și Hristos, văzând și dezordinea și trădarea credincios, a spus: „Când voi fi înălțat de pe pământ, îi voi atrage pe toți la mine”.
Calea Bisericii Ortodoxe Ruse este puțin și greu de înțeles pentru lume — calea inocenței calme în mijlocul furiei, calea răbdării care respinge orice ajutor de la puterea omenească pământească. Calea lui Hristos, care i-a spus lui Petru: „Pune-ți sabia în teacă”. Și noi suntem ruși, în majoritatea dintre ai noștri nu-l putem găzdui. Nici inima noastră jignită, nici dragostea noastră omenească pentru pământul nostru profanat și altarele profanate nu o pot conține; vechea noastră „Ortodoxie”, care de secole s-a bazat pe sabia statului, nu o conține,

acea „Ortodoxie”, care s-a retras neputincioasă și timid înaintea izbucnirii de foc a bolșevismului din adâncurile adâncurilor întunecate rusești și cu toate lacrimile sufletelor sale înspăimântate și îndoielnice nu a putut să reverse focul întreg rusesc...
Biserica, în persoana conducătorilor ei supremi, nu se retrage nici în fața persecutorilor, nici în fața celor care o cheamă să-și scoată sabia „în apărarea credinței ortodoxe”.
Neobservată pentru ochii noștri, lucrarea de reînnoire spirituală are loc în rândul poporului rus. Sămânța semănată „lângă drum”, și „pe un loc stâncos” și în „spini” nu poate „da roade”... Elementele religioase încă clocotesc, căutând un adevărat canal al adevărului, printre credincioși înșiși. Ca niciodată înainte, sectarismul este răspândit pe scară largă în Rusia. Însuși martiriul Bisericii a fost o ispită pentru cei care și-au construit credința pe nisipul sentimentelor, al obiceiurilor de zi cu zi și al șederii pasive în incinta Bisericii.
„Dumnezeu a îngăduit!” Ca un fulger, mințile lor au fost pârjolite când revărsarea lui Dumnezeu-uratoare-Tnichestvo a zdruncinat sanctuarele vizibile, făcute de om, ale Ortodoxiei. Iar ispita sectarismului i-a apărut minții pârjolite: „Dumnezeu îngăduie pentru că atât templele, cât și icoanele îi erau dezamăgibile”.
Sectarismul i-a atras și pe cei care, cu încăpățânare, continuau să bănuiască în Biserică forța ostilă a contrarevoluției, forța „vechiului

sistem”, iar între timp, cu spirit tulburat, Îl căutau pe Dumnezeu. Sectarismul, „mereu persecutat”, încearcă să se îmbrace cu aureola creștinismului adevărat, nelegat de niciun sistem statal.
Iar în fața ateismului, construit pe „fundamentele științifice ale materialismului”, și în fața sectelor raționaliste care resping „riturile superstițioase” ale Ortodoxiei, un rus credincios trebuie în sfârșit să-și dea seama și să-și mărturisească credința; transferați-l din zona exclusiv emoțională în zona conștiinței și spiritului creativ; a accepta Ortodoxia cu toată ființa ca bază a vieții, ca „stâlp și afirmare a adevărului”.
Oricât de separați am fi de Rusia, dar de acolo se aud deja dovezi că, cu cât mai departe, cu atât mai des „sămânța” Ortodoxiei cade „pe pământ bun”. Nu numai în centre, principalele forțe ale Bisericii sunt concentrate, dar în unghiurile satelor surde se desfășoară „dispute despre epocă” și în ceea ce privește nemaiauzit de Rossiye: preotul agricol, care a apărut în sat, și baptiştii sunt găsiţi în acelaşi fel cu cuvintele trupeşti
"DESPRE

și acțiuni, îi invită pe amândoi să înceapă „să concureze în dragoste...”...
Strălucirea Bisericii transfigurate, străpungând treptat întunericul absolut al credinței negre, se abate de la vârfurile bisericii în raze dătătoare de viață pe pământul rusesc bătut, profanat și sângeros. Și în această strălucire nu există nici mânie, nici frică, nici răzbunare, ci doar rugăciune și iubire. Rugăciunea Golgotei, rugăciunea Domnului răstignit: „Părinte, iartă-i, că nu știu ce fac”. Dragostea lui Hristos chemând pe toți cei chinuiți, năuciți și cu puțină credință: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi odihni.”...
*
♦ ♦
Când un stat este atacat, el se apără cu propria sa armă - războiul, distrugerea sângeroasă a inamicului. Dar când Biserica este atacată de dușmanii ei interni, adică ei vor să interzică acțiunea puterii lui Dumnezeu în credincioși, atunci această putere a lui Dumnezeu nu poate fi apărată cu armele statului, ea este apărată cu arma lui Hristos - iluminarea spirituală. și mântuirea vrăjmașului prin dragoste pentru el. Biserica nu poate cădea în panică, nu poate face apel la influența forței materiale, altfel nu va fi Biserica în plinătatea ei catolică și harul Duhului Sfânt, ci doar o adunare de creștini nominali care au scăpat armele credinței și iubire din mâinile lor.
Biserica, fără a încălca ea însăși viața și sufletul păcătosului, nici măcar nu poate lua armele împotriva lui de către cei care vor moartea lui. Chiar dacă armele materiale ar reuși să-i extermine pe păcătoși, atunci o astfel de victorie nu numai că nu ar fi o biruință pentru Biserică, ci ar fi o dovadă a neputinței ei, a abandonului ei de către Hristos. Biserica nu poate ura nici un criminal, ea urăște doar păcatul care l-a biruit și se luptă doar cu păcatul, opunându-se atacului păcatului și răutății cu cuvintele lui Hristos: „Nu vă temeți, am biruit lumea”. Căci dacă ea este cu adevărat Biserica, adică adevăratul Trup al lui Hristos, atunci trebuie să acţioneze şi după mintea lui Hristos. Iar lupta cu armele sângeroase este o acțiune nu după rațiunea atot-bună a lui Hristos, ci după frica și răutatea omenească. Și o astfel de luptă a păcatului nu ucide, deși îl va ucide pe păcătos - în plus, se intensifică și dă naștere la păcat.

Cuvintele „porțile iadului nu vor birui” (Biserica) nu înseamnă în niciun caz că, la un moment dat, puterea materială umană va elibera Biserica de persecuție, o va pune în deplină siguranță fizică... Hristos nu a promis nici apostolilor, nici apostolilor. toți adevărații săi adepți

securitate, vorbire; „Și veți fi persecutați de toți pentru Numele Meu.” — „Porțile iadului” se deschid adesea în fața Bisericii, nu numai din partea persecutorilor ei evidenti, ci și din partea adepților ei care greșesc, care îi ispitesc pe Biserică cu ispita sabiei, care îi oferă o „viață liniștită și pașnică” și acea „libertate de conștiință” care este atât de ușor de învinsă în prospera lume occidentală, nu de nelegiuirea militantă și nebună a „tâlharilor” ruși. prin ateismul burghez calm, bine hrănit „cultural” încrezător în sine.
Inchiziția catolică a fost dovada că în Occident arma puterii lui Hristos a fost tocită până la neputință. Ortodoxia era protejată doar de scutul harului Duhului Sfânt.
Dacă credeți că Biserica Rusă va fi mântuită doar de stat sau prin stat prin violență și sabie, atunci trebuie să renunțați la acel membru al Crezului care mărturisește „Biserica una, sfântă, catolică și apostolică”, și atunci deja renunță la credința în Hristos, căci dacă trupul Său este slab și fără ocrotirea paznicilor lumești, nu trăiește, nu dă viață și nu mântuiește, atunci Hristos nu este un Dumnezeu-om și credința în El este zadarnică... .
Și a crede în Biserică nu înseamnă doar a participa la slujbele divine și a ține post, ci „în toate zilele vieții noastre”, chiar și în cele mai rele zile, să simțim și să recunoaștem inviolabilitatea și adevărul ei transcendent și să mărturisim această inviolabilitate. și acest adevăr, chiar dacă „nici un templu făcut de om nu va rămâne dacă profețiile încetează, iar limbile tăc și cunoașterea este desființată”, căci „dragostea nu încetează”.
Este atât de greu de atins să fii creștini încât fără ajutorul lui Hristos o persoană nu poate intra pe „calea îngustă”, nu se poate apropia de „porțile înguste” ale Împărăției lui Dumnezeu. Și nu acceptă „blănurile vechi” ale conștiinței noastre semipăgâne a adevărului creștinismului adevărat, pe care Biserica Ortodoxă Rusă transfigurată le aduce lumii sub loviturile dușmanilor săi, în mijlocul nedumeririi și mormăielilor „zeloților credinta."
M. Kur Dyum ov.

Scrisoare din Rusia către N. A. Berdyaev *)
•Dragă Nikolai Aleksandrovici,
Scuză-mă că ți-am scris fără să te cunosc. Dar nu am cuiva căruia să scriu. Anul trecut i-am scris lui P. A. Florensky din nord, dar nu am primit niciun răspuns de la el. Vă scriu pentru că trebuie să ies cumva din acea singurătate spirituală teribilă în care mă aflu de cinci ani. Consideră această scrisoare ca pe un fel de „de profundis”. Dar mă consolez cu faptul că s-ar putea să nu-ți fie indiferent să auzi vocea patriei. De asemenea, ar trebui să vă scriu special pentru că la un moment dat, acum cinci ani, cărțile voastre despre „noua conștiință religioasă” și despre „criza spirituală a intelectualității” au jucat un rol important în punctul meu de cotitură „de la ateism la religie” și pentru că am scris acum cinci ani (și, bineînțeles, încă mint) o carte despre „filozofia erei noastre” datorează o mare parte din scris

acestor cărți ale tale. Am continuat să fiu interesat de cărțile și articolele tale, dar, este adevărat, ceea ce am ajuns diferă mult de opiniile și concluziile tale.
. ♦< Ceea ce îmi este drag în toate scrierile tale este mai ales un lucru în care sunt cu totul de partea ta: aceasta este acea adevărată libertate spirituală pe care o simt în tine și în căutările tale. Această libertate a fost cu Herzen, cu Vlad. Solovyov, dar majoritatea gânditorilor ruși nu l-au avut. Critica voastră la adresa sclaviei spirituale, a îngustării minții și a fanatismului în rândul emigrației ruse, ale cărei ecouri ajung ocazional la noi, care trăim „sub șapte peceți”, îmi este teribil de dragă și apropiată. Este exact ceea ce este necesar. Noi cei care trăim acum aici suntem cei care învățăm în special să iubim și să prețuim libertatea ca o condiție pentru toată viața și dezvoltarea. Mi-ar plăcea foarte mult să-mi răspunzi. Asta ar fi enorm pentru mine

♦) „Aceasta este o scrisoare extrem de interesantă primită de N.A. Berdyaev într-un mod indirect, mărturisește viața spirituală și mentală tensionată din Rusia.

a sustine. Dacă ți-ai putea imagina acel întuneric spiritual teribil în care trăim. La urma urmei, anii 30 ai secolului trecut ni se par o „epoca de aur” ..-

Nu pot să-ți scriu tot ce este în sufletul meu. Totuși, trebuie să vă spun măcar puțin despre mine.

Eu aparțin acelei generații de tineri ruși care au crescut și s-au maturizat spiritual după revoluție. (În anul 17 aveam 16 ani). Când eram copil, eram foarte religios. Crescut într-o familie de profesori foarte inteligenți și liberali, la vârsta de 12 ani a început să se intereseze foarte mult de filozofie, poezie și politică și să scrie. A trăit foarte închis (asta a rămas pentru tot restul vieții). În primul rând - Spinoza, Platon (despre „starea ideală”), Schiller, Byron. Apoi L. N. Tolstoi. În al 17-lea an, s-a considerat un „Tolstoian”, chiar a corespondat cu Bulgakov (Tolstoian). Din vara lui 1717 a devenit populist și revoluționar. S-a stabilit pentru Mihailovski, Marx, Lavrov, „Rusia subterană”. Dm. mi-au fost deosebit de aproape. Lizogub și Iv. pl. Kalyaev. Din 1918, a intrat complet în revoluție și „la popor”. A studiat filozofia în frânturi și a trecut pe rând: de la pozitivism la Kant, apoi la Bergson și, în sfârșit, „măgar” pe Mach și Avenarius. Apoi s-a „cufundat cu capul în cap” în lupta revoluționară (1920-1923) și „a ieșit” la suprafață doar în nordul îndepărtat, rupt fizic, moral și spiritual. Credința mea în revoluția socială și în „paradisul pământesc” – s-a prăbușit – și în sfârșit. Nietzsche, Stirner și decadenții au sosit la timp. La început m-am ocupat de „împăcarea” lui Hristos și Zarathustra, apoi am ajuns să desăvârșesc „niantul”. Aici a apărut gândul la moarte și la sinucidere. În acest moment, gândul la religie apare din nou în mintea mea, ca singura cale de ieșire din vid. Mă hotărăsc să „încerc”. Totuși, nu este nimic de pierdut. La început, teosofia m-a atras. Dar apoi m-am întâlnit cu reprezentanți remarcabili ai „Bisericii suferinde” și aceștia, interesați de căutările mele, mi-au îndreptat atenția către misticismul creștin. Din punct de vedere filozofic, eram pregătit pentru percepția creștinismului: la urma urmei, am ajuns la concluzia, dezvoltând logic ideile lui Avenarius, că experiența nu poate fi limitată la o singură experiență senzorio-psihică și că dacă există și alte domenii de experiență, pt. exemplu, experiența mistică, atunci trebuie luată drept

„dată imediată”, ca orice altă experiență. Apoi, din ideea de „corelație principală (subiect și mediu) am tras o concluzie despre lume Subiectul h (aici m-a ajutat puțin cunoștința cu Schuppe și „școala imanentă”).
Și în timp ce citeam Evanghelia, mi s-a întâmplat ceva

acel minunat punct de cotitură interior pe care Carlyle îl numește „conversie”. Parcă mi-a căzut un văl din ochi și am crezut. Orizonturile s-au extins teribil, am simțit în mine o libertate spirituală enormă, iar lumea turmelor este din nou plină de interes și sens profund pentru mine. De ceva vreme am stat încă în afara Bisericii, înclinând spre „neocreștinism” și dorind să îmbin noua mea credință cu fostul meu revoluționarism și chiar necreștinism. Dar citind viața Sf. Serafim de Sarov m-a condus la Biserică. În același timp, rămășițele fostului „chiliasm” au căzut cumva de la sine. În ultimul proces, Three Conversations a jucat un rol important. Toate acestea s-au întâmplat într-un sat îndepărtat Zyryansk - departe de întreaga lume culturală, unde dezbaterile despre Dumnezeu, despre credință, despre socialism etc. aveau loc lângă un cadru de lemn. Am numit ulterior acest loc „Academia noastră neoplatonică”.
Am decis să devin un „fiu credincios al Bisericii”. S-a aşezat cu sârguinţă pentru „Filokalia”, „Menaionul”, Isaac Sirul, Teofan Reclusul, pentru Liturghie şi Canoane, tratate teologice. Și practic am încercat să trăiesc „strict bisericesc”, sub îndrumarea unor bătrâni „cu experiență”, îndeplinind, dacă se poate, toate regulamentele și cartele. M-am mutat într-un vechi oraș nordic și foarte bisericesc și am încercat să „intru” într-un mediul bisericesc. În același timp, am lucrat mult filozofic – și, în cele din urmă, în mintea mea s-a maturizat „un sistem armonios, logic invulnerabil de filozofie pur creștină” (așa credeam atunci). Și iată două bombe: celebra „declarație” a lui M. Sergius, care a provocat astfel de necazuri în biserică, și cartea lui Florensky „Stâlpul și stabilirea adevărului”. (Nu l-am citit pana acum). Tot „sistemul” meu a fost zdrobit în bucăți, a trebuit să încep, să construiesc de la început. Aici au apărut din nou întrebări care, se părea, de mult fuseseră rezolvate: Kant, Fichte, Solovyov („filozofie teoretică”) și critica au apărut din nou la suprafață. Și în viața pur bisericească a trebuit din nou să caut, să aleg... Dar abia atunci am simțit în ce sclavie spirituală nouă, cumplită, aproape că am căzut.
Și din nou mi-am simțit libertatea și mi-am dat seama că granițele Bisericii sunt mai largi decât biserica exterioară și că nu există Duhul lui Dumnezeu, unde nu există creativitate și libertate și unde totul este viață, inerție și stagnare...
Dar asta însemna nouă singurătate, noi rătăciri. Aici a avut loc o întâlnire ciudată. Am întâlnit un bărbat care mi-a deschis un tărâm nou, ademenitor, străvechi și vast al cunoștințelor și magiei oculte. L-am acceptat ca pe un nou domeniu de gândire și cunoaștere, și nimic mai mult, pentru că și acolo mi s-a părut, absența libertății și dominația dogmei. Da, și în acestea

„lasso” rece nu am simțit duhul lui Hristos... Și acum, parcă, m-am „întors în lume”.
S-au dus multe, s-au spart multe, dar trei lucruri rămân ferme: dragostea pentru Hristos și Biserica Sa, setea de adevăr și interes

pentru viață, pentru lume și pentru oameni și devotament neclintit față de spiritul libertății, la care nu voi renunta niciodata pentru nimic...
La asta voi termina. Dacă răspundeți la această scrisoare, atunci voi scrie și despre acele întrebări care mă chinuie în mod special acum. Acum mă cunoști deja puțin din această scrisoare, dar te cunosc din cărțile tale și din poveștile despre tine ale unor oameni care te cunosc de foarte mult timp, în nord, în Vologda. Va fi păcat dacă nu scrii, și chiar mai mult decât păcat. Ei bine, totul este soarta...
Cu respect al tău X.

V.V. Rozanov*)
Voi încerca să „estimez”, pe cât posibil în cuvinte scurte, moștenirea literară a acestui mare scriitor, sau mai bine zis, a acestui neobosit luptător. Căci Rozanov, ca aproape toți marii scriitori ruși, a fost înainte de toate un luptător. Talentul său literar incomparabil nu era în mâinile lui decât o armă pentru lupta împotriva unui dușman etern și teribil, mai mult, cu un astfel de dușman cu care împăcarea, compromisul, chiar și un armistițiu temporar, sunt imposibile. Cine nu este cu el este împotriva lui. Cine nu este împotriva lui, este cu el. Rozanov a văzut acest dușman în creștinism. Sau mai degrabă: Rozanov a numit acest dușman creștinism.
Dar, într-un mod ciudat, Rozanov, care a atacat mereu creștinismul atât de neîngrădit și de pasiune, și-a spus cumva, în cuvintele lui Fiodor Karamazov: „Deși sunt un porc, Dumnezeu mă iubește”. Oricât de nepoliticos și cinic ar părea, Rozanov a ajuns în scrierile sale la punctul de extrem de grosolan și cinism și tocmai când era atât de nepoliticos și cinic s-a dezvăluit cel mai mult - oricât de nepoliticos și cinic ar fi, există mare adevăr în aceste cuvinte.despre Rozanov. Este adevărat că era un „porc”, dar este și adevărat că Dumnezeu l-a iubit. Și totuși, deși nu a spus aceasta, în ei se ascunde un alt adevăr: Rozanov a iubit pe Dumnezeu, a iubit din toată inima și din tot sufletul, precum cere prima poruncă. Și, dacă nu toată lumea mă înșală, aceasta este cheia ostilității sale față de creștinism. Ar putea să repete și cuvintele unui alt erou din Frații Karamazov, Mitya, adresate fratelui său mai mic: „Doamne, Alioșa, păcat”. Cred că pentru oricine a citit cu atenție lucrările lui Rozanov, este clar: a atacat creștinismul pentru că, deși era un porc, a simțit că Dumnezeu îl iubește, a simțit că Îl iubește pe Dumnezeu mai mult decât orice pe lume și că „ Îmi pare rău de Dumnezeu”, îmi pare rău de Dumnezeu, pe care l-au ucis
*) Reportaj citit la seara franceză „Numere”, după sfântul V. V. Rozanov.

creștinism rampant. Cum s-a întâmplat că pentru Rozanov ideea de creștinism a fost conectată cu ideea de ateism, nu vom obține un răspuns la această întrebare în scrierile lui Rozanov. El însuși, se pare, nici măcar nu și-a dat o socoteală completă, cel puțin nu a spus niciodată clar că pentru el creștinismul era cumva legat de ideea morții lui Dumnezeu. Dar deja prima sa, și într-un anumit sens cea mai remarcabilă lucrare, comentariile sale despre legenda Marelui Inchizitor Dostoievski servesc drept garanție suficientă că pentru Rozanov a fi creștin înseamnă a se lepăda de Dumnezeu. Dacă aș avea la îndemână această carte a lui și, cel mai important, dacă analiza sau

chiar cea mai superficială expunere a acestei cărți nu ar necesita prea mult timp, atunci, desigur, ar fi necesar și foarte util să mă oprim asupra ei. . Dar sunt obligat să fiu scurt și nu pot abuza de răbdarea dumneavoastră și, prin urmare, în loc să vorbesc despre comentariul lui Rozanov la „Marele Inchizitor”, voi invita pe toată lumea să asculte pagini din „Filosofia religiei” a lui Hegel. Nu vă alarmați - aceasta este una dintre acele pagini rare ale scrierilor sale în care el vorbește nu în hegelian, dar nu într-o limbă umană înțeleasă în mod obișnuit. Și mi-am adus aminte de ea pentru că, după părerea mea, ea ne va explica nu doar Rozanov, ci și Marele Inchizitor Dostoievski și, în același timp, ne va conduce la una dintre cele mai dificile și mai dureroase probleme ale timpului nostru. Iată: „Se poate ca credința în religie să înceapă cu ceea ce este miraculos: dar Hristos însuși a vorbit împotriva minunilor, i-a denunțat pe evreii care i-au cerut minuni și a spus ucenicilor săi: duhul vă va conduce la tot adevărul. Credința care începe cu astfel de lucruri exterioare este pur formală. credința și adevărata credință trebuie să-i ia locul. Dacă acest lucru nu se întâmplă, atunci oamenii vor trebui să facă pretenții să creadă în astfel de lucruri pe care ei, la un anumit grad de educație, nu le mai pot crede, căci adevărata credință nu are un conținut întâmplător... Fie că oaspeții au băut mai mult sau mai puțin vin la o nuntă la Cannes, este complet indiferent; de asemenea, un caz pur că mâna paralizată a cuiva a fost vindecată: milioane de oameni se plimbă cu mâinile paralizate și nimeni nu-i vindecă. Sau spune Vechiul Testament că atunci când au părăsit Egiptul, pe ușile caselor evreiești erau făcute semne roșii pentru ca Îngerul Domnului să le recunoască: de parcă îngerul nu i-ar putea recunoaște pe evrei nici măcar fără aceste semne? O astfel de credință nu are interes pentru spirit. Cel mai rău ridicol al lui Voltaire este îndreptat împotriva unei astfel de convingeri. El spune, apropo,

că ar fi mai bine dacă Dumnezeu să-i învețe pe evrei despre nemurirea sufletului decât să-i învețe aller à la selle. (Deut. 23:13-15). Anexe, prin urmare, constituie conținutul credinței. Așa spune Hegel, dar nu Hegel gândește, așa gândesc toți oamenii, sau mai bine zis, aproape toți oamenii, „la un anumit grad de educație”. Pentru ei, Canna Galileii este un obiect de groază și dezgust, la fel ca vindecarea paraliticilor și învierea lui Lazăr. „Un miracol”, continuă Hegel, „este doar violența împotriva conexiunilor naturale ale fenomenelor și, prin urmare, violența împotriva spiritului”. Aici, desigur, este permis să ne îndoim de legitimitatea „pentru căreia” lui Hegel. Violența asupra conexiunilor naturale ale fenomenelor în sine și spiritul în sine. Altfel este să spunem că aproape toți oamenii cu un anumit grad de educație nu pot crede că este dat nimănui, chiar și lui Dumnezeu însuși, să rupă ceea ce suntem obișnuiți să numim legăturile naturale ale fenomenelor. Dar chiar și atunci, doar „aproape” toți oamenii. Pascal, de exemplu, deși era la nivelul de educație despre care vorbește Hegel, nu s-a temut să proclame: Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov nu este Dumnezeul filozofilor și „credea” într-un astfel de Dumnezeu care îndrăznește amândoi. și poate rupe legătura naturală dintre fenomene, poate transforma apa în vin, poate vindeca paralizii, poate învia morții. Probabil că Pascal nu i-ar fi fost frică de cele mai grave sarcasme ale lui Voltaire și nu ar fi fost în niciun fel de acord cu Hegel că un miracol este violența împotriva spiritului. Dimpotrivă, a simțit din toată inima că imposibilitatea rupei

conexiunii naturale a fenomenelor, dacă ar putea fi stabilită în cele din urmă și pentru totdeauna, ar fi violență și cea mai mare violență asupra spiritului. Dar acesta este Pascal și nu sunt mulți Pascal pe pământ. Și Dostoievski a gândit la fel ca și Pascal - vom avea mai multe de spus despre asta mai târziu - dar Dostoievski trebuie căutat și pe pământ în timpul zilei cu un felinar. Majoritatea covârșitoare a „oamenilor educați” gândesc așa cum face Hegel. Pentru ei, „conexiunea naturală a fenomenelor” este limita posibilităților atât umane, cât și divine. De aceea, Epictet sincer și onest, pe care Pascal îl venera atât de mult, a afirmat că începutul filosofiei este conștiința propriei slăbiciuni și neputință înaintea necesității. Hegel, ca om care se ridicase la un anumit nivel de educație, gândea la fel ca Epictet. Dar nu a vrut să-și recunoască slăbiciunea și neputința . Prefera pia francs, sau ceea ce i se părea o înșelăciune pioasă – sarcasmul lui Voltaire i se părea un argument irezistibil, la fel ca puterea necesității, ultima, cea mai înaltă putere de pe pământ. În consecință, Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, căruia îi ascultă atât vânturile, cât și marea, i s-a părut o invenție absurdă, de la care era necesar

în primul rând, a purifica creștinismul sau, după cum spune el, credința într-un Dumnezeu care face minuni nu interesează spiritul. Hegel a avut, repet, necondiționat dreptate în privința unui lucru: oamenii educați nu pot și nu cred în Dumnezeul biblic. Dar s-a înșelat în aceeași măsură, susținând că creștinismul, acea religie ar rămâne o religie, dacă Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov ar fi înlocuit cu acea religie a „spiritului” pe care a propus-o. Este posibil, desigur, să renunțăm la Dumnezeul viu.Oamenii educați din toate țările înainte de Hegel și fără Hegel s-au lepădat de Dumnezeu, dar chiar și vorbind despre Canna din Galileea, ei nu pot decât să-și amintească cel mai rău ridicol al lui Voltaire, aller à la ect-etc. Dar , Creștinismul fără Dumnezeu nu mai este creștinism: Hegel nu știa cum și nu voia să înțeleagă acest lucru. Dar Rozanov, când „i s-a descoperit că Dumnezeul creștin este la fel de slab și de neputincios în fața Necesității ca și mătușa Epik sau a oricăruia dintre muritori, nu a mai putut fi creștin. Acea „închinare în duh și adevăr”, pe care Hegel a lăsat-o mulțimii oamenilor „educați”, a propus-o Hegel, referindu-se la Sfânta Scriptură „închinare în duh și adevăr” și a asigurat că super hanc petram, fără niciun Dumnezeu, religia va fi mult mai bine păstrat decât pe Dumnezeu. Deja Dumnezeul hegelian al lui Dostoievski, adică singurul Dumnezeu care este acceptabil pentru o persoană educată, l-a împins în frenezie. Toată opera sa, așa cum el însuși în repetate rânduri, în nume propriu și prin eroii numeroaselor sale romane, nu o dată a proclamat, a avut ca sursă groaza faptului că Dumnezeul „oamenilor educați” ar trebui să ia locul Dumnezeul Sfintei Scripturi. Rozanov era și un „om educat”. El, ca noi toți, a trecut printr-un gimnaziu, o universitate, iar apoi el însuși a fost profesor de istorie într-un gimnaziu. El deține chiar și o lucrare uriașă pe o temă pur filozofică despre „înțelegere”, pe care, totuși, nimeni nu a citit-o vreodată, adică. pentru că până când Rozanov a devenit celebru în Rusia, acesta devenise o raritate bibliografică. Și, ca persoană educată, era și el profund convins că, îți place sau nu, trebuie să urci pe super hanc petram, pe care Hegel l-a descris atât de elocvent. Dar când s-a urcat pe piatra hegeliană, priveliștea care i s-a deschis i-a zdruncinat toată ființa. El, la fel ca Nietzsche înaintea lui, a simțit că Dumnezeu este „mort”, dar, este

adevărat, se deosebește prin aceasta atât de Nietzsche, pe care îl cunoștea, probabil superficial, din traducerile proaste rusești, cât și de Dostoievski, pe care a crescut. și format spiritual - nu a observat și nici nu a bănuit că „noi înșine” l-am ucis pe Dumnezeu, el credea că Dumnezeu a murit o „moarte naturală” sau, chiar mai mult, că o „moarte naturală”.

starea lui Dumnezeu este moartea. Schlozer, în articolul său, citează cuvintele minunate ale lui Rozanov, care merită repetate din nou: „Dumnezeu este în sicriu - ce mister teribil. Dumnezeu se uită la om din mormântul lui. Ochii creștinilor credincioși scânteie de bucurie infinită, în ochii lor este ceva ceresc, de ultim, strălucitor, ceva care aproape te împiedică să respiri. De fapt, este doar un sicriu”. Și, într-adevăr, Rozanov are dreptate: Hegel, până la urmă, se considera creștin, iar Hegel era purtătorul de cuvânt al ceea ce el numea „duhul” vremii – și ce înseamnă cuvintele sale de mai sus dacă nu „Dumnezeu în mormânt”. " Un Dumnezeu care nu îndrăznește să rupă legătura naturală a fenomenelor, creată nu de el și nu pentru el, un Dumnezeu care nici măcar nu poate transforma apa în vin - nu este acesta un zeu mort, un zeu într-un sicriu, un zeu care fie a murit deja sau nu a trăit niciodată. „Legătura naturală a fenomenelor” a fost pentru Rozanov limita dincolo de care gândul lui nu a zburat niciodată, acel zid, pe care, după adânca lui convingere, nicio forță umană nu l-a putut străpunge. Și în această privință era un hegelian ortodox, ca noi toți, cei care l-am studiat pe Hegel și cei care nu am citit nici măcar un rând din cărțile sale. Dar, în timp ce Hegel s-a înclinat în fața acestui zid și l-a acceptat nu numai ca inevitabil, ci ca ceva mai înalt și dezirabil, aducând ultima, definitivă liniște sufletească omului și, prin urmare, înlocuind complet religia absolută sau, după cum spunea el, exprimând un spirit spiritual. sensul creștinismului, Rozanov nu a acceptat niciodată un astfel de creștinism, nu l-a putut accepta și nu a vrut. Dacă nu este nimeni în lume despre Care este scris: „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov. Dumnezeu nu este Dumnezeul morților, ci al celor vii”, atunci Biblia este o ficțiune și o minciună continuă, iar creștinismul nu este o religie absolută, ci o amăgire dezgustătoare, din care cu cât te trezești mai repede, cu atât mai bine. Trebuie să alegeți: fie să uite creștinismul, fie să îndrăznești să lupți împotriva „zidului hegelian”, „legăturii naturale a fenomenelor”. Rozanov nu s-a putut decide în cele din urmă asupra primului, dar nici nu a avut niciodată suficientă îndrăzneală pentru a începe, după exemplul lui Dostoievski, o luptă deschisă și evident fără speranță împotriva acelor „principii” care au fost expuse în fața umanității ca urmare a unei mii de ani de muncă. de gândul său cel mai intens. Cum poate o persoană „educată” să creadă în Cana Galileii, să creadă în Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, prin cuvântul căruia au fost create atât lumea, cât și persoana vie vie. Hegel a „înălțat” până la punctul în care a considerat-o rușinos să-l iubești pe Dumnezeu pe care Avraam l-a închinat, Isaac și Iacov: Canna din Galileea a fost asociată în prezentarea sa cu aller à Ia... Rozanov a lui Voltaire

nu s-a inspirat din batjocura lui Voltaire la adresa Sfintei Scripturi – dar, repet, înaintea „legăturii naturale a fenomenelor” a lui Hegel s-a înclinat încet. Și aceasta este explicația tuturor atacurilor sale

disperate la adresa creștinismului. Întrucât zidul este în fața lui Dumnezeu, fiecare religie este doar opera mâinilor omului și, prin urmare, se bazează pe o înșelăciune scandaloasă. Și profesorul lui Rozanov, Dostoievski, știa asta. Dar - și aici ni se dezvăluie ceea ce l-a despărțit pe Dostoievski de Rozanov. Când Dostoievski s-a convins că există un zid între om și Dumnezeu, că „legătura naturală a fenomenelor” l-a îndepărtat pe Dumnezeu de om, a simțit că nu există altă cale de ieșire pentru el. Este posibil ca o persoană să rupă legătura naturală a fenomenelor, este posibil ca o persoană să spargă un zid - nu a știut să spună și nu a putut, pentru faptul că nu ne este dat să facem față acestui zid . Voi cita propriile cuvinte ale lui Dostoievski, care sunt, parcă, un răspuns la extrasele din „filozofia religiei” a lui Hegel pe care le-am citat mai devreme. Hegel vorbește în numele tuturor - Dostoievski vorbește de la sine, Hegel se bazează pe rațiune, bun simț, istorie și realitate - Dostoievski nu are pe ce să se bazeze. Hegel, desigur, a predominat în „istorie” – toată lumea își amintește și își cunoaște cuvintele, toată lumea a uitat de cuvintele lui Dostoievski, chiar și Rozanov a uitat de ele. Și totuși, dacă Dostoievski ar fi readus la viață, el nu s-ar resemna cu eșecul său și și-ar începe din nou lupta nepromițătoare cu acel „zid”, așa cum a numit el „conexiunea naturală a fenomenelor”, pe care cu toții, sincer, împreună cu Hegel, o considerăm limita posibilităților umane și divine și o numim ipocrit marele cuvânt Adevăr. Trebuie să-l ascultăm cel puțin ocazional pe Dostoievski, deoarece îl ascultăm și îl auzim mereu pe Hegel. „În fața zidului”, scrie el, oamenii spontani cedează. Pentru ei, zidul nu este o diversiune, ca, de exemplu, pentru noi, nu este o scuză pentru a ne întoarce de la drum. Nu, trec cu toată sinceritatea. Zidul are pentru ei ceva liniștitor, rezolvator din punct de vedere moral și definitiv, poate chiar ceva mistic. Și încă o dată: „Continuu despre oameni cu nervi puternici... Domnii ăștia, la alte incidente, deși răbufnesc ca un taur în vârful plămânilor, deși asta, să zicem, le aduce cea mai mare cinste, dar în în faţa imposibilităţii se resemnează imediat. Imposibilitatea înseamnă un zid de piatră. Ce zid de piatră? Ei bine, desigur, legile naturii, concluziile științelor naturii, matematica. De îndată ce îți dovedesc, de exemplu, că ești descendent dintr-o maimuță, nu ai nimic de încruntat, ia-o așa cum este... Pentru milă, strigă

tu, nu te poți ridica, este de două ori două - patru. Natura nu te întreabă: nu-i pasă de dorințele tale, indiferent dacă îți plac sau nu legile ei. Sunteți obligat să o acceptați așa cum este și, în consecință, toate rezultatele sale. Un zid înseamnă că este un zid etc., etc... Doamne Doamne, ce-mi pasă de legea naturii și aritmetica, când din anumite motive nu-mi plac aceste legi și de două ori două sau patru. Bineînțeles, nu voi sparge un astfel de zid cu fruntea dacă într-adevăr nu îl rup, dar nu îl voi suporta doar pentru că este un zid de piatră și nu am avut suficientă putere. Ca și cum un astfel de zid de piatră este într-adevăr o liniștire și conține într-adevăr măcar un cuvânt despre lume, doar pentru că este de două ori două ori patru. Oh, absurdul absurdităților. Ce rost are să înțelegi totul, să fii conștient de toate, toate imposibilitățile și zidurile de piatră și să nu te împaci cu niciuna dintre aceste imposibilități și ziduri de piatră, dacă urăști să te prefaci. Cred că cuvintele lui Dostoievski nu au nevoie de comentarii sau explicații. De asemenea, cred că însuși Dostoievski a înțeles bine că cu praștia lui de casă „pute” nu-i este

atât de ușor să reziste în luptă unică cu Goliat-Hegel, înarmat din cap până în picioare cu toate cele mai recente invenții ale științelor și artelor. . Și totuși, a mers și împotriva lui Hegel. Nu avea altă opțiune: trebuia fie să-L omoare pe Dumnezeu, să-L pună pe Dumnezeu într-un sicriu, așa cum făcuse Rozanov, fie, fără să se gândească înainte la ceea ce avea să se întâmple, mizând pe nimic și nimic, să înceapă marea și ultima luptă cu acele imposibilități și ziduri în care Hegel și toți oamenii cu un anumit grad de educație văd ultima sursă atât a adevărului, cât și a ființei.Rozanov îi lipsea acea îndrăzneală nestăpânită care l-a inspirat pe Dostoievski în opera sa. Poate fi acuzat Rozanov pentru asta? Cine dintre noi va îndrăzni să fie primul care să arunce cu piatra în el pentru că nu a îndrăznit să renunțe la puterea pe care o dă comuniunea cu toată lumea și a căutat odihnă și liniște pe super hanc petram oferit de gândirea contemporană? Rozanov L-a iubit pe Dumnezeu, Rozanov Îl căuta pe Dumnezeu, dar nu a găsit acel grăunte de muștar al credinței, pentru care oamenilor li se promite divinul „nimic nu va fi imposibil pentru tine”, nu l-a găsit în sine și a spus cu adevărat despre asta. Iar o poveste adevărată despre un Dumnezeu mort le va oferi oamenilor mai mult decât o prefăcută mărturisire a sufletelor care nu spun nimic.Nu e de mirare că Luther a spus: uneori blestemele și blasfemia sună mai dulce în urechile Domnului decât cel mai solemn aleluia. Și trebuie să ne gândim că Rozanov nu s-a înșelat aplicându-și cuvintele bătrânului Karamazov.
L. Shestov.

Sufletul lucrurilor *).
O stea îndepărtată sclipește în infinit. Tremură de un mister în fața căruia oamenii îngenunchează. Ce super-adevăr, ce consolare, ce „ultim lucru”. Dar această lacrimă albastră, înghețată în eter, s-a stins cu secole, milenii în urmă: și totuși este încă în viață, absorbim particulele razelor sale care zboară în Eternitate. Strălucește o viață care nu mai există, necunoscută, invizibilă, unde a fost. Cu ce se poate compara această viziune asupra invizibilului, a ființei inexistente, „expunerea lucrurilor invizibile”, dacă nu cu sufletul ei. Așa că oamenii și lucrurile dispărute încă trăiesc în sufletul nostru și domnesc asupra realităților. Pentru tot ceea ce este vizibil, și cu atât mai mult pentru vizibil și existent, fiecare lucru are un suflet reflectat în el de noi și de el în noi. Cel pe care l-am pus în chestia asta. Însuflețind materia, prelungindu-ne și consolidându-ne în somn, am creat lucrul. La urma urmei, dacă o persoană este înrudită cu Creatorul Primordial, după asemănarea sa, atunci numai în lucruri, conform proprietății divine principale - organizarea haosului: fără formă, fără minte. Acolo, unde apare forma - viza ideii - pentru prima dată sensul vizitează materia. De aici – chipul lui Dumnezeu în om, numai în măsura creației sale; doar utilizatorii sunt încă în zona de imagine umană. Numai în creativitate există o reflectare adevărată a unei alte esențe divine – cunoașterea („cunoaște adevărul și te va elibera”), ca cheie a esenței primordiale – viața veșnică. Nu degeaba primul lucru care a început să gândească, după ce a gustat din pomul cunoașterii și „a devenit ca unul dintre Noi”, a ajuns la pomul vieții, dar a fost oprit de Cel Gelos și trimis din Eden. : „ca nu cumva să-și întindă mâna și să ia și din pomul vieții și să nu guste și să nu înceapă să trăiască veșnic!
Și fiecare dintre noi, după cunoștințele sale, termină

*) Redacția face loc unui articol interesant și caracteristic al lui Y. Menshikov, deși în starea ei de spirit nu se potrivește direcției principale a The Way.

o distribuție divină, fiecare trage la sorți pentru partea sinteticului, trăind sute de ani, găzduindu-l pe Socrate, Beethoven și Apollo, un om sau, cel puțin, jucându-se de zeu, sculptează, după chipul și asemănarea lui spirituală, lucruri și lovituri, conform naturii i-au transferat dreptul la renașterea materiei moarte, viața în aceste proprii Adamcikov. Și chiar și acolo unde noi, în școala microscopică a audibilului, atingem, pe culmile extazului muzical, sferele de înțelegere ale formelor superioare de supraviețuire, nu facem decât să modelăm tremurul materiei sub degete. La urma urmei, sunetele, precum razele (în afara întunericului inexistenței finale) sunt doar o rarefacție a materiei înviate și care urcă la cer... Și această pasiune pentru crearea lucrurilor, cea mai mare după iubire, este nesățios de puternică și universală. . Un lucru se îndrăgostește de sine („Dar numai un iubit are dreptul să fie numit bărbat”), iar în măsura iubirii prinde viață.

Spiritul creator, încremenit într-un lucru, atașat de el ca un fluture pe un ac, un gând concretizat într-o utilitate care zăbovește în timp, dă lucrul, succesorul și purtătorul ideii. Materia fertilizată de spirit dă naștere corpului unui lucru. Acolo unde designul ei, utilitatea se termină, acolo unde se epuizează curenții de energie investiți în ea, se termină și corpul ei. Misiunea ei este îndeplinită, spiritul a zburat, lucrul moare, lăsând un cadavru - un obiect. La urma urmei, spiritul este energie. Avem dreptul să spunem aici că un lucru este un spirit condensat, căci numai în măsura inventivității sale, ca într-un borcan de Leyden, condensare, se reflectă într-un lucru; în măsura în care el este un spirit, în măsura în care ea este un lucru. Nu e de mirare că sălbaticii nu se închină idoli, ci spirite, care se presupune că trăiesc în ei; idolatria este întotdeauna spirit, sau pseudo-spirit-cult. Și acolo unde spiritul trăiește într-un lucru, el alocă, proporțional cu măreția lui (adică capacitatea de a extrage cea mai mare energie din cea mai mică materie), libertate dătătoare de viață. Aici începe cea mai intimă legătură dintre o persoană și un lucru, instinctul de proprietate, dreptul de autor pentru gândul investit în lucru, dreptul creatorului lucrului pentru lucru; înainte de asta – doar captarea materiei. Investiția culturii, ca sursă a dreptului la materie (lucru), spațiu (teritoriu) și timp (libertate), dă aici întreaga formulă pentru dezvoltarea corespunzătoare a societății. Prin urmare, proprietatea ar trebui să fie întotdeauna un anumit grad de afinitate spirituală cu acel lucru; acolo unde nu există, logic nu există loc și nici proprietate. În orice caz, țesătura unei astfel de societăți (și este de imaginat numai în condițiile și în ceea ce privește materialitatea) riscă să fie țesute din fire false, iar membrii săi sunt trimiși la strămoși pentru pedigree ...

Dar utilitatea unui lucru constă în evidențierea lui, radiind „stăpânire”

Adevărul dăruitor de Dumnezeu” – libertate; un lucru este o idee, iar în măsura în care o idee, la fel este libertatea; chestia este o invenție a libertății; lucrul este libertate condensată, unire cu natura împotriva ei; cu lucruri împotriva nelucrurilor; respingerea,

răpirea, înșauarea, umanizarea, convertirea forțelor întunecate necurate în credința cuiva și, uneori, strângerea a două forțe în beneficiul celei de-a treia bucurii. Până la urmă, spre deosebire de Rousseau, omul se naște doar ca un sclav mizerabil, plângător al naturii, urmând toată viața calea revoluționară împotriva ei. El extrage lucrul, mijlocitorul dintre el și Taină, din adâncurile lui fără fund, pietrele prețioase ale libertății, descifrând cu reamintire - o premoniție, cuneiformă, pierdută sau ghicită, parcă într-o trezire dureroasă dintr-un vis vrăjitor, limbajul. a zeilor. Viața este un rebus, un fel de constatare a paternității, dreptul de a-și ghici dreptul la divinitate și, deci, la un ordin, îmblânzire. Cu toate acestea, nu doar un drept, ci și o datorie; societatea îi ghicește pe cei care nu au ghicit nimic în viața asta. Întrucât materia este energie condensată, forma cea mai înaltă din punct de vedere al intensității o comandă pe cea mai joasă: sămânța de muștar a unui spirit concentrat răstoarnă muntele în mare.
Dar lucrurile eliberează și oamenii de oameni; Și aici, acumularea superioară de libertate îi comandă pe cea inferioară. În limitele oricărei societăți se află o uniune de drepturi depline, autocrația de sine ("Tu uapÉ - trăiești singur") atât din natură, cât și din oameni (dezvoltarea ulterioară a libertății romane, ca drept de proprietate asupra propriului corp) și consubstanțial, deci, solidaritatea...
Lucrurile, conducătorii ideilor, și cuceresc oamenii; nici o singură misiune culturală (creștină în special) nu s-ar putea lipsi de lucruri, fără mici minuni care vorbesc elocvent despre proprietățile spirituale ale creatorilor lor, avangarda lucrurilor - „identitatea”, mergând înaintea cuceritorilor. Arată-mi ce ai făcut și îți voi spune cine ești. Și tocmai pentru că fiecare lucru conține cel puțin o idee, este totuși mai interesant, mai semnificativ, mai plin de suflet decât majoritatea oamenilor, uneori oameni ca niște viermi care mănâncă praf și merg înainte în întuneric. Slujirea creștină pasivă către toți, tăcerea, claritatea, fidelitatea, sobrietatea fac un prieten dintr-un lucru. Alți pustnici sunt salvați în singurătatea materială a ideilor. Trăim cu adevărat în pădurea ideilor pe care le-am crescut. Ființa noastră este modelată de premoniții învățate din experiență, de conștiința care o precede, modelată la rândul său de ființa care o precede. Este imposibil să despărțim acest ciclu fără a scăpa de materialitate. Dar acolo unde lucrurile se termină, încep iluziile. În general, lumea non-materială este inexistență, un cimitir lunar, căci tot ce este organizat biologic este deja un lucru, dar al lui Dumnezeu.
Dar

societatea lucrurilor are sufletul ei contopit. Asuprirea amurgului lucrurilor obosite, oroarea și dorul ruinelor, liniștea solemnă a templului, care a acumulat de secole poezia lacrimilor și speranțelor purtate sub bolțile sale, și primele strigăte de copil și de înghețat. gândit la un om mort. Bucuria, strălucirea și suprajustificarea primăverii... La urma urmei, dacă în spatele manifestării vizibile a lucrurilor se află „lucruri în sine” esențiale, trebuie să ne gândim că urâțenia reflectă urâțenia, iar frumusețea reflectă frumusețea, adică desăvârșirea „diviziunea de aur”. Nu de aceea florile sunt atât de parfumate? Acestea sunt lucrurile în care strălucește misterul, strigând și vorbind despre spiritul geniului, întrupat în materie, și poate și despre materie, desăvârșită, triumfătoare și râzând de spiritul cu care noi, luând-o mai întâi de la ea, atunci cu

încăpăţânare vreau să-l înzestrăm cu .. Spun Mister, pentru că în flori, într-un vlăstar, un bob, se dă singura fază mistică a materiei vii, hrănindu-se cu hrană moartă, minerală, în principala minune de neînţeles - transformând direct primordial primordial. haos în frumusețea vieții exultante. Nu fără motiv Hristos a revenit constant în simbolismul său la grâne, care a condensat în sine toată înțelepciunea ființei. Să fie viață! - și acum un grăunte, un fir de praf, o „înțepătură de ac”, chiar și după cinci mii de ani de animație suspendată în cripta piramidelor, muguri, asemănător unui zeu, asemănător logo-ului aranjează moartea pământului într-o strălucire. viaţă. Liturghia frumuseții, dezvăluită în lucrurile unui izvor cu adevărat învior, cu liliacurile, ceața verde și mirosurile sale de pământ, din care locuitorul orașului, sufocat în miasma urbanismului, vrea să plângă - este una dintre fețele lui Dumnezeu. adevăr, mergând pe drumul său peste delirul unei vieți omenești, prea umane i. În pierderea elementului de materialitate adevărată, necesar și suficient pentru reconcilierea tuturor și, prin urmare, fericirea tăcută, există un fel de încălcare a secretului etern al fuziunii omului cu natura și în căderea lui din ea - ceva din, vai. , atât de familiar-național, profanarea mamei pământ. Acest păcat, adică ceva în cele din urmă neprofitabil, începe să-și ia pedeapsa. Lui - natura - răzbunare și ea va răsplăti. Cei care pierd pământul, pierd cerul - reconcilierea și libertatea ei. Așa că, poate, amintirea complicității din primăvară, împinsă în subconștient, zboară într-o singură fereastră, deși zăbrelită, a unui vis religios-revoluționar cu peticul său de cer albastru pierdut, un roi întreg de conștiință usturătoare și usturătoare, furtunoasă. sentimente. În misterul tărâmului vizibil al frumuseții, adică măsura întrupată-divină a lucrurilor și viața perfectă, în sine justificată, în revoluție, schimbare, convertire, întoarcere, în împlinirea și completarea (revoluției!) a unui anumit

orbita, pentru care primavara este punctul de plecare si de sfarsit (si anume, in flori, nu fructe, super scopuri, deoarece formarea fructelor este doar o intarire prin repetare) simbolismul primaverii, ca indeplinire a tuturor sarcinilor, se impleteste cu tema. de speranță religios-revoluționară, din care nu există scăpare pentru că viața noastră s-a întors și arde pe ea. „Și primăvara va veni pentru mine”, chiar dacă este o toamnă adâncă, târzie, creștină, când poate fi deja irevocabil târziu, dar atâta timp cât acest vis strălucește într-o persoană, el poartă în sine embrionul unui potențial revoluționar. , care respinge, parcă sugestia, distorsionată de lucruri și oameni chipul adevărului lui Dumnezeu „viața este mai mult decât hrana” și se întinde spre un alt pământ. Sorbiturile de ozon, oricât de artificiale, sunt întotdeauna sacre. A ghici, în infinit fără centru și cu un centru peste tot și, prin urmare, și rotația lumii în jurul fiecărei vieți - unicitatea izvorului ei înseamnă a se întinde de la suflarea înghețată a numerelor mari, nivelând universul, la un cu adevărat religios. , adică admirativ de curios față de lucrurile lumii și față de sine, individualitatea. Și în restituirea irecuperabilului în sine, în eliberarea și germinarea în sine, învăluită de shylockocrația încă neîntrecută a modernității, un anumit grăunte spiritual - toată intenția, patosul și erosul inexplicabil al revoluțiilor. „Căutarea timpului pierdut” – acest motiv proustian este propice socialismului. Nu fără motiv, vai, tăcut, clopoțeii Evului Mediu, arătând cu turle bisericii spre cerul înstelat, aminteau persoanei că „omnes vulnerant -

ultima negat”, că trebuie să se grăbească, salvând în sine un suflet liber.

Și acum, sufletul lucrurilor, visează, încremenit în lucruri, peisajul și basmul lucrurilor, asuprește, îmbătrânește sau întinerește și vindecă.

A trăi o viață printre lucruri cu adevărat frumoase înseamnă a le absorbi frumusețea în sine, a deveni „mimetic” (căci toate viețuitoarele sunt egale prin natură) mai tineri, a-și prelungi viața. Nu este visul apocalipticului în pereții de jasp și porțile sidefate. Nu este viața o reflectare continuă în noi a unui film de lucruri în schimbare? Și toată lumea a avut norocul să-și „răstorească” viața pe fundal și în accesoriile scenariului său, în ritmul și melodia regiei sale, să fie „Vedette” sau prostia vieții sale. Societatea lucrurilor mediocre, cenușii, zgâriete, cu părul scurt, murdare - gânduri, este la fel de dureroasă, deprimant de insuportabilă ca societatea oamenilor umani. De ce, într-adevăr, îndurăm atât de dureros în. o persoană și fugi îngrozit de tot ce este urât, prost și murdar din el și tolerează pașnic lucruri cretinoase? Din moment ce trăim într-o lume a imaginilor,

nici materialul, nici umanul nu trebuie privit de noi în aceeași măsură. Întregul psihic, întreaga primitivitate a „nebuniei” revoluţionare nu se reflectă în noi decât printr-un ricoşet, absorbit în beciurile vieţii, oroarea materială şi dorul ei de lucruri adevărate. Iar slăbiciunea noastră căzută este doar o reflectare a sufletului ofilit al culturii noastre. Conviețuind cu lucruri nesemnificative, respirându-le aerul, suntem inevitabil otrăviți de ele. Numai când întorci paginile vieții, părăsind cuiburile lor, observi depozitele de bunuri, pe care noi, ca niște oameni incolori, le-am permis sinucigaș și sentimental să fure niște particule din „eu” nostru irevocabil. Pentru aceste lucruri, apoi vine ziua judecății, dar și în aceste momente ne despărțim de ele, ca de legăturile care cântăresc deja, dar „dragi ca amintirea”, nu fără o amorțeală îngrozitoare... Ne pare rău de particulele de sufletul nostru, lăsând în uitare. Până la urmă, lucrurile sunt lipiciul cu care ne-am lipit visele de timp; Pușculițe de amintiri, în care am renunțat la schimbarea orelor și minutelor noastre... Și acesta este secretul tuturor iubirii („nu, nu te iubesc atât de pasional”). Intervenția elementelor și a destinului este necesară pentru a ne elibera chirurgical de lucruri parazitare. Focurile de aici, într-adevăr, contribuie la decorare, iar unul dintre semnificațiile „zbucirii” noastre a fost, parțial, în contemplarea bruscă a ideilor, crăpate, lipite, mucegăite, care s-au dovedit brusc a fi mizerabile, de prisos, stângaci, absurde, imposibile, pentru că erau inutile, ca niște coconi fluturi zburați de mult; căci fiecare lucru este doar o etapă, o posibilitate, un cocon al următorului. Iată acest ceas, întins în fața mea, încă prea voluminos, fragil; dar omenirea va genera, prin încrucișarea ideilor, o nouă natură de ceasuri Și este important să sesizeze inutilitatea în timp, înainte ca alții să o vadă, arătând cu degetul spre ea. Dacă frumusețea este întotdeauna utilitate, ordinea lucrurilor, măsura lucrurilor, liniștea logicii lucrurilor, atunci urâțenia lor este întotdeauna o încălcare a acestei logici. În măsura în care o dezvăluim și ne supunem, conspirația lucrurilor se transformă în comunitatea lor. Dar însăși logica lor este irevocabilă; în acest sens, neimpunerea asupra ei a ceea ce nu este de acord în interior, aceasta este o adevărată dictatură inexplozivă a lucrurilor.

Și nu numai o dictatură, ci și o școală a lucrurilor, învățând metoda vieții; în special, manipularea și cu lucrurile-oameni. Dacă „o persoană nu poate fi un lucru”, atunci el este peste - un lucru care caută peste - logica lucrurilor. Căci lucrurile nu suportă necinstea, neglijența, violența, ei refuză cu încăpățânare să slujească atunci și uneori se răzbună cu răutate și cruzime. Și altele

părerea despre noi nu este a oamenilor, ci a lucrurilor, aceasta cernută prin sita materialității și prelungindu-se în vremea umanității, acest spirit profetic al strămoșilor. Realitățile necesită hrana realităților. Nu le poți hrăni cu fabule (decretă, redenumește). Scoate-l, pune lucruri în ele - miere umană. Aici, din cursul lucrurilor, se creează ordinea organică a aristocrației lucrurilor, ca un recif de corali. Căzut în ghearele spiritului inferior, deșurubând și astfel desfăcând, organizarea în primitivitate, spiritul unui lucru emigrează imediat, lăsând în ele doar trofeul unei carapace muritoare. De aici tufișul arzător al substratului vechiului mod de viață și slăbiciunea tuturor revoluțiilor care nu au intrat într-o alianță cu materialitatea, misterioasele lor raze infraroșii ale Vaal-va devorându-și copiii, răsturnându-se cu un plug irațional. păturile sociale care ar trebui răsturnate din nou, transformarea anti-palachelor care este intenția (speculator!) în jertfa de sacrificiu a celui mai bun miel al generației revoluționare - în ispășirea anumitor zei metaistorici, transformând miracolul înmulțirii pâinii în miracolul scăderii lor și restabilirea dreptății într-un regres camuflat.

Acolo unde începe lucrul care dă naștere lucrurilor, începe și creația culturală, principala funcție a omului. Așadar, copiii, repetând dezvoltarea societății, chiar înainte de a începe să meargă, se înconjoară de lucruri mărunte, pentru ca mai târziu să se poată juca cu lucrurile toată viața și, despre ele, să-și câștige libertatea. Doar bazându-se pe milenii de experiență, stând la marginea unui lucru monstruos, o persoană acumulează depozite de libertate, trăind doar din chiria ei și transmite descendenților creșterile bulgărelui de zăpadă al libertății - progres. Au fost necesare milioane de ani pentru ca omenirea să se târască la volan. Călărit pe această idee a infinitului limitat, care a îngroșat epocile, spre ideal, o persoană zboară deja spre el peste orizonturile nemărginite ale timpului, în care cei născuți să se târască ar roi ca insectele. Cultul creierului inventiv, selecția și creșterea acestuia cu minuțiozitatea culturii de orhidee terry, inseminarea artificială va fi deschiderea roții deja în invenție în sine. Omenirea, creată conform planului, ca și orașele preconstruite ale Americii, prin selecția unui tip psihologic, va înlocui procesul organic întunecat al supraviețuirii florilor întâmplătoare în captivitatea urzicii și brusturelor bolnave, criminale și degradante. generatii. Fantezia de ieri a devenit deja realitatea zilei de azi, care mâine va fi copilăresc de naivă. Deci, prin idee la lucru și prin el la idee

- o persoană merge la reconcilierea cu materia. Vizibilul nu va mai fi scazut de invizibil, ci schimbat cu vizibilitatea invizibilului. Căci păsările albastre ale spiritualității sunt prinse doar în plasa culturii materiale. Fie că ne place sau nu, este imposibil să smulgem o persoană din sânul material fără a o smulge din sursele vieții – laptele materialității eliberatoare. Și iată magia tuturor regimurilor

stabilizate și drama tuturor semirevoluțiilor (și revoluția este doar finalizarea orbitei) cu ruperea lor a țesăturii materiale, pierderea inerției, automatismul (scopul final al oricărei educații).) și topirea catastrofală a libertății.

În înțelegerea lucrului ca verigă a lanțului către super-lucruri, în venirea, prin aristocrația lucrurilor la concretitatea libertății, stă nervul americanismului . Dacă puterea de cumpărare a americanului obișnuit este de zece ori mai mare decât a unui asiatic mediu, înseamnă doar că primul este de zece ori mai liber, că viața lui este de zece ori mai lungă și de zece ori mai productivă. De treizeci de ori mai productivă, de exemplu, decât viața unui chinez. Potrivit Institutului de Statistică din Columbia, contribuția reală a Americii de Sud la munca generală a omenirii este de douăsprezece ori mai intensă decât contribuția Rusiei. Vai, există popoare - inventatori și popoare - proști. Judecata istoriei este judecata lucrurilor. Ideea americanismului este în viață înființată ca un experiment de laborator, în miracolul inventării înmulțirii lucrurilor bune, în închinarea nu la idolul lucrului, ci la spiritul inventiv care rezidă în el, lucrul care inventează lucru, în om luat doar ca reacție la lucru, acest test de turnesol al puterii creatoare, „furt de foc”. Nu în muncă sau în luptă, ci în minte, el își dobândește dreptul.

O astfel de materializare a spiritului în lucruri, în esență, este doar etapa inițială a dematerializării, retragerea unei persoane de către lucruri din robia materiei de zonele de graniță de detașare de ea, evadarea din inexistența posibilităților în adevărata fiinţă a realizărilor lor. La urma urmei, o persoană moare ca făt, împlinirea capacităților sale ... Și acum micii zei îl slujesc pe Dumnezeu, în măsura spiritualității inventive; presiunea regimului unei asemenea lucruri îi umflă pe zeii pop-up. Cum să-ți petreci singurul moment și, mai ales, să nu-l pierzi? Cum, ținând cont de toate minutele măsurate de sus, cum să le distribuiți astfel încât scopul ghicit, dacă nu chiar conștient, al vieții să primească partea leului? Numai despărțind, cu lăcomia unui avar, de procesele mecanice și secundare, prin compactarea lor, toate boabele libertății.

Fă fericit ii, însuși procesul vieții (crește

scopul care există în ea), aducându-l la grația și libertatea dansului, spre perfect, materie - un scop triumfător care devorează mijloacele. Dar nu este suficient pentru a reduce frecarea care consumă viața. Dacă viața este proporțională cu numărul de impresii, este necesar să le creștem, să o prelungești. Deci, la șah, această miniatură a vieții, în care mișcările destinului trebuie respinse cu mișcări, căutând cea mai bună cale de ieșire din împletirea materiei, timpului și spațiului - forța și distanța sunt aproape întotdeauna bătute de tempo-ul care s-a condensat. le în sine. A accelera ritmul vieții înseamnă a crește libertatea care înflorește în timp; uciderea lui aruncând mărgele de libertate în fața porcilor proceselor inhibitoare este ca o moarte irevocabilă. Trebuie să existe rapid; timp

- și dacă este inutilă este și un lucru, atât cel mai fragil, cât și cel mai prețios. Nu există timp pentru mare parte din ziua de ieri (inclusiv trilurile intelectualității), iar acesta este semnul epocii. Viața a devenit o cursă de viteză. Înregistrările, ca o centrifugă, stratifică societatea în clase de tempo, evidențiind o nouă aristocrație a vitezei, slujind zeul celui mai mic efort, legea conservării energiei, simplificarea (evoluția limbajului în intonație),

reducerea formulei terry a vieții. la un semn algebric comprimat. De aici, nu numai vârtejul nașterii lucrurilor care prelungesc viața, ci și execuția, arderea lucrurilor obosite, încetinite, furatoare de viață, împreună cu duhul ofilit s-au așezat în ele: oportunitatea crudă, dacă numai se poate. crud. Ca un om, un lucru rău este o caricatură, o insultă la adresa celui mai bun; bătrânețea ei

- o reflectare a unei urâțeni de altă lume. „Os pentru cei întârziați” este stilul epocii. Așa mor ihtiosaurii vechiului mod de viață, s-au dovedit deja prea voluminosi și neîndemânatici. Ele sunt experimentate de șopârle - fulgere, depășirea spațiului. Astfel, viteza aplicată acestuia, prin extinderea granițelor lumii, reunește toate părțile laboratorului zeului acumulării lucrurilor.

În distilarea unui om într-un lucru, americanismul a ținut cont de faptul că lucrul-omul este și un mecanism care necesită un cult. Cu toate acestea, omul-lucru, robotul, acest eunuc, lipsit de eros al puterii, este plin de surprize. Stăpâni fără sclavi, stăpâni pe ei înșiși - ce fel de stăpâni sunt ei? Dar vor oare sclavii, după ce și-au pierdut stăpânul, să nu mai fie sclavi? Nu vor fi numiți, sclavi ai lor, un robot bandit alb? Și cultura nu va fi dusă ca tramvaiele din Beijing de ricșele geloase? Sau, dimpotrivă, nu va fi raționalizată „cultura” inutilă și chiar inhibatoare a maselor care nu mai lucrează?

baia eliminata? Dar acesta este mai mult un subiect pentru Wells și Eddie. De.

Viitorul americanismului, se pare, este legat de depășirea florilor răului din sine, de creșterea din viața burgheză: erezia de a te imagina zeu (nu te face un idol!), sclavia lucrurilor, perversia lor. Omenirea bolnavă va da naștere lucruri bolnave. Rafinamentul, prin rafinament, se transformă într-o perversiune a scopurilor, în desfrânare materială. Lucrurilor li se oferă alte scopuri, lucrurile sunt sterilizate. Ei nu mai dau libertate, sau această libertate devine un scop în sine („dreptul la abuz”), slujind persoana, și nu umanitatea, făcând fără sens toate sacrificiile făcute pentru ea. În „mirosul de măcel și taverna spiritului, unde sufletele atârnă ca niște cârpe moi și murdare”, se creează lucruri care distrug libertatea, le corup ideile, neutre, fără valoare, lene, „devorând o persoană”, înrobindu-l, în un cuvânt, lucruri de prisos. Iar problema lucrurilor de prisos este problema culturii de prisos; numai nebunii, respinși de lucruri, scoși din ordinea lucrurilor, creează lucruri nefolositoare, nefolositoare. Гипнозъ моды — вчерашняго и завтрашняго уродства — вплоть до убіенія пола, ампутироваъ нироваъ ніх и выщипыванія бровей, т. е. античеловѣческаго замысла, притязаніе къ вещи «отъ лука веловѣческаго замысла, о Сатана и былъ издревле распорядителемъ земныхъ благъ), neîncrederea în unicitatea și nepierirea frumuseții simplității, în esență, nu face decât să risipească puterea oamenilor; Falsitățile create ale modei nu sunt moștenite, curgând din fondul libertății, ci inutilul, parazitând în detrimentul necesarului, impune culturii tabuul interzicerii solitare a materiei private, apelând la general numai în zile de la moartea sa. Dar de ce ar trebui generalul să salveze particularul, care s-a izolat de datoria uniform eliberatoare și, prin urmare, cu greu onest din punct de vedere social? Epuizant pe aceasta, încă o dată, rezervele monstruoase ale libertății lor... Deci, ultima mare reîncarnare a acesteia în fum de pulbere, egală cu bugetul de 60 de ani al Rusiei, a furat din fondul lucrurilor o întreagă eră a apocalipticului. „a bea gratuit apa vieții”, ridicarea

„temperaturii sociale” asociată cu măsurarea lucrurilor până la gradul de explozie. Polaritățile foametei materiale și ale sațietății materiale converg într-o nebunie la fel de periculoasă pentru corpul oamenilor. Sărbătoarea nebuniei „Mare – Fără ciocan” dezmintă apoi spiritualitatea falsă, le devorează și câmpul arat al lucrurilor va da din nou naștere lucrurilor; iată un fel de reflectare a primitivului - incantație totemică a lui Dumnezeu, saturație

spiritul său și învierea lui într-un trup nou la o nouă sterilitate, o nouă prăbușire într-un gol material.

Întreaga practică a vieții, doar o dispută despre metodă (despre una dintre fațetele creștinismului cu mai multe fețe - respingerea lucrurilor, această răceală a inexistenței, adusă logic la zero absolut, trebuie să spun separat) și fiecare regim este, în primul rând, o metodă de organizare, iar uneori dezorganizare, lucru; cunoaștem regimuri care își îmbracă și dezbracă oamenii. Oglinda strâmbă a antitezei sovietice - „obișnuit - înseamnă nimeni”, uitând „despre râpe” - despre dușmanul fiarei umane interioare, cu ea nu biruind, ci castrând pofta de dobândire, reflectă predestinarea unui fel. a ajustărilor la vechiul mod de viață, nevoia unei „împărțiri de aur”, care nu este împărțirea după aur, un regim nu de dăunător, ci de contabilizare a lucrurilor, în care nimic nu s-ar pierde, totul ar fi moștenit. și s-a înmulțit, iar libertatea ar fi proprietatea nu a celor care nu o pot folosi, ci a celor care sunt capabili. În ciocnirea tragică, scindare și epuizantă a societății a aurului și a oțelului damasc asupra lucrurilor, colectivul trebuie să intervină și să pună mâna suverană asupra mărului discordiei care îi aparține - măruntaiele libertății. Libertatea, ca mijloc de serviciu social, și nu un scop (libertatea lui Nichszew „pentru ce”, și nu „de ce”); drept, ca urmare a unei îndatoriri îndeplinite; eliberarea necesarului de puterea inutilului – acesta este triunghiul constelației, sub semnul căruia începe o nouă eră a lucrurilor. Băiatul din Saraievo Princip a aruncat o scânteie de foc. Principiul trebuie să-l stingă. „Cei care suflă pe apă” vor vorbi din nou despre camforul gunoaielor bătrânei potrivite pentru sicrie ... Timpul și lucrurile vor judeca „boala” trecutului și „strigoiul” din viitor.

Deocamdată, să încercăm, totuși, să cinstim amintirea Necunoscutului, pâlpâind la orizont, dar nu stingând, căutat „ultimul lucru” – Țara Nativă, nu stând în străinătate și „sculându-se”, ci făcând . Să vedem „băut vinul furiei lui Dumnezeu”, că drumul de la varangi la rus este doar prin transformarea poeticului în etic; că nu sunt necesare doar poezii în proză și nobilimea Niagara, ci și crearea prozei. Chimia socială a adevărurilor joase, regimul sec al materialității și, în plus, fără a cădea în întunericul spiritului burghezo-proletar, care face paradoxală albul său la fel de nemeritat, vor merita masa înălțătoare. Primatul spiritului nu trebuie redus la neputință. A nu putea și a nu vrea nu este deloc același lucru cu a putea și a nu vrea. Inflația ideologică, neasigurată de aurul lucrurilor, deja miroase a „muscate”, eternă, dar imaterială,

gemând de cerul în diamante („o, inima mea, ce înseamnă geamătul tău nesfârșit?”) aduce doar la „cerul din piele de oaie”, la ultimul lucru al unui băiat de Crăciun fără adăpost lipit cu nasul de sticla

americană. Va vedea oare că este imposibil să descoperi America libertății (și cu atât mai mult „să atingă din urmă și să o depășești”) fără busola indicelui ei material („acesta este un lucru și orice altceva este nimic”). Acel înclinat-lacom, cu nasul scitic, vad și lateral, decretând gol, nu îmbrăcat în haine materiale, respectul pentru lucrul uman, libertatea, echivalează cu sfatul „dacă vrei să fii fericit, fie el”... Că un salt în tărâmul libertății fără o trambulină a lucrurilor, se reduce la o capotă; că adevărat, nu floarea soarelui, ci libertatea floarea soarelui, nu este în renunțarea la lucruri, nu în sclavia lor, ci în stăpânirea asupra lor.
Da. Menshikov

CONGRES LA ATHINAKH
În ultimele zile ale lunii februarie (25-28) ale acestui an a avut loc la Atena un congres al reprezentanților Bisericilor Ortodoxe, alături de lucrători UMSA din țările ortodoxe și reprezentanți ai Comitetului Mondial UMSA. Acest congres, ca și precedentul congres similar de la Sofia (în aprilie 1928), a fost organizat de Comitetul Mondial al UMSA și a fost dedicat problemei condițiilor de cooperare dintre UMSA și reprezentanții Bisericii Ortodoxe în educația religioasă a tineret. Totuși, prin conținutul său, prin semnificația sa, a depășit cu mult limitele acestei sarcini speciale: de fapt, acest congres (ca și precedentul de la Sofia) este conectat în interior cu întreaga mișcare așa-zisa „ecumenica”, fiind unul dintre cele mai mari manifestări ale acestei mişcări. În același timp, este de mare importanță în apropierea țărilor ortodoxe în problema protecției religioase și a educației religioase a tinerilor. Pentru a introduce cititorul în toată această lucrare a Congresului de la Atena, este necesar să prefațăm caracterizarea acestuia cu câteva cuvinte, adică să orienteze cititorul în întreaga situație în care a decurs și se desfășoară educația religioasă a tineretului în ortodoxă. ţări.
Educația religioasă a tinerilor din țările ortodoxe a fost în mod tradițional în mâinile familiei, școlii și Bisericii, dar deja de la mijlocul secolului al XIX-lea acest sistem a început să-și descopere insuficiența: tinerii erau ușor preluați de diverse non -tendințele religioase și chiar antireligioase, care se răspândeau din ce în ce mai mult în rândul intelectualității, și parțial în oameni. Această situație, binecunoscută nouă, rușilor, a avut loc și în alte țări ortodoxe, dând naștere acelui declin religios care amenința să devină un adevărat dezastru.
Motivul acestei plecări de la Biserică în țările ortodoxe trebuie înțeles în legătură cu despărțirea Bisericii de viață:

viața noastră este plină până la refuz de acel conținut cultural pe care Occidentul și-a creat pentru sine și care diferă atât de profund și esențial de spiritul Bisericii noastre. Cultura ortodoxă, adică cultura pătrunsă de spiritul Ortodoxiei, era slabă peste tot. În „Orientul Mijlociu” secolele de stăpânire turcească au redus această cultură la un conținut foarte îngust și sărac, în timp ce în Rusia ultimele două secole au fost extrem de nefavorabile nu numai pentru cultura ortodoxă, ci și pentru viața bisericească în general. Ceea ce a făcut geniul rus, urmând spiritul Ortodoxiei originare din el, nu a putut răspunde la toate întrebările vieții... Captivitatea în Occident a crescut pe pământul unei foame spirituale nestinsă - și pentru o

parte semnificativă a gânditorilor ruși foarte repede s-au transformat într-o critică ascuțită și pasională a Occidentului, mărturisind un alt depozit spiritual al acestora, alte căutări spirituale * *
Tot ceea ce scriu acum despre asta a fost recunoscut de multă vreme, mai ales (dacă nu exclusiv) de noi, rușii, dar de obicei vorbeam despre nevoia noastră, despre chinurile spirituale ale oamenilor maturi și adulți, gândindu-ne puțin la tinerețea noastră, aproape fără a pune întreaga întrebare în termeni religioşi.plan pedagogic. Nu merită să ne întrebăm acum de ce a fost așa, dar adevărul este că atenția noastră pentru tineri și căile lor spirituale a fost rezultatul influenței asupra noastră a organizațiilor creștine occidentale (în special protestante) *.
Două organizații cu caracter religios și pedagogic au fost introduse în țările ortodoxe: asociația mondială a grupurilor studențești creștine (așa-numita „Federație”) și uniunea mondială a tinerilor creștini (așa-numita UMSA), - UMSA americană. operat în principal aici. Ambele organizații, înainte de a se întâlni cu lumea ortodoxă, erau pur protestante; pentru prima dată, o întâlnire cu lumea ortodoxă le-a pus în fața așa-zisului. problema „ecumenica”, problema apropierii de forțele creștine neprotestante pe baza ideii de unitate și universalitate a creștinismului. Însuși întâlnirea dintre lumile protestantă și ortodoxă, tocmai pe problema educației religioase a tinerilor, a fost plină de laturi bune și dificile; pe de o parte,
j) Vezi despre aceasta cartea mea „Gânditorii ruși și Europa” și, de asemenea, studiul „Ortodoxia și cultura rusă” în colecția „Probleme ale conștiinței religioase ruse”.
*) Organizațiile catolice ne-au rămas întotdeauna străine datorită faptului că nu au vrut să ne ajute în munca religioasă cu tinerii, ci să-i convertească pe Volodya la catolicism.

Coroanele organizațiilor protestante au mers efectiv în ajutorul Bisericii Ortodoxe, trezind forțele religioase în tinerețe, organizând și întărind în ea prevederile de bază ale creștinismului. Toată această muncă a Federației și a UMSA este meritul lor pozitiv în fața Bisericii Ortodoxe, care până atunci nu avea aproape deloc o muncă specială cu tinerii.
Cu toate acestea, în activitatea UMSA și a Federației au existat destul de multe părți întunecate, care au început treptat să provoace pretutindeni o atitudine precaută și parțial chiar neîncrezătoare a Bisericii Ortodoxe față de aceste organizații. Ambele organizații au crezut că urmează calea muncii „ecumenice”, folosind așa-zisa. metoda „interconfesională”, care cuprindea doar adevărurile creștinismului comune tuturor confesiunilor. Aici s-a încheiat sursa diferitelor conflicte dintre aceste organizații și Biserica Ortodoxă.” Noi, rușii, ne amintim bine de decretele Consiliului de la Karlovtsy, care interziceau comunicarea cu aceste organizații, Sinodul Bulgariei a luat o poziție similară. În ambele cazuri, poziția ierarhiei bisericești a fost complicată de suspiciuni nefondate și nejustificate cu privire la caracterul masonic al acestor organizații. Dar eliminând aceste suspiciuni pentru totala lor irealitate, trebuie admis că atitudinea de neîncredere a ierarhiei bisericești era justificată pe alocuri.
Mișcarea Studențească Creștină Rusă, care încă de la înființare s-a recunoscut drept Biserica Ortodoxă, și a ajuns imediat sub conducerea spirituală a celei mai înalte ierarhii a ei, are marele merit că, rămânând în relații de prietenie cu Federația și UMSA, apreciind foarte

mult excepționalitatea lor. asistență în munca religioasă cu tinerii, au susținut ferm pentru calea lor Biserici-ortodoxă. Tocmai această tactică a Mișcării Ruse a dus la revizuirea „ideei ecumenice” atât în Federație (congres în 1926 la Nyborg Ștrand și 1928 la Mysore în India, lucrarea comisiei ecumenice de la Geneva în ianuarie 1930) și în UMSA (congres la Sofia în 1928 în aprilie, lucrarea Comisiilor Ecumenice în 1929 și 1930 și congres la Atena). Încă nu s-a făcut totul, nu au fost eliminate toate dificultățile, dar ambele părți s-au convins că munca comună nu este doar posibilă, ci și extrem de dezirabilă, că este importantă stabilirea unor relații corecte între Biserica Ortodoxă și organizațiile menționate mai sus. nu numai în interesul lucrului cu tinerii, ci și pentru căile comune ale popoarelor creștine. În clarificarea legăturii așa-numitului. problema ecumenica cu problema mutualitatii

în relația Bisericii Ortodoxe cu Federația și UMSA, în fixarea principiilor principale în această relație, Congresul de la Atena a făcut multe, la care ne vom întoarce acum.
* * * *
Câteva cuvinte despre compoziția sa. Din partea ortodoxă au fost prezenți la acest congres: Mitropolitul Hrisostom al Atenei, Mitropolitul Ghenadie de Salonic, Mitropolitul Evlogii, vicar al Patriarhului Român ep. Titus Simedria, episcop. Nikolay (Velimirovici) Ohridski, episcop. Dositheus din Nish, Vic. Sophia Metropolitan ep. Ambrozie Nav-paktsky. Pe lângă reprezentanți ai ierarhiei superioare, au mai fost și reprezentanți ai clerului: Protopresv. O. Tsankov (profesor al Facultății de Teologie din Sofia), pr. Janich (fost ministru al Confesiunilor în Iugoslavia), pr. Părinte, rector al Seminarului din Iugoslavia, arhim. Yuliy Skraban (profesor al Facultății de Teologie din Yassakh), prof. facultăți teologice: H. Alevisatas (Atena), I. Markovsky (Sofia), V. V. Zѣnkovsky (Internetul teologic rusesc, la Paris). În plus, din partea ortodoxă au fost prezenți secretari și conducători ai Hergheliei. Mișcări în țările ortodoxe. Din partea UMSA au fost prezenți membrii Comitetului Mondial UMSA condus de Dr. Mott (care a fost președintele Congresului), Rev. A. Koeschin (Președintele Comisiei Ecumenice la Comitetul Mondial UMSA), Dr. E. Stânge, Dr. W. A. Wisser t'Hooft (în calitate de reprezentant al Federației) Dr. D. A. Davis (care se ocupă de toată activitatea UMSA americană în Europa) și secretari americani pentru muncă în țările ortodoxe (E. Mac-Naughten și alții), precum și mai mulți reprezentanți ai UMSA (uniunea mondială a creștinilor). femei), condusă de domnișoara Ch . Adams, președintele comisiei ecumenice la UMSA.
După cum vedeți, Congresul de la Atena a fost foarte respectabil nu numai prin numărul de participanți (au fost 40 de persoane în total), ci mai ales prin prezența reprezentanților celei mai înalte ierarhii ortodoxe; UMSA a fost reprezentată și de cele mai proeminente figuri. Această împrejurare, mai presus de toate, acordă o mare importanță Congresului de la Atena - ambele părți care au participat la acesta au fost reprezentate de persoane de înaltă competență.
Lucrările congresului au durat trei zile într-o atmosferă foarte confortabilă în vecinătatea Atenei: toți participanții la congres au locuit în același hotel, ceea ce a făcut posibil să avem multe conversații și întâlniri private pe lângă întâlnirile oficiale.

La succesul lucrării au contribuit atmosfera de prietenie și încredere reciprocă, dorința reală și profundă de a găsi cea mai bună bază de cooperare între Biserica Ortodoxă și UMSA, fără a aduce atingere cerințelor de bază ale Bisericii. Acest succes ar trebui să fie determinat nu doar de rezultatele care sunt exprimate în rezoluții (despre care vom vorbi mai târziu), ci și mai mult de apropierea personală a persoanelor responsabile și a persoanelor care lucrează cu adevărat în domeniul educației religioase a tinerilor ortodocși. Acord mai multă importanță acestei apropieri, deoarece conține cele mai favorabile condiții pentru continuarea cooperării. Experiența participării mele personale la diferite întâlniri „ecumenice” sugerează că munca comună fructuoasă este aproape imposibilă fără o astfel de apropiere personală: la urma urmei, trebuie să depășim dificultățile care s-au acumulat de-a lungul secolelor. Totuși, nu aș vrea să dau cititorului o asemenea impresie că nu au existat fricțiuni și conflicte la Congresul de la Atena: câteva întrebări puse acolo au rămas deschise, unele sarcini au rămas neîndeplinite. De menționat că în decursul lucrărilor congresului au fost și momente acute, au fost momente dureroase. Participanții la congres probabil nu au uitat discursul remarcabil, dar profund amar și chiar jalnic al doctorului Koecklin, la care pr. Tsankov, nu au uitat cuvintele incitante ale episcopului. Minunatul răspuns al lui Titus Simedria și Dr. Mott, despre care unii episcopi și-au exprimat dorința ca acesta să fie tipărit (în acest discurs, dr. Mott, cu o claritate și o claritate excepționale, a respins acuzațiile Francmasoneriei - care, de altfel, nu aparțineau la discursul episcopului Titus Semedria , care avea în vedere o altă temă). Dar aceste discursuri înflăcărate și tăioase au arătat cel mai bine că congresul se ridicase cu mult peste acea atmosferă de simplă politețe în care se încearcă atenuarea problemelor neplăcute și acute. La congres domnea o atmosferă de curajoasă sinceritate - nimeni nu trebuia să tacă sau să tacă în legătură cu nimic, nu a mai rămas nimic închis sau ascuns. O astfel de atmosferă de veridicitate curajoasă mărturisește cel mai bine că congresul s-a desfășurat nu numai în condiții sănătoase din punct de vedere spiritual, ci și că s-a găsit o bază creștină în cooperarea Bisericii Ortodoxe cu UMSA. În ultimii ani, am participat la un număr mare de congrese diferite, dar niciodată până acum nu m-am simțit cu atâta forță ca la Atena încât Domnul ne-a dat să avem o întâlnire creștină cu reprezentanți ai heterodoxiei. Acesta a fost un dar al lui Dumnezeu. la noi toți și asta

dă deja mărturie despre semnificația religioasă a tot ceea ce s-a petrecut la Atena.

Voi trece la o trecere în revistă a lucrărilor congresului. Neavând ocazia să intru în detalii, voi spune doar că dintr-o serie de rapoarte extrem de valoroase (aproape toate au fost tipărite pe scurt și trimise în prealabil membrilor congresului), rapoartele au lăsat o impresie aparte: Episcop. Nikolai Velimirovici, care a vorbit cu o forță extraordinară despre tragedia religioasă a Rusiei, despre faptul că soarta popoarelor ortodoxe este legată de soarta Rusiei, discursul Episcopului. Tita Simedria, dedicată clarificării poziției Bisericii Ortodoxe în problema ocrotirii bisericii în rândul tinerilor, discursul dr. Mott, dedicat clarificării poziției generale a UMSA în activitatea sa în rândul ortodocșilor, discursul dr. Koechlin, menționat mai sus și făcând apel la o unitate autentică și durabilă a tuturor creștinilor,

cuvinte reciproce către el pr. Tsankov. Menționez doar momentele cele mai marcante ale congresului, deși au fost multe alte reportaje, foarte valoroase și importante prin conținut (Dr. Davis, Dr. Stânge etc.).
Revenind la rezoluțiile congresului, nu le pot cita pe toate – ceea ce ar ocupa prea mult spațiu – dar voi atinge doar cele de interes general*.
A treia rezoluție spune: „Consiliul recunoaște că meritul cel mai izbitor al UMSA este dezvoltarea în laici a unui simț mai profund al responsabilității în raport cu Biserica și munca ei în lume. Așadar, în timpul dezvoltării UMSA în țările ortodoxe**, unde Biserica a rezervat întotdeauna un loc pentru participarea laicilor la viața și opera sa, sarcina lor este de a întări responsabilitatea membrilor săi, ca laici, pentru lucrare. și organizarea UMSA.
În această rezoluție trebuie să se distingă două idei. Rezoluția precizează în primul rând valoarea (din punct de vedere bisericesc) a participării laicilor la lucrarea cu tinerii, ceea ce justifică existența unei organizări speciale a laicilor pentru aceasta (cu participarea, desigur, a pastorilor). Avem un exemplu de astfel de organizație în Rus. Hristos. Stud. Circulaţie. A doua idee și mai importantă exprimată în această rezoluție este premiul

*) Citez rezoluțiile în traducerea mea personală din textul englez oficial (adoptat de congres), însoțindu-l de comentariul necesar.
**) Rus este activ printre ruși. Hristos. Stud. Mișcarea, în alte țări ortodoxe, au apărut UMSA și U\VSA locale. În Bulgaria, pe lângă UMSA și UAVSA, există un „Bolg. Hristos. Stud. Circulaţie". Diferența dintre tipul de organizație rusesc și celelalte menționate aici este destul de semnificativă, dar nu este nevoie să vorbim despre asta aici.

participarea la o astfel de organizație este o formă de slujire a Bisericii: laicii, printr-o astfel de organizație, slujesc sarcinilor educaționale ale Bisericii.
A patra rezoluție spune: „UMSA în țările ortodoxe ar trebui să folosească toate acele căi și metode de lucru care sunt utile pentru aprofundarea intereselor religioase ale tinerilor, pentru întărirea fidelității și devotamentului lor față de Biserică și pentru a le pătrunde viața cu ideea de slujbă creștină. În special, aici avem în vedere: a) crearea, sub îndrumarea spirituală a Bisericii, a grupurilor, frăţiei şi comunităţilor; aprofundarea vieții spirituale, ajutor reciproc, mai ales acolo unde cineva trebuie să sufere de dragul lui Hristos; căutarea expresiei convingerilor religioase în serviciul altora; c) munca apologetică sub formă de lecturi, discuții, tipărire și distribuire a literaturii relevante; c) formarea unor grupuri speciale pentru aprofundarea conștiinței bisericești prin studiul vieții Sf. Părinții și Viețile Sfinților, studiul liturghiei, al Sfintelor Scripturi și al Sfintei Tradiții, precum și lămurirea deosebirilor dintre creștinism și alte sisteme de gândire și credință; d) organizarea de retrageri, convenții, tabere, pelerinaje la locuri sfinte, în care tinerii să poată avea o relație vie cu acei oameni a căror viață și învățătură ar putea avea asupra lor o influență spirituală deosebit de profundă și de durată.
Această rezoluție (precum și următoarele 5-10) este dedicată, după cum vedem, stabilirii unui program de lucru cu tinerii ortodocși: tot ceea ce este valoros și necesar pentru ca tinerii ortodocși să se întărească în credincioșia lor față de Biserică este enumerate aici. Deja la Congresul de la Sofia a fost recunoscută valoarea grupurilor

confesionale, ceea ce a deschis posibilitatea creării unor grupuri pur ortodoxe. Acest punct a fost deosebit de important pentru că organizarea UMSA în ansamblu a avut un caracter fundamental neconfesional și în țările ortodoxe. Admiterea în cadrul acestora a grupărilor pur ortodoxe a deschis posibilitatea ca clerul ortodox să se apropie de UMSA. Congresul de la Atena, după cum vedem, a mers și mai departe în această privință: a elaborat, în conformitate cu instrucțiunile clericului ortodox, un program definit de lucru în grupurile ortodoxe. A mers mai departe: a pus cu siguranță problema relației UMSA din țările ortodoxe cu organizația lor pur confesională. Raport detaliat despre. Tsankov, care a elucidat în detaliu problema condițiilor pentru creșterea creștină a tinerilor în țările ortodoxe, a stabilit posibilitatea unei organizații pur ortodoxe.

UMSA, și raportul rus citit de autorul acestei note, referitor la experiența Rusiei. Hristos. Stud. Mișcarea, în întregime ortodoxă în felul ei, a recomandat ca toate țările ortodoxe să-și restructureze UMSA sau Stud. Mișcări pe bază pur confesională. Această idee, din cauza diverselor condiții, a primit puțin răspuns la ședință și s-a reflectat foarte puțin în rezoluții. Remarcăm aici că un raport extrem de interesant al dr. E. Stânge, consacrat și problemei organizatorice, a remarcat în detaliu existența organizațiilor protestante confesionale în unele țări. A 11-a rezoluție, referitoare la această chestiune, se redactează în următorii termeni nedeterminați:
„UMSA, ca mișcare mondială, permite o mare libertate în structura și componența sindicatelor naționale. Cu toate acestea, ea propune pentru fiecare naționalitate a uniunii următoarele două puncte esențiale: 1) forma de organizare ar trebui să decurgă din viața și nevoile oamenilor, în special din condițiile vieții bisericești și 2) să fie astfel încât să deschidă în fața UMSA oportunități maxime de muncă în beneficiul tuturor tinerilor acestei țări. Această rezoluție este nedeterminată, dar marchează totuși un nou pas, deoarece problema confesionalității UMSA în țările ortodoxe a fost pusă pe ordinea de zi chiar de viață. Acele dificultăți incontestabile care există aici trebuie rezolvate în „spirit ecumenic”, dar fără a aduce atingere Bisericii Ortodoxe.
Reprezentanții Bisericii Ortodoxe s-au adunat pentru a doua oară la Congresul de la Atena la inițiativa unei organizații prietenoase, dar neortodoxe. De ce, totuși, până acum nu au avut loc întâlniri doar ale liderilor Bisericii Ortodoxe? S-au încercat acest lucru - în special, autorul acestei note IV, în urmă cu un an, a întocmit un întreg memoriu despre aceasta, care, din diverse motive, nu a dat încă rezultate reale. Știu că această întrebare a fost pusă și în Biserica bulgară. S-a încercat și la Atena, la congres, organizarea unui Comitet pan-ortodox de muncă religioasă cu tinerii, dar și de această dată această încercare, din diverse împrejurări, nu a avut succes. Acest lucru este de regretat serios, pentru că în unitatea interioară a Ortodoxiei ne lipsește expresia exterioară a unității noastre. În special, problemele legate de munca religioasă cu tinerii sunt de o asemenea natură încât necesită urgent organizarea unui congres pur ortodox.

Oricât de important ar fi fost Congresul de la Atena, în mod firesc nu putea ridica întrebări care erau esențiale doar pentru ortodocșii înșiși. Sunt destul de sigur că tocmai pentru a stabili relații corecte

cu organizațiile creștine mondiale este extrem de necesar să se convoace acum un congres pur ortodox. Necesitatea ei este cu atât mai mare cu cât în toate țările ortodoxe există o opoziție mai mult sau mai puțin puternică împotriva cooperării cu UMSA și Federația în problema muncii religioase cu tinerii. Această opoziție interferează foarte mult cu dezvoltarea unei cauze atât de importante și poate fi învinsă doar prin convocarea unui congres pan-ortodox.
În concluzie, aș dori să menționez două fapte care au avut loc după Congresul de la Atena, dar care au legătură internă cu acesta. Prima este o mică întâlnire convocată de același neobosit dr. Mott cu privire la problema posibilității revitalizării lucrării misionare în Ortodoxie. Într-un lung discurs, cu care dr. Mott a deschis această întâlnire, el a evidențiat o serie de sarcini misionare care necesită participarea Bisericii Ortodoxe în special. În gura președintelui asociației tuturor misiunilor protestante, care este dr. Mott, acest lucru a sunat deosebit de semnificativ. După aceasta prof. Richter, care a venit special la această întâlnire, a făcut o privire de ansamblu asupra lucrării misionare a Bisericii Ortodoxe, stăruind în detaliu asupra lucrărilor misiunii ruse. În conversația care a urmat, care a continuat până în ziua următoare, au fost conturate câteva evenimente de o natură extrem de importantă. A fost emoționant pentru noi, ortodocșii, să vedem câtă atenție și suflet dr. Mott a acordat și aici întrebărilor de natură pur ortodoxă. Preocuparea sa constantă pentru interesele Bisericii noastre, munca sa constantă și dezinteresată în folosul Bisericii trezesc un sentiment profund de recunoștință și respect în toată lumea.
Chiar a doua zi după congres, profesorii facultății de teologie a Universității din Atena i-au onorat pe foștii profesori ai facultăților teologice ortodoxe din alte țări la congres, gândirea, dar și-au exprimat disponibilitatea de a contribui în orice mod posibil la implementarea acestuia. . Doamne ferește ca acest gând să se adeverească cât mai curând!
Congresul de la Atena a avut o mare importanță pentru rezolvarea sarcinii speciale pentru care a fost convocat - consolidarea relațiilor de prietenie între reprezentanții Bisericii Ortodoxe și conducătorii UMSA. Pe-

să ne gândim că la Atena s-a realizat profund valoarea acestei cooperări şi apropiere pentru dezvoltarea muncii religioase cu tinerii. Secole de înstrăinare reciprocă au creat o masă de dificultăți în comunicarea ortodocșilor cu protestanții, iar acuitatea problemei ocrotirii și întăririi bisericii ortodoxe în rândul tinerilor nu este foarte propice pentru depășirea acestor dificultăți. De asemenea, se poate privi situația în așa fel încât calea normală de ieșire să fie o înstrăinare suplimentară a ortodocșilor de creștinismul occidental. Dar această cale oferă o soluție imaginară pentru cea mai importantă sarcină a vieții bisericești. Nu mai este posibil să ne smulgem tineretul din Occident, iar adâncirea prăpastiei dintre Ortodoxie și Occidentul creștin nu va face decât să sporească dificultățile în protejarea spiritului bisericesc în rândul tinerilor noștri. Ca să nu mai vorbim de faptul că avem cu adevărat nevoie de ajutorul creștinilor occidentali în lucrul cu tinerii, din moment ce am abordat această sarcină fiind complet nepregătiți pentru ea, în timp ce în Occident această lucrare se desfășoară de mult timp - ca să nu mai vorbim de această latură. mai este o considerație importantă, vorbind în apărarea

acelor căi, al căror studiu și aprofundare a fost ocupat de Congresul de la Atena. Apropiindu-ne de protestanți (până acum, din păcate, doar cu ei) în problema muncii religioase cu tinerii, deschidem în fața tineretului nostru încă o ocazie de a înțelege deplina profunzime și putere a Ortodoxiei. Totul este așa-zis. „Mișcarea ecumenică” se dezvoltă sub semnul influenței tot mai mari a Ortodoxiei în lume, iar tineretul nostru, din această cauză, nu face decât să-și adâncească înțelegerea Ortodoxiei natale. Bisericii stricte nu înseamnă nici indiferență, nici neglijență față de creștinismul occidental; neangajându-ne în convertirea prietenilor noștri occidentali la Ortodoxie, suntem doar „martori ai adevărului” așa cum îl cunoaștem și îl conținem în Ortodoxie. Atmosfera de iubire și libertate creștină exprimă miezul abordării noastre ortodoxe față de oameni. De aceea participarea la „mișcarea ecumenica” nu face decât să agraveze și să întărească devotamentul față de Ortodoxie.
Congresul de la Atena s-a desfășurat pe tot parcursul pe tonuri de sinceritate și libertate, și nu doar de „politețe”. Libertatea a deschis spațiu pentru exprimări directe ale dificultăților care ne-au umplut întâlnirea cu protestanții, dar libertatea însăși a fost posibilă pentru că nu a domnit la congres nu curtoazia, ci dragostea creștină autentică.etape mai esențiale și mai influente pe calea apropierii două lumi creștine.
V. V. Zenkovsky.

În ceea ce priveşte cea de-a doua expoziţie de icoane

Din 27 decembrie 1929 până în 5 ianuarie 1930, a fost deschisă la Paris cea de-a doua expoziție a pictorilor de icoane antice și contemporane. Expoziția a fost organizată de Societatea Icoanei. Este greu de exprimat suficientă recunoştinţă organizatorilor acestei expoziţii. Însăși ideea sa are o semnificație profund religioasă și în același timp culturală. A trecut vremea când pictura icoană era privită exclusiv ca o chestiune de evlavie și măreție rituală, sau altfel ca pictură de „clasa a doua”, de parcă s-ar fi oprit în dezvoltarea sa și nu ar fi atins „idealul occidental”. o opinie poate fi avută în vremea noastră niște arhaiști curioși din cabinetul de curiozități occidentale, care și-au pierdut sensul în Occident mai mult decât oriunde altundeva.
La expoziție au fost multe exemple interesante de scriere veche și cea mai recentă artă în acest spirit. Din păcate, aici nu avem ocazia să supunem toate acestea unei analize detaliate; trebuie să te oprești la un singur lucru.
Dintre exponatele acestei expoziții, lucrările lui Yu. N. Reitlinger atrag o atenție deosebită - nu numai pentru calitatea lor, ci și pentru faptul că pun o problemă fundamentală extrem de importantă a culturii iconografice. Această problemă se referă la răspândirea stilului iconografic în, ca să spunem așa, zona bisericii și apariția unei arte speciale a icoanei sacre, pictura icoanelor sacre.
Din punct de vedere formal, pictura cu icoane este, desigur, un fel de pictură. Dar din punct de vedere profund, filosofic și cultural, pictura icoană și întregul ei stil sunt un fenomen de ordin aparte. Aici, ceea ce se obișnuiește să numim pictură în sensul restrâns al cuvântului este doar un moment și un mijloc - în același timp transformat și schimbat într-un spirit cu totul aparte. Această „trăsătură” a picturii icoanelor este surprinsă de dogma bisericească a cinstirii icoanelor – care este mai adâncă decât toate disputele despre

artă, oricât de serioase și semnificative ar fi aceasta din urmă în sine – și, în același timp, pictura icoanelor se află la nivelul inima

ontologia picturii, fiind „ideea platoniciană” a acesteia. Aceasta înseamnă că iconografia exprimă eternul în pictură. Iar eternitatea înseamnă sfințenie și libertate de empiria temporal-spațială. O astfel de combinație de ontologie și sfințenie cu meta-empirism atemporal și extraspațial este caracterizată de o combinație antinomică de concretețe materială și schematism spiritual. Iconografia, parcă peste tot în lume, vede marea „imagine îngerească” (în greacă – „schemă” – „schemă” – aici un joc de cuvinte semnificativ și serios). În pictura icoanelor, lumea culorilor și imaginilor apare „din punct de vedere al eternității” (sub speciae aeterni 1a1i5) - există o eliberare de infinitul rău, care se exprimă în primul rând în carnalitatea senzuală și în vraja perspectivei. În muzică, aceasta corespunde cromatismului, instrumentalismului și orientării major-minore. Și la fel cum adevărata muzică bisericească – znamenny rapev și tot ce se bazează pe ea – este eliberată de cromatism, de instrumentalism și de orientare major-minor, la fel și adevărata pictură de icoane este eliberată de psihologism, din senzualitate și perspectivă. Cântarea Znamenny înlocuiește cromaticismul cu diatonicismul, instrumentalismul cu vocalismul și înclinația majoră-minoră cu modurile bisericești. Iconografia înlocuiește psihologismul senzual carnal cu concretețea detașată a legendei „listelor faciale”, intriga înlocuiește rangul, iar empirismul temporal-spațial și alegorismul perspectivei cu simbolismul unui plan bidimensional.
Este greu de imaginat ceva mai eronat decât punctul de vedere conform căruia categoria „icoană” subminează libertatea creativității. O astfel de vedere se explică printr-o înțelegere falsă a libertății și un amestec de categorii-plan de „pitoresc” și „iconic”. Aici - „tranziție la un alt fel”, o ispravă. Pentru a depăși psihologismul și perspectiva picturii este necesar să ne îndepărtăm de ele, să trecem în planul eternității. Și aceasta este adevărata eliberare. Nici măcar nu ne dăm o descriere aproximativă a posibilităților minunate pe care ni le deschide eliberarea de legăturile psihologismului și ale alegorismului de perspectivă. Iată ceva analog cu creativitatea filozofică și metafizică bazată pe ontologia dogmei creștine. Trebuie să fii orb pentru a nu vedea în ce măsură filosofia senzualistă-raționalistă și materialistă a „gândirii libere” este în mod servil neliberă. Din pseudodogmatismul filozofic, plinătatea ființei, revelată în dogmatismul religios, eliberează. Acest lucru a fost foarte bine înțeles și simțit de marele gânditor al secolului al XII-lea, Ioan de Salisbury.

Mitologia și dogmele religioase ard cu o flacără de mare frumusețe. Acesta este îngerul de foc al Sophiei, Înțelepciunea lui Dumnezeu. Iar influența sofismului este cuprinsă în primul rând în dogma mitologică și în cult, care își găsesc expresia în imaginile iconografiei și în muzica ritualurilor.
Astfel de gânduri vin în mod firesc în minte când contemplăm imaginea Sf. Ioan Botezătorul cu aripi de foc, care a fost reprodus creativ, după originalul antic, de Yu. N Reitlinger. Aceasta este poate cea mai remarcabilă realizare a ei. Foarte interesant și semnificativ este motivul „Catedrala Arhanghelului Mihail” prezentat de aceasta în trei

variante. Este curios că cea mai mare dintre aceste opțiuni în ceea ce privește dimensiunea și designul a rămas, parcă, neterminată. Această simfonie iconografică în alb și auriu vorbește mai mult despre o idee decât despre o realizare. Miniatura extraordinar de poetică „Viziunea Sf. Sergiya”, executat în tempera pe pergament. Motivele de frescă mai mari sunt mai libere în design și dezvăluie o inițiativă internă largă - „El se bucură de tine” și „Caderea”. Printre deficiențele acestor lucrări este că în ele, după cum ni se pare, tehnica rămâne în urmă ideii. Pe de altă parte, Yu. N. Reitlinger a ieșit cu onoare din cea mai dificilă sarcină stabilită pentru el însuși - execuția unei copii a ingenioasei „Trinități” de către Rublev. Umplută cu o tehnică tehnică specială (așa-numita stropire), această copie încântă ochiul cu transparența eterică a tonurilor sale albăstrui-opal și este o infirmare vie a opiniei actuale despre moartea nuanțelor maro-măslinie, parcă nediscriminatoriu inerente. în pictura rusă veche.
Yu. N. Reitlinger a reușit să păstreze și să reproducă această trăsătură cea mai importantă a picturii antice cu icoane rusești - asceza sa veselă. De aceea opera ei a fost podoaba incontestabilă a celei de-a doua expoziții de icoane.
V. N. Ilyin.
Paris.
ianuarie 1930

cărți noi
ORIENTARE ȘI OCCIDENT. Blatter fur Theologie, Ethik und Soziologie. In Verbindung mit Nicalai Berdjajew. Herausgegeben von Fritz Lieb și Paul Schütz. Verlagder JC Hinrichs'-schen Buchhandlung din Leipzig.
Au fost publicate trei caiete ale acestui nou jurnal, dedicate în primul rând întrebărilor despre relațiile interne dintre ortodoxie și protestantism. Și, bineînțeles, trei caiete sunt prea puține pentru a dezvălui cu toată claritatea și completitatea problematica care se naște din opoziția Tradiției și Reformei. Cu toate acestea, tema principală a fost deja conturată - mai ales în articolul lui N. A. Berdyaev (Criza protestantismului și a ortodoxiei ruse, în nr. 1 și în articolul care răspunde acesteia de O. Fricke (Protestantism printre ortodoxie și bolșevism, în al 2-lea Nr.) Acest subiect are în același timp sens atât teologic, cât și cultural-filosofic: este o întrebare despre semnificația Întrupării sau Dumnezeu-bărbăție și sensul existenței și faptei umane concrete determinate prin ea. vorbind despre ceva mai intim și decisiv... Și aici s-a dezvăluit ultima diferență: dacă istoria este închisă în limitarea și nesemnificația ei creată, sau nu, dacă cercul fatal al evenimentelor naturale este deschis de Umanitatea Cuvântului, dacă Transfigurarea lumii este posibilă și are loc.. Ortodoxia răspunde la aceste întrebări cu un răspuns ferm, vesel și victorios: da! Se poate ca nu toți protestanții să răspundă cu o negare directă, dar Fricke ascuțit, alarmat și chiar indignat. răspunsul negativ exprimă, fără îndoială, unul dintre motivele principale ale Reformei noe religiozitatea, actualizată în modern... „teologia dialectică” a școlii lui K. Barth. Nu este nevoie să atenuăm contradicțiile – doar antitezele autentice sunt depășite sintetic... Asta nu înseamnă polemici confesionale, iar un teolog ortodox nu ar trebui să se simtă ca un exponent al uneia dintre „mărturisiunile” creștine. Este despre

pe de altă parte, despre sensul Reformei ca eveniment religios și istoric integral și viu în lumea creștină. Conștiința religioasă care s-a născut în urma Reformei traversează acum o criză incontestabilă și, în același timp, o renaștere, iar aceasta este, de altfel, o judecată asupra istoriei protestantismului. În același timp, Ortodoxia i se dezvăluie protestantismului ca plenitudinea unei dogme străvechi – într-un anumit sens, ca Primul creștinism. Acest lucru este bine exprimat în articolul ironic al lui F.I.Lieb „Ortodoxie și protestantism”, publicat în limba rusă și în „Calea” (nr. 16 din anul precedent). Așa este definită tema principală: dacă și în ce măsură spiritul creștinismului în primul rând al Bisericii și spiritul Reformei coincid. Această întrebare este mai importantă decât compararea formulelor dogmatice și, în orice caz, ar trebui pusă înaintea altora, deoarece răspunsul la ea determină însuși sensul, chiar timbrul tuturor celorlalte întrebări ... Împreună cu asta, aceasta nu este numai o chestiune de doctrină, dar și o chestiune de bunăstare religioasă, autodeterminare și acțiune... Într-un fel, problema Reformei coincide cu problema culturii creștine, într-unul din aspectele ei tragice. Și în această măsură capătă acum o relevanță practică deosebită. Este necesar să ne dorim ca pe paginile noului jurnal să se desfășoare un dialog plin de viață între ortodocși și protestanți - și nu trebuie să ne fie jenat dinainte că probabil se va dovedi dureros și dur. A venit momentul dialogului, nu numai pentru că nevoia de înțelegere reciprocă și unitate este acum atât de puternică, ci și pentru că acele întâlniri subconștiente și neidentificate, dintre care au fost atât de multe în trecut, devin imposibile. Totul trebuie să devină clar și clar acum. - În numerele publicate ale noii reviste, este necesar să remarcăm un articol semnificativ al lui F. I. Lieb despre Dostoievski, un interesant eseu al lui V. A. Unruh despre viziunea despre lume a lui Berdyaev, eseu al prof. ceh. Gromadki despre principiile culturii europene, note orientale de P. Schutz. Dintre articolele rusești, un eseu al pr. Bulgakov - despre Biserică. Interesantă este cronica vieții religioase din Rusia.

1930.V.12.

George V. Florovsky.

CHARLES GORE. Iisus din Nazaret. (Acasă Biblioteca universitară de cunoaștere modernă, nr. 130). New York și Londra, 1929, 16p. 256.

Cărțica episcopului Horus este scrisă pentru cei din afară și pentru cei care se îndoiesc. Și, mai presus de toate, autorul vorbește despre limite

critica biblică. El subliniază că toate încercările de a scrie o „viață a lui Isus” critică au eșuat în egală măsură, iar dezacordurile istoricilor individuali nu pot fi rezolvate sau exemplificate în nicio sinteză critică fără ambiguitate. Episcopul Horus nu își pune sarcina de a scrie din nou povestea Evangheliei. El caută să arate că o analiză critică calmă și liberă duce la justificarea tradiției bisericești, iar în fața privirii spirituale a unui observator sensibil, se ivește aceeași imagine evanghelică, care este păstrată în memoria bisericii și explicată în simbolurile și confesiunile bisericești. Dificultăţile generate de critica biblică se dovedesc a fi, în ultimă analiză, imaginare; iar autorul încheie cu o chemare la o nouă meditație, la o nouă scufundare în elementul evanghelic. Aceasta înseamnă, în același timp, o anumită justificare a istoricismului evanghelic, justificarea

însăși ideii de a scrie și recrea istoria evanghelică... Și în aceasta se află patosul ascuns al cărții episcopului Horus. În acest sens, autorul continuă tradiția engleză de lungă durată, care și-a găsit reflectarea și în literatura rusă tradusă - trebuie să numiți binecunoscutele și la un moment dat foarte populare în Rusia cărțile lui Farrar, Edersheim, Sealy (Ecce Noto).) ... Episcopul Gor se străduiește să deseneze imaginea istorică a lui Hristos în întregul ei și detaliile specifice, păstrate în imaginea apostolică, pe un fundal istoric viu și viu. Și, în același timp, încearcă să înțeleagă cum s-a revelat viața pământească a Mântuitorului în conștiința apostolică după învierea și înălțarea Sa, după Rusalii. Cu alte cuvinte, este interesat de psihologia religioasă a evanghelicilor ca istorici – subliniază că au fost un fel de istorici, predicatori și evangheliști despre o realizare istorică extraordinară și de netăgăduit. Foarte clar și convingător autorul arată toată diferența dintre simplitatea veridică a evangheliilor canonice și imaginația neliniștită a evangheliilor apocrife. Autorul și-a stabilit scopuri apologetice și, prin urmare, discută în mod deliberat „critic” - mult mai mult decât corespunde percepției sale religioase personale. Și, în final, ajunge la concluzia că nu există niciun motiv să ne îndoim de vreunul dintre faptele dogmatice mărturisite și proclamate de evangheliști... - Într-o scurtă notă, nu este locul să urmăm autorul pe toată lungimea. a drumului lui. Mai mult, cărțița episcopului Horus pune cititorului atent o serie întreagă de întrebări generale și fundamentale. Și, în primul rând, trebuie să decideți cât de mult

însuşi principiul istoricismului evanghelic poate fi justificat în conştiinţa ecleziastică. Această întrebare este de fapt mult mai complicată decât pare la prima vedere. Pe bună dreptate, însăși posibilitatea de a scrie adevărata „viață a lui Isus” este deseori negata – pentru că aceasta ar însemna transformarea povestirii Evangheliei într-o poveste obișnuită, umană. Aceasta ar însemna, cel puțin, o denaturare non-storiană a plinătății Evangheliei. Și în plus, imaginea istorică limitată a Mântuitorului are semnificație și valoare religioasă... Există mult adevăr în aceste considerații. Și totuși, există ceva neadevăr în ele. În profunzimea ei, întrebarea sensului istoricismului evanghelic este o întrebare teologică, este unul dintre aspectele dogmei hristologice unificate. Se pare că din spiritul dogmei calcedoniene este necesar să se postuleze descrierea istorică a lui Hristos. Pentru Dumnezeu Cuvântul nu numai că a apărut în istorie, ci a devenit om – iar devenirea Cuvântului este un fapt tangibil al istoriei empirice... În esență, aici se pot repeta pur și simplu toate acele argumente și considerații care au fost aduse la vremea lor. cu mare claritate și forță de către apărătorii ortodocși ai venerației icoanelor împotriva iconoclaștilor. La urma urmei, istoria într-un anumit sens este pictura de icoane în cuvinte. Și așa cum „dualitatea naturii” nu împiedică reprezentarea iconografică sau „describilitatea” a Dumnezeului-om, tot așa nu împiedică descrierea istorică a vieții lui Dumnezeu-om. În același timp, din partea istoriei există avantajul că ni se dă, parcă, o anumită icoană a Dumnezeului-om înscrisă în cuvânt, în Evanghelii. Iar Evanghelia în dezvăluirea dogmei hristologice are sensul nu numai de a indica pur și simplu un moment al trecutului, ci reînvie acest moment în individualitatea sa istorică. Din nou, episoadele evanghelice nu au doar o semnificație simbolică tipică, ci în fața noastră se află evenimente în care empirismul creat este

consacrat în trăsăturile sale adesea banale. Și aici, simplele sentimente evlavioase și reverente încă nu sunt suficiente. Experiența spirituală și liturgică trebuie combinată în conștiința hristologică cu istoricismul evanghelic. Abia atunci se dezvăluie în cea mai mare măsură secretul realismului bisericesc, iar empirismul ecleziastic încetează să mai ispitească cu „viața de zi cu zi”. În Biserică, supraistoricul este revelat ca istoric – „spiritualul” este întruchipat. Și acest lucru este posibil pentru că Cuvântul s-a făcut trup... Empirismul nu se anulează, nu devine fabulos, fantastic, și nu există criterii empirice incontestabile pentru a distinge... „duhovnicesc” și „carnal”;

ar fi o falsă spiritualitate să ceri astfel de criterii, ar însemna un fel de dezgustătură a cărnii... Există și o falsă spiritualitate în confuzie înaintea realismului evanghelic. Adevărat, în istoria Evangheliilor, robustețea empirismului istoric este deja depășită, dar Apocalipsa nu s-a împlinit încă. Și Evanghelia s-a împlinit înainte de Înviere – numai după Înviere nu mai există o „istorie” a Dumnezeului-om în sensul propriu al cuvântului. Insensibilitatea istoricismului evanghelic amenință realismul ecleziastic. Oricât de neașteptat ar părea, în Biserică este posibilă doar istoria – și memoria istorică. Din acest punct de vedere, mica experiență istorică a episcopului Horus prezintă un interes fundamental. Este doar o schiță cu cărbune și acesta este avantajul ei. Și se simte o profundă seriozitate religioasă în această experiență de pictură istorică a icoanelor.

1930. V. 12.

Георгій В. Флоровскій.

ASCETICUL. O investigație asupra psihologiei religiei de Kristian Schjelderup. 1928. Berlin şi Leipzig.

Autorul își pune sarcina de a investiga problema ascezei și a ascensiunii mistice asociate acesteia din punctul de vedere al școlii psihanalitice moderne și al teoriei subconștientului. În același timp, el pornește de la ideea absolut corectă că întreaga problemă a ascetului constă în problema sublimării conștiinței și subconștiinței, sublimare care îl ridică pe ascetic la înălțimile ultime ale spiritului. Autorul folosește material extrem de interesant și bogat de experiență ascetică și exerciții ascetice, păstrat în practica creștinismului occidental, precum și în practica hinduismului. Suntem convinși aici că asceza religioasă a marilor școli mistice este o tehnică fin lucrată, care își pune sarcina de a stăpâni forțele rezistente ale subconștientului și de a transforma întregul suflet spre culmile contemplației și ale iubirii active.

Tot acest material este de o valoare absolut exceptionala pentru testarea celor mai recente teorii ale psihologiei analitice. Tărâmul ascezei și misticismului este mai presus de toate domeniul „introversiunii”. Suprimarea (Verdringung) și cenzura lucrează aici la fiecare pas. Ne îndreptăm spre tărâmul nevrozelor și halucinațiilor diverse și binecunoscute în știință, observăm acțiunea lor dăunătoare și periculoasă.

Atitudinea psihologului modern față de întreg acest domeniu este însă cu totul diferită de ceea ce era acum 50 de ani. Nu totul apare aici ca o iluzie și o psihoză religioasă. Dimpotrivă, se stabilește destul de precis că este vorba de sănătate mintală, de „mântuire a sufletului” în

sensul cel mai deplin al cuvântului. Succesul ascezei constă în sublimarea sufletului la cele mai înalte stări spirituale, la cea mai înaltă noblețe de care este capabil. Existența unei sublimări atât de reușite, o asceză atât de sănătoasă care duce la „sfințenie” nu poate fi negata de psihologia analitică științifică modernă. Aceasta este diferența sa esențială față de toate vechile prejudecăți ateiste și pozitiviste. Un psiholog învățat trebuie să recunoască că asceții orientali și occidentali cunoșteau subconștientul, erau capabili să psihanalizeze și să inspire. În același timp, ceea ce este considerat un fenomen negativ în știință: nevroza, manie, halucinația, a fost considerat în asceza religioasă doar ca un fenomen negativ: obsesie, autoînșelăciune, „farmec”. Asceza orientală în această privință a fost deosebit de strictă.

Sarcina autorului este de a arăta pe un material experimental de amploare posibilitatea și existența diferitelor eșecuri în sfera sublimării, dar în același timp și posibilitatea unor succese și realizări reale. Sarcinile de sublimare a ascezei sunt extrem de dificile, iar această dificultate a fost recunoscută de religiile din toate timpurile. Există un număr nenumărat de sublimări nereușite, constând în faptul că instinctele inferioare (în principal sexuale) reapar pe treptele superioare ale vieții mentale în forma lor veche, netransformată; Fenomenul elevațiilor, așa cum le numește autorul. Misticismul catolic al Mirilor este plin în special de astfel de exemple. Când călugărițele se culcau cu ele un crucifix mare și greu sau un miel viu de alăptat, avem aici un exemplu de sublimare eșuată. Iar operele poetice ale lui Marguerite Alakok, fondatoarea cultului Sacre Coeur, nu sunt doar poezie proastă, ci și o sublimare foarte nereușită, oferind material bogat pentru psihanaliza.

Vechea știință atee a tras o singură concluzie din toate aceste fapte: toată asceza era recunoscută ca nebunie religios-erotică. Aceasta însemna că eșecurile sublimării și căderea asceților au fost identificate în mod inacceptabil cu anii de sublimare și cu realizările asceților. În acest material, pe care autorul ni-l arată în cantități uriașe, există multe lucruri teribile și dezgustătoare

creuzet. Dar nu trebuie să tragem concluzii prea pripite și judecăți. Ar fi nedrept să-i condamnăm pe toți acești oameni, care lucrează în munca grea, fragilă și instabilă a ascezei spirituale, pentru numărul nesfârșit de căderi și eșecuri întâlnite în drumul lor. Ar fi fără milă să condamnăm pe toate aceste sărmane călugărițe care au renunțat la toate bucuriile vieții, la bucuriile lumii și ale familiei, să condamnăm pentru aceste eșecuri inevitabile, pentru aceste rămășițe ale Erosului netransformat. Dar, dacă strictețea față de oamenii vii este deplasată aici, atunci strictețea ascetică față de metode și greșeli, strictețe în recunoașterea sublimării reușite sau nereușite, strictețea pe care asceții răsăriteni, cu cererea lor de sobrietate a minții, cu frica lor de „farmec”. , arată în b grad mult mai mare decât reprezentanţii ascezei creştine occidentale.

Autorul oferă un imens material documentar din practica ascetică a religiilor creștine și necreștine, dar nu folosește suficient practica creștinismului răsăritean. Punctul de vedere religios propriu al autorului rămâne ascuns în spatele obiectivității descrierii și interpretării științifice a faptelor.

B. Vysheslavtsev.

Psychanalise de GA t de Charles Baudouin, Privat-do-cent à la Faculté des Lettres de l'Université de Genève. Paris, Alcan, 1929.

Descoperirile psihologice moderne legate de studiul subconștientului sunt de mare importanță pentru etica, estetica și filosofia religiei moderne. Cartea lui Baudouin este un rezumat al abordărilor psihanalitice ale problemei creativității artistice și a percepției artistice; și în același timp autorul dă aici multe lucruri noi și independente, fiind el însuși un psiholog, psihanalist și poet subtil. Arta este înțeleasă de el și interpretată ca o expresie a instinctelor cele mai lăuntrice și a celor mai adânci secrete ale sufletului și, în același timp, ca vindecare, educare și transformare a sufletului. Arta, ca toată viața mentală, este înțeleasă aici ca interacțiunea conștiinței și subconștientului, ciclul conștiinței și subconștientului. Arta nu creează niciodată și nu este percepută doar conștient. Chiar Platon spunea că artistul creează „ca în nebunia divină” (mania). Spontan fără

elementul conștient din artă, elementul lui Dionysos, a fost propus de Nietzsche spre deosebire de elementul de modelare conștient al lui Apollo. Și Schelling credea că „infinitul inconștient” este experimentat într-o operă de artă.

Un astfel de punct de vedere schimbă complet viziunea asupra structurii sufletului, asupra caracterului unei persoane, asupra caracterului creativității sale. Abordarea creativității artistice se schimbă în multe feluri, dar se schimbă și atitudinea față de acțiunea etică.

La baza psihanalizei artei, pe care o produce autorul, se află ideile principale ale lui Freud: ideea de sublimare, ideea de Libido, Verdringung (suprimarea) și cenzură. De acord cu poziția centrală a Libidoului în domeniul subconștientului, Baudouin interpretează totuși Libidoul în spiritul lui Jung, adică. in sensul cel mai larg, ca energie psihica in general, el propune termenul potenti! afectif, care poate cuprinde totalitatea diverselor instincte primitive care pândesc în subconștient. În centrul tuturor stă, desigur, ideea de sublimare, dezvoltată cu mare strălucire de Freud. Arta este o sublimare, la fel ca etica și, în esență, toată cultura este o sublimare, adică. „elevarea” și transformarea instinctelor inferioare în forme superioare frumoase și valoroase. În esență, ideea de sublimare este o idee filozofică care are în spate mari tradiții și depășește cu mult ceea ce se preocupă psihanaliza.

Dacă Freud ar fi descoperit Libidoul și sublimarea (cum cred mulți dintre studenții săi needucați din punct de vedere filozofic), atunci, desigur, ar trebui să fie recunoscut ca un geniu. De fapt, Platon trebuie recunoscut ca acest geniu. Teoria lui despre Eros cuprinde Libidoul și sublimarea și le exprimă cu o precizie și o amploare filosofică mult mai mare. Cu toate acestea, meritul lui Freud rămâne foarte semnificativ: a dat o confirmare științifică empirică a grandioasei ipoteze metafizice a lui Platon, a trasat-o pe structura sufletului, pe fenomenul nevrozelor și, cel mai important, pe studiul subconștientului. Acesta din urmă este ceea ce este nou pe care îl avem în comparație cu doctrinele filozofice clasice. Acest nou are în spate predecesori atât de semnificativi precum Eduard von Hartmann; dar în același timp, subconștientul în școala psihanalitică modernă este nu numai asumat metafizic, ci și investigat empiric în conținutul său prin metodele psihanalizei și sugestiei.

Din descoperirile moderne în domeniul subconștientului,

a schimbat fundamental înțelegerea naturii umane, ideea unei noi etici urmează cu necesitate. În acest sens, concluziile la care a ajuns Baudouin în această carte sunt profund orientative: imaginile frumuseții, imaginile artei, au o puternică putere de sublimare; etica, prin designul ei, ar trebui să sublimeze și sentimentele inferioare și instinctele inferioare, dar forma eticii pe care o cunoaștem ca morală normativă, drept lege, nu sublimează și nu poate sublima. Caile si metodele moralei si ale artei sunt fundamental opuse: morala consta in interdictii (tabuuri), traverseaza, instituie cenzura si suprimarea instinctelor primitive; dimpotrivă, arta captează și modelează fundamental toate aceste instincte, relegate în profunzimile subconștientului, și le formează. Conflictul dintre morală și artă se explică prin două motive: în primul rând, prin metodele false ale moralismului și, în al doilea rând, prin incompletitudinea și incompletitudinea sublimării în artă.
Conflictul există doar între o morală represivă, legalistă, puritană și artă, dar o astfel de morală trebuie respinsă. „O morală care ar condamna arta în severitatea ei s-ar condamna pe sine”. El continuă: ea trebuie respinsă, căci „pierde contactul cu toate izvoarele vii împreună cu toată bucuria și harul (harul)”. Baudouin are dreptate: această morală fără bucurie și-a pierdut grația și, odată cu ea, toată influența asupra vieții. Troeltsch (Sociallehren der christichen Kirchen) susține că morala protestantismului ascetic, morala puritană, nu mai poate determina viața și cultura modernă, nu-și poate rezolva conflictele tragice, tocmai din cauza antiesteticii sale, din cauza neînțelegerii sale asupra frumosului. Baudouin spune: „Trebuie înlocuită cu o nouă etică capabilă de sublimare: în locul vechii morale, negative și prohibitive, trebuie să punem o etică construită pe legile sublimării și, pe această bază, armonia dintre artă și etică va fi asigurat. Dar sublimarea nu poate pleca de la sine dintr-un „tabu”, dintr-o interdicție sau chiar dintr-o comandă formală”.
Al doilea motiv al conflictului cu morala constă însă în arta însăși și este deja vina ei: adevărul este că sublimarea în artă nu este finală, ci doar pe „calea sublimării”. Arta fluctuează într-un echilibru instabil între instinctul originar care se ridică din adâncurile subconștientului și între forma sa sublimată, ea exprimă tendințe în suspens. Și acest lucru este esențial pentru el. Aceasta explică instabilitatea morală

artiști și naturi artistice. Dar, dacă în artă există o oarecare neconcluzie de sublimare, ezitare, joc, seriozitate neconcludentă („dintre copiii nesemnificativi ai lumii, el poate fi toți nesemnificativ”), atunci se postulează ceva mai înalt și mai mare decât arta. Arta trebuie depășită.
Pentru a rezolva conflictul dintre morală și artă, „moralismul” trebuie distrus, dar trebuie distrus și „estetismul”. Trebuie să existe o altă autoritate superioară. Baudouin spune: va fi nevoie de o oarecare reevaluare a valorilor - etica va fi diferită, arta va fi diferită, dar nu va pieri și nu va dispărea: „Dacă arta trebuie într-o zi să fie depășită și să cedeze, atunci slujitorii ei să nu se odihnească fără odihnă: nu poate decât în favoarea unui mântuitor care-l întrece în măreția sa, de la care este nevrednic să-i dezlege cureaua pantofilor și care va moșteni de la el toate avantajele și, mai ales, cele mai de

preț dintre ele: regal. libertate și grație ”(cet air souverain de liberté et de la grâce) .
Este clar, desigur, cine este acest Mântuitor, pentru care „estetismul” (și cu atât mai mult „moralismul”) nu este vrednic să-i dezlege cureaua pantofilor. Dacă estetismul și moralismul nu sublimează, atunci numai El sublimează, căci El transformă și salvează. La aceasta vine psihologia analitică modernă și „psihagogia”. Jung vorbește și mai hotărât și mai clar decât Baudouin: doar simbolul religios sublimează în întregime. În limbajul religios ar trebui să spunem: „un simbol al credinței”!
Toate aceste idei sunt extrem de valoroase, proaspete și relevante. O singură obiecție, dar una foarte esențială și fundamentală, i-am putea face lui Baudouin. Cert este că el înțelege sublimarea ca o evoluție naturală, ca o dezvoltare continuă a instinctelor inferioare și primitive. Procedând astfel, el se referă direct la darwinism (în special în cartea sa despre psihanaliza). O astfel de viziune capătă caracterul monismului naturalist în psihologie, mergând în paralel cu monismul naturalist în teoria evoluționistă. Spre deosebire de aceasta, trebuie insistat că procesul de transformare și formarea instinctelor este întrerupt, el își cunoaște momentele de „mutație”. Cu alte cuvinte, cele mai înalte sentimente ale sufletului, cele mai înalte produse ale creativității, cele mai înalte forme de Eros reprezintă ceva esențial diferit și esențial nou în raport cu toate înclinațiile și instinctele naturale inferioare, deși acestea din urmă intră ca materiale într-o formă transformată în structura acestor trepte superioare. Termenul lui Hegel este bine interpretat

dă această trăsătură oricărei sublimări adevărate: toate instinctele inferioare sunt „sind aufgehoben” în acel stadiu în care apare o formă esențial nouă, o nouă valoare. Numai cu această înțelegere este adevărată minunatul aforism al lui Freud; „Nevroza este o operă de artă eșuată. O operă de artă este o nevroză de succes.” De fapt, o operă de artă, așa cum demonstrează Baudouin, nu este nevroză, ci salvarea de nevroză, este sănătatea mintală, jocul și tinerețea sufletului. Ceea ce este esențial pentru etică și estetică este să afli sensul libertății în sublimare. Acest naturalism evolutiv nu poate face.
B. Vysheslavtsev
lmp. de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.

Biblioteca „Runivers”